

HIF-Rapport

2006:8

Spill om spillemidler

En studie av idrettspolitiske beslutningsprosesser knyttet til finansiering, prioritering og lokalisering av store innendørsanlegg i Nord-Norge

Kolbjørn Rafoss

Høgskolen i Finnmark

	PUBLIKASJON: HiF-Rapport 2006:8 ISBN: 82-7938-132-5 ISSN: 0805-1062
Publikasjonens tittel: Spill om spillemidler En studie av idrettspolitiske beslutningsprosesser knyttet til finansiering, prioritering og lokalisering av store innendørsanlegg i Nord-Norge	Antall sider: 97 Dato: 31. oktober 2006 Pris: kr 120,-
Forfatter: Kolbjørn Rafoss	Avdeling: Avdeling for pedagogiske og humanistiske fag
Godkjent av: Professor Jan Ove Tangen, Høgskolen i Telemark Forsker Vibeke Nenseth, Norsk Institutt for by- og regionforskning, Oslo	
Oppdragsgiver: Norges forskningsråd. Forskningsprogrammet: "Idrett, samfunn og frivillig organisering".	Prosjekt: Haller i Nord – En undersøkelse av anleggsdekning og anleggsbruk i ti lokalsamfunn før og etter bygging av spesialhaller.
Sammendrag: <p>På 90-tallet ble det bygget en rekke store innendørshaller i Nord Norge. I perioden 1996-1998 ble det bygget haller fra Vadsø i nord til Mosjøen i syd. Målet for denne studien var å undersøke hvilke beslutningsprosesser som førte frem til lokaliseringen av hallene. De spørsmål som her blir undersøkt i forbindelse med beslutningsprosessene var følgende;</p> <ul style="list-style-type: none">• Hvem var de sentrale aktørene i prosessene innad i idretten og det offentlige som konstituerte idrettspolitikken på ulike nivå, og hvilke interesser målbar disse, og hva ble resultatet?• Hvordan skapte dette ulike interesser innad blant organisasjonsledd i NIF ? <p>Ved å velge et enkelt case tok studien sikte på å avdekke hvilke aktører, interesser og</p>	

maktforhold planprosessene var utrykk for. De metodiske tilnæringsmåtene som ble anvendt for å kunne fange opp flest mulige aspekter ved de idrettspolitiske beslutningsprosessene var (1) dokumentanalyser og (2) bruk av nøkkelinformantintervjuer. Gjennom studier av relevante dokumenter var det mulig å fange opp politiske programerklæringer, følge argumentasjonsrekker og få tak i rasjonaliteten bak beslutningsprosessene. På sentralt, regionalt og lokalt nivå undersøkte jeg hvilke instanser og aktører som bidro til at anleggene ble bygd og hvilke instanser og aktører som ytte motstand. På sentralt nivå tok studien for seg forholdet mellom staten og idrettorganisasjonene. På regionalt nivå ble beslutningsprosessene studert nærmere i Troms fylke. På lokalt nivå fulgte jeg saksgangen og beslutningsprosessene i forbindelse med byggingen av hallene i de fire kommunene Alta, Lyngen, Lenvik og Vestvågøy.

Goksøyr (1996) sin fremstilling av anleggspolitikken som at det offentlige har et ansvar for å bygge og tilrettelegge anlegg, mens idretten har frihet til å bestemme hva som skal skje i anleggene er en ikke fyllestgjørende beskrivelse for vårt case. Politikken i vårt case kan forklares som et resultat av to prosesser. Den viktigste prosessen var at det ble etablert politiske nettverk, om enn fragmenterte nettverk, som bestod av flere aktører nasjonalt, regionalt og lokalt som ble mobilisert for å støtte prosjektet politisk og jobbe for tildeling av ekstra ordinære midler, fylkeskommunale midler og prioritering av spillemidler. Det var åpenbart at fotballforbundet (NFF) ikke kunne få gjennomslag for prosjektet i idrettsavdelingen og at NFF gjennom å mobilisere et politisk nettverk fikk delvis gjennom sitt "krav" om en ekstra ordinær tildeling til prosjektet. Arbeiderpartiet lot seg mobilisere selv om partiet var i regjeringssposisjon. Det andre var forholdet mellom idrettsavdelingen og NFF som stod for den løpende politikktutforming etter at idrettskretsene og NIF hadde gitt tilslutning til prosjektet. Beslutningsprosessene kan vi betegne som en blanding mellom forvaltningskorporatisme – hvor de formelle prosedyrer måtte følges i tildeling av spillemidler til anleggene og parlamentslobbyisme ved at NFF opptrådte som interesseorganisasjon overfor statsråder, fylkespolitikere og kommunepolitikere, fortrinnsvis politikere fra Arbeiderpartiet. Noe forenklet kan vi si at NFF var opptatt av maktens utøvelse, mens NIF og Idrettsavdelingen som etter hvert hadde den formelle styringen av prosessen var mer opptatt av den institusjonelle ramme makten skulle utøves innenfor.

NFF fulgte en utradisjonell fremgangsmåte som i vårt case involverte andre aktører enn de som vanligvis tar del i fordeling av spillemiddelressurser til anlegg. I oppstarten av prosjektet ble politiske aktører utenfor idrettens institusjoner involvert. I første rekke ble det etablert kontakter med statsråder i regjeringen. Hensikten var å få til en ekstraordinær tildeling på 32,5 millioner kroner i tillegg til at hallene ville få tildelt ordinære spillemidler. Selv om tildelingen ikke ble så stor som forutsatt påvirket denne ad-hoc handlingen andre handlinger. NFF hadde styrket sin makt og hadde økt sin sjanse "til å sette gjennom sin vilje i det sosiale samkvem, og det selv om andre i det kollektive liv skulle gjøre motstand"(Weber 1971). Dette trekket ved relasjonen var et utrykk for makt. NFF hadde fått gjennomslag for at prosjektet var et unntak. Dersom vi spissformulerer betydningen av denne relasjonen kan vi si at NFF hadde fått makt til å sette gjennom sine interesser. Beslutningsprosessen omkring den ekstraordinære andelen av spillemidlene stod i kontrast til den prosessen som foregår ved tildeling av spillemidler mellom fylkeskommunene og idrettsavdelingen til kommunale anlegg.

Studien av beslutningsprosessene i de fire kommunene viser at representantene fra Arbeiderpartiet unisont stemte for, mens meningen var delte i de andre partiene. Vi kan si at den sosialdemokratiske retningen identifiserte seg med den frivillige bevegelsen, og i

den grad det kom til interessekonflikter mellom NIF-linjen og særforbundslinjen (SF-linjen) støttet et flertall av politikerne opp om SF-linjen enten det gjaldt lokalisering av hall, prioritering eller tildeling av spillemidler/offentlige midler.

Planprosessene synes i høyeste grad å være *aktørstyrt*. Idrettskretsenes rolle har generelt vært å styrke idrettens rolle ved å involvere seg i kommunens planlegging av idrettsanlegg. Studien viser at idrettskretsenes rolle som nettverksaktører i forhold til kommunens administrasjon, politikere og idrettsavdelingen ofte forlenget beslutningsprosessene enn endret lokalisering og prioriteringer av hallene. Plankravet bak etablering av idrettsanlegg skulle gjøre bukt med vilkårlighet og ad-hoc-beslutninger. De ordinære kommuneplanprosesser i det hele tatt og fylkeskommunale planprosessene førte til at rekkefølgebestemmelser i den formelle politiske behandlingen i kommunen ble brutt – da det var besluttet at hallene skulle bygges og etter det var bevilget spillemidler til anleggene kom kravet om at hallene skulle innarbeides i de kommunedelplan og det fireårige langtidsbudsjettet før bygging kunne igangsettes. Senere ble det besluttet i idrettsavdelingen at hallene kunne få tildelt spillemidler over to år dersom fylkeskommunen prioriterte anleggene. Studien viser at dette førte til omprioriteringer i de fylkeskommunale beslutningene. Dette ble sett på som en kulturell og politisk selvfølge: at fotballen fikk gjennom sine prioriteringer og at innen idretten ble fotballanlegg prioritert selv om det var motstand fra NIF-linja mot både å prioritere midler til fotballanlegg og prioritere hallene fremfor andre idrettsanlegg.

Organisasjonsfaktoren er også en forklaring på at fotballen lyktes med å få gjennomslag for sine interesser. Representanter fra NFF's anleggskomiteé, kretsenes anleggskomiteer og anleggskontakter i klubben lyktes i å få til et slags "diskursivt" hegemoni, det vil si at argumentene om at hallene var flerbrukshaller og ville ha stor betydning for andre kulturaktiviteter og næringsliv fikk gjennomslag, mens argumenter om at anleggene var spesialhaller og at de egnest seg lite til undervisning og til andre idrettsaktiviteter nådde ikke frem da beslutningene ble fattet på lokalt nivå.

Spørsmålet er at vårt case er et godt eksempel på utforming av anleggspolitikk som har gyldighet utover denne konkrete saken. En studie (Nenseth, Schmidt & Skogheim 2006) av etablering av kunstgressbaner i Oslo kan tyde på at politikkdannelsen har mange paralleller til etableringen av hallene i Nord-Norge, mens hvorvidt dette gjelder for andre kostnadskrevede anleggsprosjekt er det vanskelig å konkludere med. Denne studien har vist at idrettsavdelingen ikke har vært enerådende i utformingen av den statlige anleggspolitikken.

Vi bestiller ____stk av publikasjonen:

Navn: _____

Adresse/postnr: _____

Spill om spillemidler

En studie av idrettspolitiske beslutningsprosesser knyttet til finansiering, prioritering og lokalisering av store innendørshaller i Nord Norge

Kolbjørn Rafoss

FORORD

Prosjektet Haller i Nord tar sikte på å fremskaffe kunnskap om beslutningsprosesser og bruk av store kostnadskrevende idrettsanlegg som ble bygget i Nord-Norge på 90-tallet. Denne rapporten tar for seg beslutningsprosesser. Ved å beskrive og analysere beslutningsprosessene sentralt, regionalt og lokalt er hensikten å få frem maktformer og maktrelasjoner. Det innebærer at fokus er rettet mot de strukturer og relasjoner som bidro til å utforme og iverksette beslutningene. I denne sammenheng betyr det at fokus i hovedsak er rettet mot organisasjoner og institusjoner som idrettspolitiske aktører i beslutningsprosessene og da særlig forholdet mellom det offentlige og den organiserte idretten.

Rapporten baserer seg på casestudie, dokumentanalyse og informantintervjuer. Forfatteren ønsker å takke informanter som stilte sin tid til rådighet og har gitt innsikt i prosessene bak beslutningene. Jeg vil takke Idrettsavdelingen i Kulturdepartementet og Norges Fotballforbund som lot meg få tilgang til dokumenter. Norges Fotballforbund har fått mulighet til å gjennomgå rapporten og komme med innspill for å rette opp eventuelle faktafeil i fremstillingen.

I arbeidet med denne rapporten har professor Jan Ove Tangen ved Høgskolen i Telemark og forsker Vibeke Nenseth ved Norsk Institutt for by- og regionforskning kommentert utkast og kommet med nyttige innspill. Prosjektet har vært finansiert av programmet ”Idrett, samfunn og frivillig organisering” i Norges Forskningsråd og således gjort denne rapporten mulig. Prosjektet har dradd veksler på samarbeid og støtte fra kjernemiljøet hvor Jan Ove Tangen har vært koordinator og fra arkitekt Lene Schmidt og sosiolog Vibeke Nenseth ved Norsk Institutt for by- og regionforskning.

Alta, oktober 2006

Kolbjørn Rafoss

Innhold

Idrett , politikk og anlegg	
1.1	Beslutningsveier for fordeling av spillemidler..... 7
1.2	Idrett som politikkfelt..... 9
1.2.1	Den norske modellen 9
1.2.2	Anleggsmål og plankrav..... 11
1.2.3	Fotballforbundets anleggspolitikk og komiteer..... 12
1.3	Infrastruktur - Utbredelse, dekning og bruk..... 13
1.4	Hvordan fange aktørene bak anleggene ?..... 18
Metode	
2.1	Forskningsdesign 21
2.2	Valg av kommuner..... 23
2.3	Metodisk tilnærming..... 24
Hall i Nord – prosjekt, prosedyrer og penger	
3.1	Fotballhall i Nord – Et utradisjonelt anleggsprosjekt..... 26
3.1.1	Fotballforbundets prosjekt Hall i Nord..... 27
3.1.2	Anleggskomiteer og anleggsplaner..... 29
3.1.3	Implementering av prosjektet hos andre aktører..... 31
3.1.4	Norges Fotballforbund ønsker statlig medvirkning..... 32
3.1.5	Flerbrukshall og storstue..... 34
3.1.6	Oppsummering..... 35
3.2	NIFs behandling av prosjektet 37
3.2.1	NIF kritisk til NFFs fremgangsmåte..... 37
3.2.2	Informasjon om prosjektet til NIF leddet..... 38
3.2.3	NIF støtter prosjektet under bestemte premisser..... 38
3.2.4	Oppsummering..... 39
3.3	Idrettsavdelingen og NFF..... 40
3.3.1	Manglende teknisk godkjenning innen tidsfristen og uenighet om kategorisering av anleggstype..... 40
3.3.2	Ekstraordinært tilskudd fra tippemidlene..... 41
3.3.3	NFF ønsker å redusere antall og utløse midler til mellomfinansiering..... 42
3.3.4	Utløsning av ordinære spillemidler til hallene..... 43
3.3.5	Oppsummering 44
3.4	Troms idrettskrets vurdering av prosjektet..... 45
3.4.1	Behandling i eget utvalg..... 46
3.4.2	Fylkesutvalget endrer administrasjonens innstilling til stedsvalg og spillemiddelstøtte..... 48
3.4.3	Prioritering av spillemidler til anlegg..... 49
3.4.4	Fylkeskommunen og idretten kritisk til fremgangsmåte og prosedyrer..... 50
3.4.5	Oppsummering 51

Fire anlegg – fire beslutningsprosesser		
4.1	Finnmarkshallen	52
4.1.1	Altafotballen.....	52
4.1.2	Kommunen går in for hall under bestemte forutsetninger.....	52
4.1.3	Finnmark fylkesting vedtar hallutbygging.....	53
4.1.4	Motstand mot lokalisering.....	56
4.1.5	Debatt om anleggstype.....	57
4.1.6	Debatt om idrettsanlegg generelt og Hall i Nord spesielt.....	58
4.2	Midt Tromshallen.....	61
4.2.1	Kommunen går med i Hall i Nord-prosjektet.....	61
4.2.2	Hallen blir dyrere.....	62
4.2.3	Kommunestyret sier nei til bygging av kommunal hall.....	63
4.2.4	Kommunestyret vedtar hallutbygging med minst mulig margin	65
4.2.5	Hete debatter.....	66
4.3	Lyngenhallen.....	68
4.3.1	Lyngenfotballen.....	68
4.3.2	Kommunen tidlig inn i planleggingen.....	68
4.3.3	Rådmannen negativ til hall.....	68
4.3.4	Kommunestyret vedtar hallutbygging.....	69
4.3.5	Nye vedtak og underskriftskampanje mot hall.....	70
4.3.6	Fylkeskommunen kritisk til kommunens kapitalutgifter.....	71
4.3.7	Strid om innstillingen om spillemidler.....	72
4.3.8	Hva var de rådende argumentene ?.....	73
4.4	Lofothallen.....	76
4.4.1	Kommunen går med i Hall i Nord-prosjektet.....	76
4.4.2	Kommunestyret vedtar enstemmig å bygge hall.....	76
4.4.3	Lokaloppgjør om lokalisering.....	78
4.4.4	Spill om spillemidler.....	79
4.4.5	Kommunestyret vedtar utbygging.....	80
4.4.6	Debatter – rådende argumenter for Lofothallen.....	82
Idrettspolitiske beslutningsprosesser		
5.1	Fordeling av spillemidler til organisasjon og anlegg.....	85
5.2	Maktspill langs to parallelle linjer.....	85
5.3	Nettverksbygging.....	86
5.4	Allmenngjøring.....	88
5.5	Nye aktører bak idrettsanlegg.....	89
5.6	Oppsummering – kriterier for realisering av hallene.....	90
Litteratur.....		92
Vedlegg: Intervjuguide.....		97

Idrett, politikk og anlegg

Hovedoppgaven i det følgende er å gjennomføre en studie av beslutningsprosessene på idrettsfeltet av et konkret case, det såkalte `Hall i Nord-Prosjektet. Delstudien av beslutningsprosessene inngår som en del av et større prosjekt. Hall i Nord-prosjektet tar for seg to sentrale aspekter nemlig anleggsbruk og beslutningsprosesser. I andre delstudier har jeg undersøkt hvem som bruker anleggene og hvor ofte disse brukes til ulike aktiviteter. En annen delstudie setter fokus på hva slags endringer hallene førte til lokalt med tanke på deltakelse, aktiviteter, arrangement og organisering. Drift, organisering og kostnader har også vært gjenstand for en egen delstudie. Det andre sentrale aspektet er å undersøke hva slags aktører som var sentrale og konstituerte idrettspolitikken på ulike nivåer da beslutningene om finansiering og bygging av hallene ble fattet. Hensikten med dette delstudiet blir å undersøke forvaltning og styring av idrettsfeltet i forbindelse med byggingen av hallene på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Det innebærer å undersøke hvilke beslutningsprosesser som førte frem til lokalisering, finansiering, prioritering av anleggene til de ulike lokalsamfunnene. Hallene kan sees på som et prosjekt som endret rammebetingelsene og mulighetene for idrettsdeltakelse for befolkningen i de ulike lokalsamfunnene. Prosjektet kan også sees på som et kultiveringsprosjekt som hadde mye til felles med Hofmo sin visjon om utbygging av svømmebasseng i landsdelen på 50 og 60-tallet, nemlig å skape likeverdige muligheter for å kunne drive med opplæring og trening i forhold til resten av landet.

I 1992 kom spørsmålet opp om bygging av store innendørsanlegg i Nord-Norge. Det største særforbundet, Norges Fotballforbund ønsket gjennom sitt prosjekt "Fotballhall i Nord" å bygge store innendørshaller med kunstgress i ulike kommuner i de tre nordligste fylkene. Utbyggingen av haller kan sees i sammenheng med anleggspolitikken i Fotballforbundet. Anleggsutvikling var en viktig del av forbundets strategi. Målet var å bygge differensierte anlegg som kunstgressbaner, treningshaller, storhaller, ballbinger, matcharenaer, regionale toppfotballanlegg o.a. for å kunne gjennomføre trening og avvikle kamper dvs. legge til rette for fotball som helårsidrett.

Da det ble kjent at Norges Fotballforbund ønsket å bygge en rekke innendørshaller i Nord-Norge på begynnelsen av 90-tallet førte dette til at forholdet mellom anlegg og politikk ble satt i fokus. Det handlet om store summer, og primært handlet forholdet mellom anlegg og politikk om midler fra offentlige budsjetter som skulle finansiere anleggene. Det lå i kortene at det kom til å bli et omstridt prosjekt. Forholdet mellom idrett og politikk kan ofte bære mer preg av kampsport enn lagspill når det gjelder bruk av spillemidler til store kostnadskrevende anlegg (jf. Mangset og Rommetvedt 2002). Debattene om et eller flere nasjonalanlegg for ski, planene om et nytt hoppanlegg for skiflyving i Rødikleiva og bygging av ny Holmenkollbakke er andre eksempler. Det å bygge store kostnadskrevende anlegg handler om viktige beslutninger innen idrettspolitikken; om hvem som skal delta i beslutningsprosessene (Bergsgaard 2002).

Når jeg trekker frem forholdet mellom det offentlige og idretten for å belyse de beslutningsprosesser som førte frem til realisering av hallene, handler det om et sammensatt fenomen. Idretten består av en lang rekke forbund, kretser, idrettsråd og lag som organiserer og aktiviserer ulike grupper utøvere. Det offentlige er på sin side sammensatt av en rekke forskjellige myndighetsorganer med folkevalgte og byråkrater som fatte politiske beslutninger i idrettsavdelingen i Kulturdepartementet, fylkeskommunen og kommunen. Forholdet mellom idrett og politikk kan ikke bare forstås som et forhold mellom to parter, men må mer betraktes som et komplisert nettverk av kontakter og relasjoner mellom en rekke aktører.

Per Ulseth som var anleggsansvarlig i forbundet betraktet utbyggingen bla. som et distriktpolitisk tiltak.

Jeg kan ikke skjønne hvilke andre motiver Norges Fotballforbund skulle ha. Vi tjener ingen penger på dette, men er opptatt av å ivareta interessene til hele landet. I Nord-Norge har idretten virkelig behov for gode treningsforhold innendørs.¹

Den offentlige debatten om hallene åpnet opp for en rekke deltakere, men ikke minst ble beslutningsprosessene viktige fordi prosjektet krevde en betydelig finansiering. Hvilke aktører som formet planleggingen, planløsningene og implementeringen av prosjektet vil også kunne si noe om realpolitikk og maktforhold. En studie av planleggingen og planløsningene og implementeringen av prosjektet kobler planlegging og politikk dvs. at prosjektet studeres som en realisert virkelighet. En dyptgående studie av beslutningsprosessen vil gi kunne gi oss adgang til realpolitikken og vil også kunne gi svar på hvilke maktforhold som fikk gjennomslag.

Studien tar som tidligere nevnt sikte på analysere beslutningsprosessene knyttet til fordeling av spillemidlene. Bergsgard (2005) hevder i sin undersøkelse at en analyse av fordeling av spillemidler sier oss noe om hva som gir og hvem som har makt i idrettspolitikken og at dette er sentralt for å forstå sammenhengen mellom idrettsfeltet og det politiske feltet. Det første perspektivet omhandler spørsmålet om konstituering av idrettspolitikken. Det andre perspektivet ser på interesse motsetninger innen idrettens egne organisasjonsledd og mellom idretten og den offentlige forvaltning. Goksøyr (1996) hevder at konfliktpotensialet mellom stat og idrettsorganisasjoner ser ut til å være større på 1990-tallet enn i periodene før. Goksøyr hevder at det på 90-tallet handlet om styring og kontroll med offentlige midler det sentrale konflikttema. Det syntes viktig å sikre en effektiv og målstyrt bruk av spillemidler som idrettsavdelingen forvaltet. Mitt analysefelt er avgrenset i tid og handler om perioden 1992 til 1996. Den politiske kampen om Stortingsmelding nr 41 (1991-92) "Idretten – folkebevegelse og folkeforlystelse" hadde ført til at idrettsforbundet hadde vært mer påpasselig til å hevde sin rett til selvbestemmelse når det gjaldt organisering og aktivitet enn når det gjaldt anleggspolitikken. Ifølge Goksøyr (1996) hadde dette sammenheng med at den tradisjonelle arbeidsdelingen som begge parter hadde akseptert: Det offentlige hadde erkjent sitt ansvar som tilrettelegger og anleggsbygger. Hva som skulle skje på anleggene, ville idretten ha mest mulig frihet til å bestemme. Hvorvidt dette bildet er dekkende for utbyggingen av de store hallene i Nord-Norge kan denne undersøkelsen gi svar på.

For å undersøke de politiske beslutningsprosessene bak "Hall i Nord" stilte jeg meg følgende spørsmål:

- ❖ *Hvem var de sentrale aktørene i prosessen som konstituerte idrettspolitikken på ulike nivåer, og hvilke interesser målbar disse, og hva ble resultatet ?*
- ❖ *Hvordan skapte dette ulike interesser innad blant organisasjonsledd i NIF og mellom idrettens organisasjoner og idrettsavdelingen ?*

¹ Altaposten, 260,1994.

For å svare på spørsmålene vil jeg beskrive den idrettspolitiske modellen i Norge . Dette for å kunne sette fokus på beslutningsstrukturer og skillelinjer innen NIF-organisasjonen og relasjonen mellom NIF og det offentlige på de ulike nivå. Hvordan maktsillet foregikk bak disse institusjonelle formene da hallene skulle tildeles og spillemidlene fordeles kan få frem interessekonflikter og strid om posisjoner.

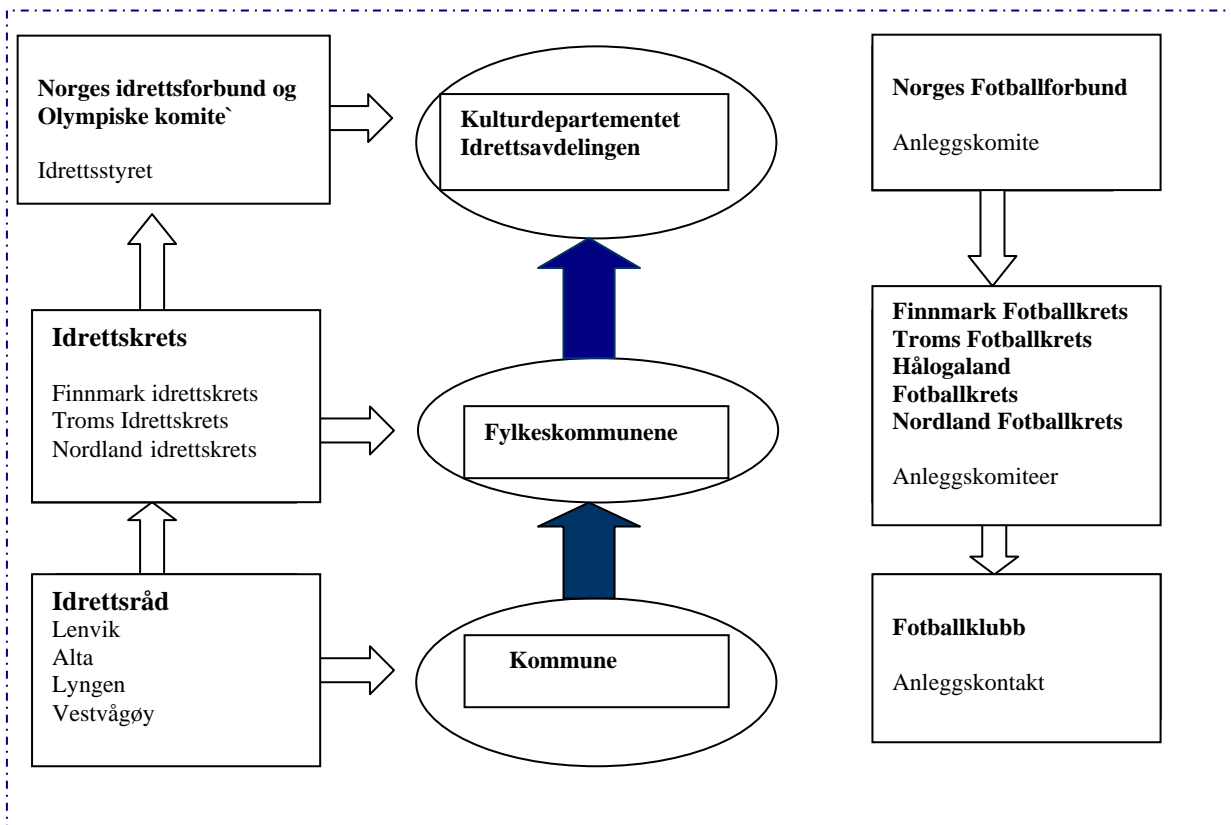
1.1 Beslutningsveier for fordeling av spillemidler

Det første steget i planprosessen er å få et anlegg teknisk og politisk godkjent. På lokalt nivå innebærer det at anlegget kommer med i de kommunale planene over prioriterte idrettsanlegg. Anleggene i planen skal underlegges en reell behovsvurdering for å sikre planprosessen. Dersom det allerede fantes moderne fotballanlegg i kommunen ville f.eks prioritering av ytterligere en bane kunne føre til overkapasitet. Kommunedelplanen for idrett og fysisk aktivitet skal godkjennes av den politiske ledelsen i den enkelte kommune. For å sikre den regionale planleggingen av idrettsanlegg skal det kommunale anlegget innarbeides i fylkesplanen for idrettsanlegg. Idrettsavdelingen i Kulturdepartementet fordeler rammebeløp til fylkeskommunene etter søknad. Det enkelte fylke har ansvar for fordeling til kommuner og enkelt anlegg (Langkaas 1997). I den grad vi kan snakke om hvem som bestemmer over bruken av spillemidler til anlegg legger idrettsavdelingen politiske føringer ved den prosentvise fordelingen til ulike anleggsområder, mens fylkespolitikere prioriterer og fordeler midler de ulike anleggstyper. Den historiske sammenslåingen av Arbeidernes Idrettsforbund og Landsforbundet for idrett i 1946 har formalisert seg i en organisasjonsmodell med to parallelle linjer. Vi kan snakke om en organisasjon med to organisasjonsmodeller. En organisasjonsmodell som følger særforbunds linja (SF-linja) og en som følger Norges Idrettsforbund/Norges Olympiske komite`s linja (NIF-linja). Bergsgard utdypet disse ulikhetene i sin studie som vektlegger fordelingen av spillemidler til NIF, men som også er svært relevant for å forstå fordelingen av spillemidler til idrettsanlegg.

Det har vært vektlagt at NIF-linjen skal fokusere på administrative oppgaver, og ikke minst det strategiske og politiske arbeidet overfor offentligheten, mens SF-linjen skal ha hovedansvaret på det taktiske og operative nivået i forhold til idrettslig aktivitet på topp- og lagsnivå. Disse forholdene, bl.a. spørsmålet om hvem som har det operative ansvaret, hvem som "representerer" den idrettslige aktiviteten og lignende, har vært sentrale i motsetningen mellom de to linjene og de to kulturene. (Bergsgard 2005:120).

Det har vært en slags arbeidsfordeling som har bestått i at det offentlige skal legge til rette for idrett i form av anlegg, mens idretten skal stå for aktiviteten. På det fylkeskommunale nivå blir idrettskretsene tatt med på råd av fylkeskommunen før fylkesutvalget foretar den endelige spesifikke fordeling av spillemidlene. Vi kan si at det har vært vanlig at idrettskretsene har ivaretatt det administrative og politiske arbeidet med idrettsanlegg overfor det offentlige på dette nivået. Disse linjene følger de tre nivåene i vår undersøkelse; sentralt, regionalt og lokalt. De to linjene kan settes opp i forhold til det offentlige som vist i figur 1. nedenfor.

Figur.1. Den formale beslutningsveien for tildeling av spillemidler

Denne organisasjonsmodellen med to parallelle linjer gjør at en og samme organisasjon kan ha ulike interesser i forvaltning av organisasjonsmakt og spillemidler. Idrettsrådene og idrettskretsene representerer den allmenne idretten og utaler seg om prioriteringer av anleggstyper og spillemiddeltildelinger overfor kommune og fylke. Idrettsrådene og idrettskretsene representerer den allmenne idretten og er høringsinstans overfor innstillinger og prioriteringer av idrettsanlegg i forhold til kommunale og fylkeskommunale planer. Idrettsrådene og idrettskretsene rolle overfor politikere lokalt og regionalt vil kunne være en styrke for idretter som har svake kretsledd. Store idretter som f.eks fotball og ski er opptatt av å fremme interessen til sin konkurranseidrett og å skape gode rammebetingelser står overfor en formal organisering med administrative rutiner lagt til et annet hierarkisk ledd i organisasjonen.

Selv om idrettsbevegelsen har formalisert seg i to organisasjonsmodeller med to parallelle linjer er det NIF-linja som utgjør det formelle linja innen anleggfeltet i forbindelse med fordeling av spillemidler. Den "formelle" organisasjonsmodellen med idrettsråd, krets og idrettstyre står for idrettens politiske og strategisk arbeidet i anleggspolitikken. Det jeg vil betegne som den "uformelle" organisasjonsmodellen med forbundsstyre, fotballkrets og klubb har også politiske interesser og strategier for å bygge ut anlegg. Idretter som har svake kretsledd vil i mindre grad kunne svekke organisasjonsmakten til NIF-linja, mens særforbund med sterke organisasjonsledd vil kunne spille en annen rolle overfor politikere lokalt, regionalt og sentralt. Idrettens doble organisasjonsmodell handler etter min mening ved fordeling av spillemidler til anlegg for det første om formelle beslutningsprosesser og det kan også handle om uformelle beslutningsprosesser. En analyse av beslutningsprosessene knyttet til fordeling av spillemidlene til hallene vil kunne avdekke hva som gir og hvem som har makt i anleggspolitikken. Utdret "Hall i nord- prosjektet" maktstrukturene i den anleggspolitiske styringsmodellen ?

Fotballtipping og andre statlige spill har gitt mye av det økonomiske fundamentet til norsk idrett. Håndteringen av idrettens andel av spillemidlene kan betraktes som en særegen form for segmentert styring (Rommetvedt 2002). I et segmentert system blir bestemte beslutningsmuligheter koplet

sammen med en spesiell type deltakelse, problemer og løsninger. Idrettssegementet har vært preget av nære relasjoner på tvers av de institusjonelle grensene mellom idretten og det offentlige. Det har vært felles grunnleggende oppfatningene om hvordan beslutningsmulighetene i forbindelse med bygging av anlegg blant aktører innen segementet.

Det er grunn til å tro at sammenhengen mellom planleggingen og realisering av idrettsanlegg blir stadig mer kompleks, med flere utradisjonelle og nye typer aktører og allianser involvert (Nenseth, Schmidt og Solheim 2006, Heinzerling & Rommetvedt 2002). Hvem fremmer hvilke interesser og på vegne av hvilke brukere? Hvordan og i hvilken grad ivaretar store særforbund brukernes behov, og i hvilken grad blir brukere som ikke er organisert ivaretatt? På den andre siden er det vanskelig å se på anlegg som noe entydig. Et fotballanlegg kan være bygd for elitefotball slik som Ullevål Stadion eller for breddefotball slik som banene på Ekebergsletta. Spesialisering og profesjonalisering bidrar til at idretten får behov for monofunksjonelle anlegg. Innad i idretten skaper dette problem mellom idretter som før kunne drive med idretten innen det samme anlegget.

1.2 Idrett som politikkfelt

1.2.1 Den norske modellen

I Norge har staten brukt idretten til å fremme politiske mål. Det er etablert en styringsmodell for at idretten skal fremme politisk vedtatt målsettinger (Goksøyr et.al; 1996, Bergsgard: 2005). En slik politisk målsetting har vært oppbygging og utbygging av en idrettslig infrastruktur i det norske samfunn siden 1946. For å kunne si noe om dette vil vi innledningsvis ta for oss hovedtrekkene i utviklingen av den norske idrettspolitiske styringsmodellen. Dette er nødvendig for å forstå bakgrunnen for den praktiske anleggspolitikken.

Opprettelsen av et eget tippeselskap utviklet og styrket idrett som et eget politikkområde. Idretten ble en del av det sosialdemokratiske velferdsprosjektet (Slagstad 1998). Det ble utviklet en politikk for fordeling av tippemidlene til idrett og andre virksomheter. Ved etablering i 1946 av Norsk Tipping AS ble det vedtatt at idrettens andel av overskuddet skulle fordeles av Kongen i statsråd, dvs at regjeringen ved det aktuelle fagdepartement skulle fordele midlene bla til idretten. Det at stortinget satte seg på sidelinjen gjorde at når det gjaldt den årlige fordelingen av tippemidler til idretten ble dette en relasjon mellom Norges Idrettsforbund(NIF) og det nyopprettede Statens ungdoms og idrettskontor (STUI). Fordelingen av tippemidler til NIF har klare korporative trekk i den forstand at det i hovedsak har vært en organisasjon som har hatt tilgang på midlene. Imidlertid må nøkkelen for fordeling av overskuddet mellom mottakerne vedtaes ved lov. I 1965 gikk 25 prosent av tippemiddel overskuddet til idrettsformål, mens resten tilfalt vitenskapen. Siden 1967 har Stortinget endret nøkkelen for fordeling fem ganger. Endringer som har vært fordelaktige for idretten. Etter sammenslåingen av de statlige spillene i 1992 økte idretten sine inntekter med 20 prosent fra 1992 til 1993. Endringen av tippenøkkelen i 2002 førte til at idretten økte sine inntekter med 40 prosent fra 2002 til 2005. I hovedfordelingen 1990 ble 57 prosent av midlene øremerket idrettsanlegg, mens i 2005 utgjorde dette 56 prosent. Da Stortinget endret nøkkelen i 2002 ble overskuddet likt fordelt mellom idrett og kultur, noe som medførte at idrettens andel av spillemidlene økte fra 33 prosent til 50 prosent. Dette var et resultat av en intens lobbyvirksomhet overfor politikere (Bergsgard 2002, Waldahl 2005).

Spillemidler til idrett, i motsetning til forskning og kultur, fordeles ikke over statsbudsjettet, men i Kongen i statsråd etter innstilling fra kulturdepartementet. Midlene til idrett inngår ikke i den politiske tautrekkingen innad i regjeringen i forbindelse i utarbeidelsen av statsbudsjettet og dermed heller ikke i den politiske debatten når Stortinget vedtar budsjettet. Denne statlige finansieringsordningen har ført til at stortingspolitikere har mindre direkte innflytelse over politikken på idrettsfeltet i forhold til andre områder i samfunnet. Bare i diskusjoner om endringer i tippenøkkelen, dvs. om hvor stor del av tippemidlene som skal gå til idretten, har idretten stått sentralt i den politiske debatten. Mens midler til kultur blir fordelt i stortinget etter politiske diskusjoner fortsatte ordningen med fordelingen av midler

i statsråd til idretten. Noe forenklet kan vi si at i den grad politikerne blir trukket inn på idrettsfeltet handler det i liten grad om fordelinger til anlegg og aktivitet, men om hvor stor andel idretten skal motta fra det offentlige. I forhold til kultur og vitenskap hvor det er løpende politiske diskusjoner blant politikere om fordeling til ulike formål befinner idrettsfeltet seg i et slags reservat hvor NIF's monopolstilling i liten grad har vært utfordret av andre operatører.

Ordningen med fordeling av tippemidler og dannelsen av en enhetlig idrettsorganisasjon siden 1946 og opprettelsen av Statens Ungdoms og Idrettskontor (STUI) har institusjonalisert båndene mellom idrettsorganisasjonen og staten. Forholdet mellom staten og idretten fremstår i et slikt perspektiv som relativt varige strukturer. En institusjonalisering som innebærer at vi kan snakke om et idrettspolitikkfelt (Di Maggio & Powell 1991). Spillemidler har utgjort en betydelig del av støtten til bygging av idrettsanlegg siden 1946.

Selv om Statens Idrettsråd ble nedlagt i 1988 og det dermed ikke har eksistert noe formelt organ til fordeling av spillemidler mellom idretten og det offentlige svekket dette ikke nettverkene mellom staten og idretten (Bergsgard 2005). Selle (1995) betegner denne formelle og uformelle kontakten mellom staten og NIF som en "familierelasjon". Han viser til at siden etableringen av STUI i 1946 har sentrale mannlige personer skiftet i de relativt få formaliserte posisjoner innen det offentlige og idretten. Familierelasjonen viser også til at partene er enige om sentrale punkter, selv om det er diskusjoner om andeler.

Goksøy (1996) trekker frem dette korporative trekket ved spillemiddel fordelingen;

"Selv om idrettsforbundet ikke hadde noe lovmessig monopol på tippemidlene, var de i praktisk politikk lite interessert i at pengene skulle gå til formål utenfor deres domene. Skulle søkere få del i idrettens tippeinntekter måtte en tilslutte seg NIF-systemet" (Goksøy1996:126).

Selv om lobbyismen har overtatt noe av den korporative ordningen innen idrettsfeltet fungerer hovedfordelingen av spillemidler som et lim som holder relasjonen sammen siden NIF har en monopolstilling (Bergsgard & Rommetvedt 2004). I den norske styringsmodellen, slik vi har presentert den, er idrettsorganisasjonene avhengig av statlige overføringer til bygging av idrettsanlegg. Dette er en tett relasjon mellom Idrettsavdelingen og NIF hvor det er enighet om de rådende verdier ved fordeling av spillemidler til aktivitet og idrettsanlegg. Bergsgard (2006) konkluderer i sin studie med at:

Vi har sett at den idrettspolitiske styringsmodellen normaliseres med økt innsyn i prioriteringer, tildelinger og beslutninger. Videre har nye aktører blitt inkludert i idrettspolitiske prosesser. Analysen har imidlertid vist at de tette båndene mellom idrettsorganisasjonene og staten ikke er splittet, men består. (.....) Samtidig ser det foreløpig ut som NIFs alliansebygging utover idrettsegmentet i mindre grad har ført til at det er blitt etablert stabile og dype relasjoner til andre aktører. Alliansebygging har derfor ikke medført forrykking av maktposisjonene innen styringsmodellen(Bergsgard 2006:279).

Studien til Bergsgard tok for seg fordeling av spillemidler til organisasjon og aktivitet i hovedsak til NIF hvor kulturdepartementet makt er basert på fordelingen av spillemidler. En fordeling som opprettholder de sentrale maktstrukturene i den idrettspolitiske styringsmodellen. Hvorvidt politikkdannelsen på anleggsfeltet i vårt case kan beskrives ved hjelp av en slik gjensidig avhengighet eller en maktstruktur med korporative trekk er et åpent spørsmål som det gjenstår å undersøke.

Fordelingsordningen har ført til at det er blitt utviklet tette bånd mellom Norges Idrettsforbund og det aktuelle departement som har overført midler. Det er vanskelig å forklare hvorfor det er blitt slik når vi tar hensyn til den rolle idretten spiller i det moderne samfunnet. Selle (1991) mener at ei institusjonell forklaring kan ta oss et stykke på vei. Vi har å gjøre med et integrert og organisk system, hvor det ikke er noe skarpt skille mellom idrett og stat. Ikke bare er det vanskelig å dra dette skillet empirisk, men

det offentlige og det frivillige flyter over i hverandre slik at det er problematisk å trekke grenser mellom hva som er offentlig og hva som er frivillig. At det er blitt slik kan ha noe å gjøre med den offentlige politikken overfor idretten, ikke minst at idretten har innstillingsrett til spillemidlene. Spørsmålet er om politikkdannelsen i vår studie kan beskrives ved hjelp av "familierelasjon" ?

I Norge handler bruken av tippe- og spillemidler om forholdet mellom Idrettsavdelingen i Kulturdepartementet og Norges Olympiske komite' og Norges Idrettsforbund, men også om forholdet mellom Kulturdepartementet og fylkeskommunene som fordeler spillemidler til anlegg. Hvordan målsettingen om idrett og fysisk aktivitet kan nåes er også et spørsmål om hva slags anlegg som bygges, hvor de bygges og hvem som bruker anleggene. Hvilke grupper i befolkningen som får tilrettelagt for idrett og fysisk aktivitet er med andre ord et spørsmål om anleggsfordeling, anleggsdekning og anleggstyper. Da prosjektet 'Hall i Nord' ble introdusert ble det i den første stortingsmeldingen for idrett, St.meld. nr.41(1991-1992) streket opp politiske mål for den statlige anleggspolitikken.

1.2.2 Anleggsmål og plankrav

De overordnede idrettspolitiske signalene har gjennomgått vesentlige endringer i de siste tiårene. Siden begynnelsen av 1970-årene, har den offentlige idrettspolitikken vært basert på prinsippet om "Idrett for alle". Dette innebærer at flest mulig skal gis mulighet til å utøve idrett og fysisk aktivitet. Den første stortingsmeldingen pekte på mål for hvordan anleggsutbyggingen kunne gi flest mulig anledning til å drive idrett og fysisk aktivitet. Siden 1991 har man spesielt satset på å skaffe en større del av befolkningen bedre muligheter til å drive idrett, særlig utsatte grupper gjennom å prioritere anleggstyper som harmonerer med aktivitetsprofiler i befolkningen. Hovedmålet kommer til uttrykk på følgende måte:

Fra og med tidlig på nittitallet (i St.meld. nr. 41 for 1991-92) har overordnet policy i forhold til bygging av anlegg blant annet dreid seg om:

- at en større del av befolkningen bør få bedre muligheter til å drive idrett
- at utbygging av idrettsanlegg må innordnes klarere behovsvurderinger og langsiktige økonomiske hensyn
- at det i særlig grad må satses på å bygge ut enkle anlegg som tilfredsstiller behovene for lek, opplæring og mosjon
- at det er et offentlig ansvar å planlegge, bygge og drive idrettsanlegg
- at nærmiljøanlegg bør prioriteres ved fordeling av anleggsmidler
- at anlegg for friluftsliv bør prioriteres.

I 1987 bemyndiget Kultur- og vitenskapsdepartementet (nå Kulturdepartementet) fylkeskommunene til å foreta fordeling av spillemidler som hvert år stilles til disposisjon for bygging av anlegg. Staten bidrar med en delfinansiering av anleggene, mens anleggseier selv må bidra med midler for å realisere prosjekt. Spillemidlene inngår derfor i et spleiselag som kan bestå av midler fra ulike kilder. Hvor stor andel spillemidlene utgjør av kostnadene avhenger av anleggstype. En hovedregel er at det gies inntil 1/3 av de totale kostnadene til ordinære konkurranseanlegg. En overføring til fylkeskommunene innebar at det etter hvert ble et plankrav bak idrettsanlegg.

Plankravet bak idrettsanlegg innebærer at det helt siden 1991 har vært stilt krav om å utarbeide fylkes(del)planer for bygging av idrettsanlegg, og et særlig krav, som i praksis har vært i hevd siden 1995, om kommunedelplaner for det *kommunale* tilskuddet til slike anlegg. Planlegging som politisk virkemiddel synes med andre ord å ha fått en økende betydning for å realisere overordnede idrettspolitiske mål om *bedre tilgjengelighet for flere til bruk av ulike typer aktivitetsanlegg*. Da prosjektet "Hall i Nord" ble introdusert var kommunene inne i en prosess med å utarbeide kommunale anleggsplaner. Det var nemlig en forutsetning for å få tildelt spillemidler at anlegget var med i en

kommunal plan for idrett. En undersøkelse (Magnussen m.fl.2002) viste at de fleste kommunene i 2000 hadde fulgt opp departementets plankrav. I forhold til de kommunen som var med i ”Hall i Nord” prosjektet var det nødvendig å følge opp plankravet og få anleggstypen inn på prioriteringslisten for å være søknadsberettiget.

Planforskningen har tradisjonelt hatt en instrumentalistisk slagside med en overbetoning på de formelle sidene ved planleggingen, på vedtak og beslutningsorgan, og der implementeringen og oppfølgingen i praksis i liten grad har vært problematisert (Nenseth m.fl. 2006). Tilsvarende gjelder at fra den andre siden – i forhold til bruk av idrettsanlegg – ikke har det vært mye kobling til planprosessene. Bruken har for en stor del vært forklart i forhold til ulike grupper i befolkningen og ut fra individuelle trekk ved brukerne: personlige bakgrunnsvariable, kjønn og (spesielt) alder og enkelte sosio-kulturelle kjennetegn (Tangen 2001). Bruken har i liten grad vært studert i lys planprosessene som bringer anleggene fram, med fokus på ulike typer planaktører som fungerer som ”anleggsinteressenter”, på hvordan de er organisert og ut fra hvilke styrkeforhold.

1.2.3 Fotballforbundets anleggspolitikk og komiteer

I 1976 fikk forbundet sin første anleggskomite og senere ble det anleggskomiteer i de enkelte kretsene. Komiteer som skulle utarbeide opplegg og rutiner for å sikre offentlig støtte til bygging av anlegg. Dersom det tidligere hadde vært en utbredt oppfatning at det offentlige skjøttet fotballens interesse på anleggssektoren endret dette synet seg på begynnelsen av 80-tallet (Goksøyr & Olstad 2002:199). Rapporter fra en rekke kretser og klubber viste at anleggssituasjonen var prekær. I forbundets handlingsplan for 1978-80 ble anleggssektoren gitt første prioritet. I perioden 1947-1990 fikk fotballen en tredjedel av tippemidlene som gikk til anlegg. Dette ble mulig gjennom tildeling av tippemidler.

Arbeidet med å bygge store innendørsanlegg var allerede en del av forbundets anleggspolitikk før ”Hall i Nord” prosjektet. I forbundet sitt handlingsprogram for 1989-92 ble det vedtatt å ta sikte på utbygging av fotballhaller med internasjonale mål og mindre størrelser.² I Norges Fotballforbunds (NFF) handlingsprogram 1989-92 ble tiltak på anleggssektoren nærmere spesifisert. Det overordnede målet var å bygge anlegg som dekket anleggsbehovet for fotball som helårsidrett. En bevisst satsing på utbygging av kunstgressbaner og fotballhaller både med internasjonale mål og i mindre størrelser. I et regionalt perspektiv var målet en utbygging av fem haller med internasjonale mål slik at alle regioner har et tilbud i rimelig nærhet. Et overordnet krav ved utbygging fra NFF's side var at fotballens interesser ble ivaretatt i de nye hallene.

I forbundets sitt policydokument for anleggssektoren 1992 – 1995 het det at anleggsutbyggingen hadde som utgangspunkt bla. å kompensere for det vinterlige klima for å kunne utnytte vintermånedene bedre. Anleggsbehovene ble i dokumentet nærmere presisert:

Fotballen trenger egne innemuligheter, haller, men kan og bør samarbeide med andre ballspill om både anleggsutvikling og bruk.³

I forhold til fotballkretsene ble vektlagt i forhold til innemuligheter at burde arbeides for minihallalternativer i kommune og for treningshaller i fylket evt. kunne disse bygges i samarbeid mellom flere kommuner.

De ble opprettet egne anleggsutvalg og etter hvert anleggskomiteer i de fire nordligste fotballkretsene. Opprettelsen av egne kretsvise anleggskomiteer kan sees i sammenheng med at det ble innført plankrav i den enkelte kommune. Fra 1995 hadde kommunene plikt til å utarbeide plan idrett og friluftsliv og innarbeide denne som en del av kommuneplanen. For at fotballen skulle få gjennomslag for sine anleggsbehov, gav fotballforbundet sine kretser pålegg om å utarbeide egne planer for

² Norges Fotballforbund 1992. Presentasjonsmal Fotballhall,s.6.

³ NFF. Policydokument for anleggssektoren 1992-1995.

anleggsutbygging som var i tråd med fotballforbundets anleggspolitikk. Komiteene var dermed viktige redskaper i arbeidet for å få planlagt, bygd og lokalisert hallene i landsdelen. Om ikke idrettskretsen var forbredt da prosjektet kom på banen så hadde fotballforbundet en policy og et politisk apparat som var forberedt.

Anleggsbehovene ble nærmere beskrevet i kretsenes anleggsplaner. Fotballspill forutsetter tilgang til gode trenings- og kampanlegg året rundt. Et mål var å bygge anlegg som kompenserte for de begrensninger som klimaet setter for trening i vinterhalvåret. I anleggsplanene ble dette utdypet.⁴

Behovet for tilgang til anlegg er forskjellig for innendørsperioden, forberedelsesperioden og kampaviklingsperioden. Totalt omfatter behovene tilgang til:

Innendørsanlegg

- minihaller
- treningshaller
- konkurransehaller

Treningsbaner

- kunstgressbaner
- naturgressbaner
- grusbaner
- balløkker

Kamparenaer

- Ulike krav i forhold til nivå

Satsningen på ulike typer fotballanlegg er resultat av en bevisst politikk innen anleggssektoren. Opprettelsen av en sentral anleggskomite og senere anleggskomiteer i kretsene og anleggskontakter i klubbene styrket kretsleddet regionalt og lokalt. Anleggsfeltet var kartlagt og kretsene hadde handlingsplaner for utbygging av fotballbaner i begynnelsen på 90-tallet. Det fantes med andre ord et operativt kretsledd og aktører som jobbet med å forbedre den materielle basis for idretten da Hall i Nord-prosjektet ble introdusert i kommuner i Nord-Norge, en landsdel som manglet kunstgressbaner og gode treningsforhold.

1.3 Infrastruktur fotballanlegg – Utbredelse, dekning og bruk

For å forstå anleggspolitikken og beslutningsprosessene bak anleggsetableringene, bør vi vite litt om hvilken infrastruktur som foreligger på idrettsfeltet generelt og fotballfeltet spesielt. Anleggsutbyggingen kan sees i sammenheng med vekst i antall aktive og fremveksten av idretter. Den voldsomme medlemsveksten og antall idretter i både Arbeidernes Idrettsforbund og Norges Landsforbund for Idræt (LF) i perioden 1925-1939 økte behovet for nye idrettsanlegg. I denne perioden økte de to forbundene oppslutningen fra 112 000 medlemmer til 304 000 medlemmer og fra 1446 idrettslag til 3448 idrettslag.⁵ Fotball ble i denne perioden en landsomfattende idrett med klubber i de fleste av landets kommuner. De fleste AIF-lag drev med fotball. I 1937 drev 560 av 833 lag med fotball i AIF (Goksøyr og Olstad 2002). I 1938 var antallet økt til 606 AIF-lag som drev med fotball. I LF var mønsteret tilsvarende. Det trengtes baner, både til trening og konkurranse.

Idrettsbevegelsen ble i denne perioden en folkebevegelse i det norske samfunn og fotball en masseidrettsbevegelse. Fotballen organiserte over 100 000 aktive. Med masseidrettens fremmarsj begynte også utbyggingen av fotballbaner som kunne romme tilskuere. I 1937 ble det vedtatt en lov

⁴ Anleggsplan 1998. Nordland Fotballkrets.

⁵ Innstilling om behovet for fysisk fostring. Innstilling avgitt 4.juli 1969. Bergen. s.10.
Gunnar Ousland: Fagorganisasjonen i Norge. Oslo 1949.s.217.

som gjorde det lettere å ekspropriere grunn til idrettsplasser og skibakker. Selv om det ble bevilget offentlige midler til bygging av anlegg var dette småbeløp i forhold til de reelle kostnadene. På slutten av 1930-årene var de fleste anlegg i privat eie. I 1939 hadde 235 av landets 747 kommuner overhodet ingen baner. Bare 40 kommuner hadde på dette tidspunktet kommunale idrettsutvalg (Larsen 1985). Anleggene var enten eid av velstående byklubber eller idrettslag i distriktene. Av ca.1900 registrerte anlegg, fantes hele 1563 innenfor LF, mens 272 var disponert av idrettslag tilsluttet AIF. Resten, 70 idrettsplasser og skibakker var kommunale (Goksøyr 1996). Det fantes ca 1600 fotballbaner som ble disponert av idrettslagene i AIF og LF. AIF klubbene hadde adgang til 464 baner, mens lagene i LF hadde adgang til 1129 baner i 1938.⁶ Anleggsdekningen var særlig dårlig i Nord-Norge. De 297 lagene i de to forbundene hadde tilgang på 116 idrettsplasser i Nord Norge. Da stasbidraget til idrettsanlegg på kr.175 000 skulle fordeles for første gang i 1938 innstilte Rolf Hofmo på at de 16 søknadene fra Nord Norge skulle prioriteres.

*”Hertil kommer at disse plasser for størstedelen ikke på langt nær tilfredsstillter nutidens krav, men bare er jordstykker som helt eller delvis benyttes til idrettsplass, og er uten hus for idrettsutøvernes omkledding”.*⁷

I forbindelse med fordeling av statsbidraget til anlegg i 1938 ønsket LF å få en nærmere presisering av hva som kunne betraktes som anlegg. Det vanlige var å betegne anleggene som enten idrettsplasser eller skibakker. LF ønsket at departementet skulle bruke betegnelsen idrettsanlegg for å kunne inkludere andre idretter som gymnastikklokaler, båthus, svømmebaner og brytematter.⁸

På tross av begge idrettsorganisasjonene tok initiativ til å bedre banesituasjonen gjennom kommunale idrettsutvalg, en geografisk fordeling av anlegg og differensiering i anleggstyper var det først med opprettelsen av Statens Ungdoms- og Idrettskontor (STUI) etter krigen at det offentlige fikk en sentral oppgave i utbygging av idrettsanlegg. Dette skyldes ikke minst at opprettelsen av et statlig tippeselskap i 1946 økte finansieringen til anlegg. Overskuddet av det statlige tippeselskapet ble holdt utenfor statsbudsjettet og fordelingen av anlegg og anleggstyper ble en sak mellom idrettens organer og departementet (Goksøyr mfl. 1996).

STUI administrerte idrettens andel av tippemidlene og anleggsvirksomheten stod sentralt helt fra starten i 1946. I 1945 var det registrert 570 fotballanlegg i Norge. I perioden 1947 -1952 ble det bygd 660 fotballanlegg, hvorav 149 var kombinerte fotball- og friidrettsanlegg (Goksøyr 1996). Før 2.verdenskrig hadde de fleste byene og mange landkommuner et utendørsidrettsanlegg hvor det kunne spilles fotball og drives friidrett. I takt med velstandsutviklingen steg kommunenes evne og lyst til å finansiere og bygge idrettsanlegg, særlig svømmehaller og idrettshaller. En rekke nye idrettsplasser ble bygd med kommunal støtte, selv om fotballbanene fordeler seg i to grupper når det gjelder eierskap. Det at det offentlige eier 50 prosent av fotballbanene kan forklares med at svært mange av anleggene ble anlagt i tiden før bygging av idrettsanlegg var blitt offentlig anliggende (Langkaas 1997).

Anleggsspredning

Tønnesson & Olstad (1986) fremhever veksten i antall anlegg som en forklaring på den økte idrettsaktiviteten i befolkningen. I perioden 1967-1987 ble det bygd et nytt anlegg hver dag (Ingebretsen 1988). I Norge økte antall idrettshaller fra 12 til 234 i perioden 1964-1988, svømmehaller fra 150 til 904 og lysløyper fra 150 til 1300. Det ble utbygd en idrettslig infrastruktur geografisk som gjorde det mulig å føre nye idretter inn i lokalsamfunn og utvikle konkurranseidretten. Hvordan den

⁶ Opplysninger om antall baner pr.1.1.1938 er hentet fra Rolf Hofmos arkiv D-0012. Arbeiderbevegelsens Arkiv og Bibliotek (AAB).

⁷ Brev fra Rolf Hofmo til Departementet for Sosiale Saker. Søknad om midler over stasbudsjettet til anlegg. Rolf Hofmos arkiv D-0012. (AAB).

⁸ Brev fra Norges Landsforbund for idrett til Det Kongelige Departement for Sociale saker 24.11.1938. Opplysningene er hentet fra Rolf Hofmos arkiv D-0012. (AAB).

Økte organiseringen fikk konsekvenser for anleggsutbyggingen kan en se på antall fotballanlegg som ble bygd. I perioden 1970-1990 ble det bygd 2000 nye fotballanlegg. Det betyr at det ble bygd 100 fotballanlegg hvert år eller to nye fotballanlegg i uka i denne perioden. En trend i 1970 og 1980 årene var økt tilstrømning av nye grupper til fotballspillet. Fotballen ble organisert nedover i aldersgruppene og kvinnene kom på banen. Medlemstallene vokste og kretsene utvidet seriespillet til nye grupper. Fram til 2001 var det bevilget spillemidler til 4329 fotballanlegg og 2.847 balløkker. Tidligere var en av fordelene med spillet at det kunne spilles nesten hvor som helst med et minimum av utstyr. Oppbyggingen av den idrettslige infrastrukturen gjorde at spillet ble flyttet til baner og idrettshaller. Fotball ble i større grad et spill som i mindre grad kunne praktiseres uten at det var et minimum av infrastruktur tilstede; organisasjon, ledelse og anlegg. I perioden 1947-1990 fikk fotballen om lag en tredjedel av tippemidlene til fotballanlegg (Goksøy og Olstad 2002).

I Nord-Norge var banene elendige til langt inn på 60-tallet. I 1951 ble det bestemt av Fotballforbundet at lag som spilte i hovedserien og landsdelsserien måtte ha gressbane og dessuten en viss minstestørrelse. Den første gressbanen i Nord-Norge ble bygd på Kippermoen i Mosjøen i 1939. Fra 1960-årene spredte utbyggingen av gressbaner seg nord for polarsirkelen: Narvik 1963, Nordkjosbotn 1964 og i 1965 Valhall i Tromsø og opprusting av Aspmyra i Bodø til gressbane (Goksøy & Olstad 2002). Finnmark fikk sin første gressbane i Tverrelvdalen i Alta kommune i 1950. Fotballforbundets anleggsundersøkelse konkluderte med at det var stor mangel på gressbaner. Verst var det i Vest-Finnmark med 60 lag per gressbane, Aust-Finnmark med 44 lag per bane og Lofoten og Vesterålen med 44 lag per bane..

Veksten i antall fotballanlegg varierer etter anleggstype og periode. Veksten i antall grusbaner og gressbaner skjøt fart i perioden 1970-1980. I perioden 1980-1990 ble det bygd 629 nye grusbaner, mens det i samme periode ble anlagt 367 nye gressbaner. I perioden 1990 til 2005 økte antall kunstgressbaner fra 45 til 234. På mange måter ble det bygd ut en idrettslig anleggsstruktur som gjorde det mulig å spille fotball på baner i alle av landets kommuner. I gjennomsnitt fantes det 10 baner i gjennomsnitt i hver norsk kommune i 2005.

Om Nord-Norge kom sent med i utbyggingen av gressbaner, var situasjonen annerledes for bygging en ny generasjon fotballanlegg som begynte på 90-tallet. Den første store innendørshallen Skarphallen ble bygd i Tromsø 1986. I 1991 stod Nordlandshallen ferdig. Selv om det var bygd to store innendørshaller i Nord-Norge var de fleste lokalisert i Syd-Norge. Utbygging av hallene i Nord-Norge i perioden 1995- 1998 førte til at halvparten av hallene ble plassert i landsdelen i 1998 da den siste av hallene i prosjektet ble tatt i bruk. Etter 1998 ble det i hovedsak bygd haller i andre landsdeler, selv om det ble planlagt nye haller i Nord-Norge. Utbygging av store innendørs haller førte til at det i 2002 var 13 av 32 haller lokalisert i Nord Norge.

Anleggsdekning

Antall innbyggere per anlegg gir en indikasjon på befolkningens adgang til anlegg. Undersøkelser har vist at kunstgressbaner og grusbaner gir mer brukstid enn tilfellet er for gressbaner. Dette må taes med i betraktning når vi vurderer denne anleggstypen. For å få frem den antall innbyggere per fotballanlegg har jeg valgt å ta med tre ulike anleggstyper.

I 1996 var antall fotballanlegg⁹ i forhold til innbyggertallet over landsgjennomsnittet på 10 fotballbaner per. 10 000 innbyggere i de tre nordligste fylkene. I Troms er det 17 fotballbaner per 10 000 innbyggere, mens tilsvarende tall er 13 fotballbaner i Finnmark og 11 fotballbaner i Nordland (Langkaas 1997). Ved å differensiere fotballanlegg i ulike anleggstyper kan vi få frem variasjoner med henblikk på fotballbaner.

⁹ Som fotballanlegg regnes alle registrerte fotballanlegg på 40 x 60 eller mer registrert i anleggsregisteret per.1.1.1996.(Langkaas 1997,s.92)

Anleggsdekningen varierer lite mellom kommunene som deltok i Hall i Nord prosjektet i forhold til aktive per fotballbane. Porsanger skiller seg fordelaktig ut når det gjelder de tre typer baner. I denne analysen har det ikke vært mulig å foreta sammenlikninger med andre kommuner. Det kan derfor ikke hevdes, hvorvidt man i disse kommunene har en lav eller høy anleggsdekning. Anleggsdekningen per aktiv ville være 81 aktive per fotballbane eller 49 aktive per fotballbane over 12 år for de som er registrert i Norges Fotballforbund 2002. En dansk undersøkelse av dekningsgraden til fotballbaner kom frem til et gjennomsnitt på 66 medlemmer per bane (Jespersen & Riiskjær 1980). I forhold til landsgjennomsnittet finner vi en betydelig bedre anleggsdekning per aktiv i kommune som har bygd haller.

Et gjennomgående trekk er at kommunene har bedre dekning av gressbaner enn kunstgressbaner. I forhold til disse to banetyper har Harstad den klart laveste dekningen. Det kan være vanskelig å peke på et klart udekket behov i forhold til fotballanlegg. Det er nødvendigvis ikke behov for flere fotballanlegg, men et behov for hvilket underlag fotball skal spilles på. Flere gressbaner og kunstgressbaner gjør det mindre attraktivt å spille på grusbaner. Hvordan forholder det seg med anlegg i de enkelte kommune?

Kommunal økonomi kan måles på forskjellige måter – for eksempel ved antall idrettsanlegg i forhold til innbyggertallet. Hvordan dette fordeler seg viser følgende tabell:

*Tabell 1 Innbygger per anlegg i kommunene fordelt på ulike anleggs kategorier.*¹⁰

	Svømmebasseng	Idrettshaller	Friidrettsanlegg	Fotballanlegg	Skiløype
Porsanger	890	4 450	1 483	494	890
Vadsø	2 043	3 065	3 065	1 021	1 532
Lyngen	1 612	-	3 225	358	645
Lenvik	1 840	5 520	5 520	613	1 577
Vestvågøy	2 675	5 350	5 350	1 535	2 675
Hadsel	2 773	8 320	8 320	1 138	4 160
Harstad	4 600	5 750	11 500	920	2 300
Vågan	2 307	9 229	9 229	923	4 614
Alstadsø	-	7 440	7 440	930	7 440
Vefsn	2 710	13 553	6 776	1 232	1 042
Alta	2 800	2 780	5 600	886	1 527
<i>Nordland</i>	3 479	11 071	3 414	848	2438
<i>Troms</i>	3 063	8 649	6 818	724	828
<i>Finnmark</i>	2 270	3 950	3 000	780	1 303
Hele landet	4 234	8 444	6 452	1 041	1 524

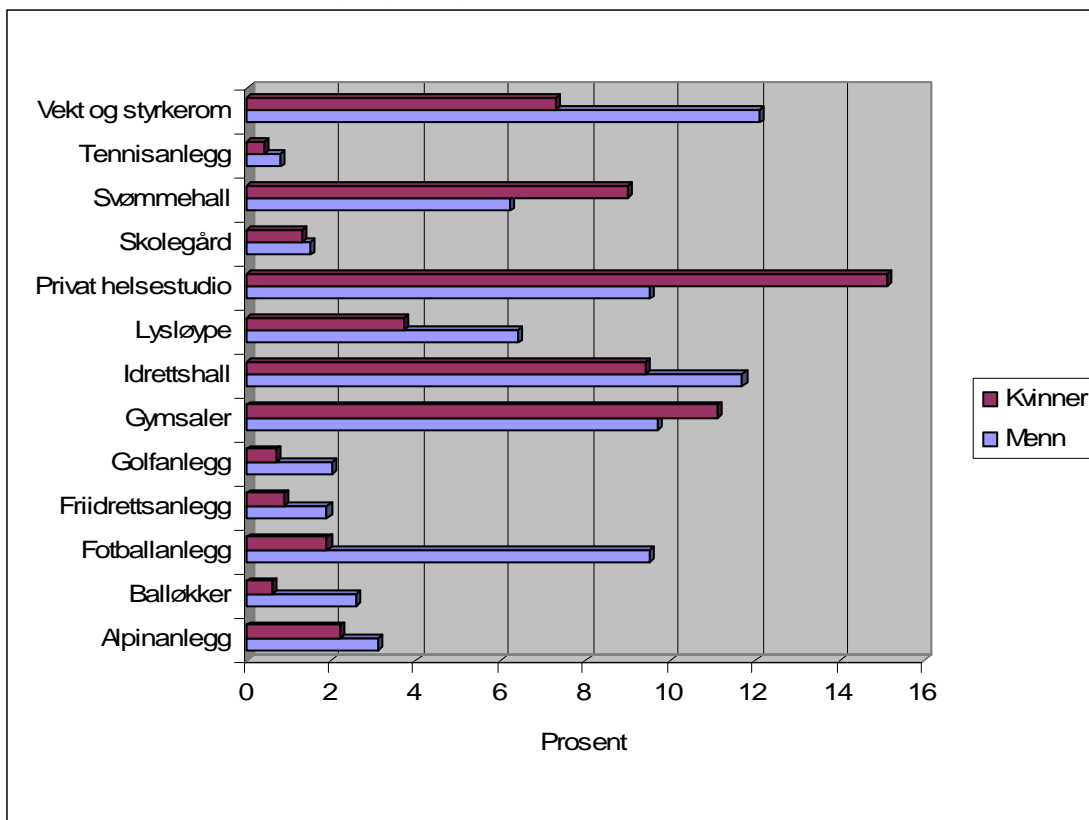
For å danne oss et bilde av anleggsdekningen i kommunene kan vi sammenlikne den med hele landet og de tre nordligste fylkene. De tallene som har fått fet skrift viser at anleggsdekningen er høyere for denne anleggstypen enn for landsgjennomsnittet. Det kan være hensiktsmessig å velge ut anleggstype som er mest utbygd og hyppigst brukt. Vi kan derfor se nærmere på anleggs kategoriene: idrettshaller, svømmebasseng, lysløyper, friidrettsanlegg og fotballanlegg. Anleggsdekningen mellom kommunene varierer mellom anleggs kategorier. I forhold til hele landet er det Hadsel, Vefsn og Harstad som har en anleggsdekning som er høyere enn landsgjennomsnittet for tre anleggs kategorier. Det er tre kommuner, Vefsn, Vestvågøy og Hadsel som har et lavere antall innbyggere pr. fotballanlegg enn landsgjennomsnittet. I kommunene Porsanger, Lyngen og Lenvik finner vi en bedre anleggsdekning for fotballanlegg enn det som gjelder for fylket.

¹⁰ Antall anlegg av hver anleggstype er hentet fra KRISS.no jan 2003.

Anleggsbruk

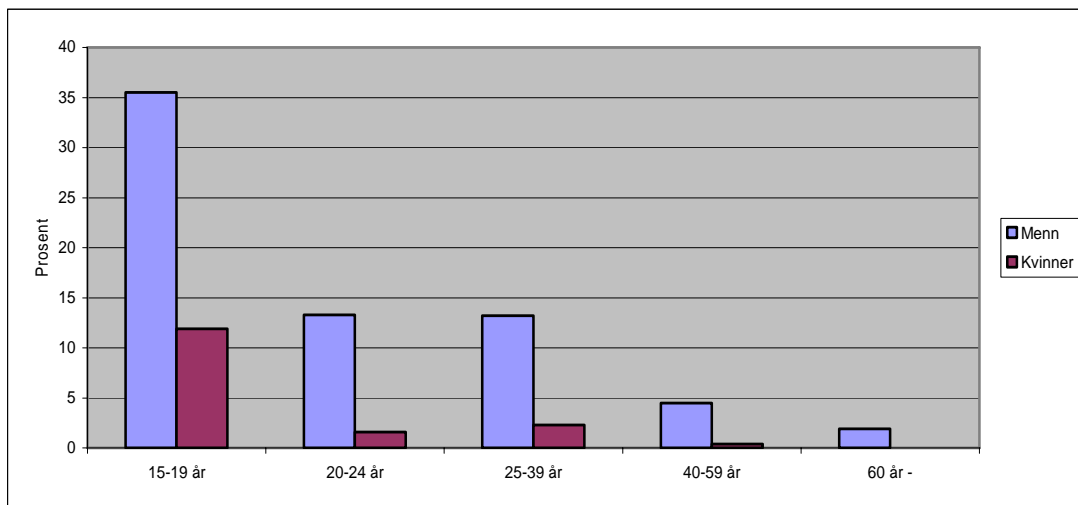
Når man ser på hvordan befolkningen fordeler seg på ulike idrettsgrener viser det seg at fotballen er den desidert største idretten med vel 375 000 medlemmer. Kvinner utgjør ca 25 prosent av medlemsmassen. Kvinnefotballen er dermed den største kvinneidretten i NIF. (Kilde: SSB). Antall medlemskap kan være et usikkert mål både på aktivitet og bruk av anlegg. En undersøkelse viser at det var 200 000 voksne over 15 år som trente en eller flere ganger i uka i fotballanlegg. Det betyr at 6 prosent i den norske voksne befolkning trente regelmessig i fotballanlegg. I Nord-Norge og på Sørvest-landet var den regelmessige bruken av fotballanlegg noe høyere enn i de andre landsdelene (Rafoss & Breivik 2005).

Figur 2 Hvordan bruker menn og kvinner ulike anlegg ? Prosentandel av befolkningen over 15 år som trener en gang eller flere i uka. N= 4084

Data avdekket stor variasjon i bruk mellom ulike anleggstyper. Fotballanlegg var den anleggstypen hvor ulikheten var størst mellom menn og kvinner i befolkningen. Blant de som trente regelmessig over 15 år svarte 9.5 prosent av mennene at de brukte fotballanlegg, mens blant kvinner svarte 1.9 prosent. Det fremgår av figuren at for bruken av idrettshaller var kjønnsforskjellen mindre. I befolkningen svarte 11.7 prosent av mennene og 9.4 prosent av kvinnene at de trente regelmessig i idrettshallene. I svømmehaller og privat helsestudio fant vi en større andel kvinnelige brukere.

Figur 3 Prosentandel av befolkningen over 15 år som trener i fotballanlegg en eller flere ganger i uka fordelt på kjønn og alder. N= 4048.

Fotballanlegg brukes i hovedsak av menn. Anleggene brukes regelmessig av en stor andel menn i aldersgruppene 15-39 år. Kjønnforskjellene er store selv om mange kvinner i aldersgruppen 15-19 år svarte at de trente regelmessig i fotball anleggene. Bruken av fotballanlegg fordelt på alder viste at det i Nord-Norge og Oslo var en større andel i aldersgruppen 20-24 år trente regelmessig enn i de andre landsdelene.

Oppsummering

Infrastrukturen for fotball er blitt mer differensiert ved at det er bygd spesialiserte anlegg for ulike målgrupper som barnefotball, breddefotball og toppfotball. Bygging av store innendørshaller er en del av dette endrete idrettslandskapet. En anleggstype som er bygd i en rekke store kommuner i Nord-Norge. Fotballanlegg er den mest utbredte anleggstypen i det norske samfunn. Det finnes i gjennomsnitt 10 fotballanlegg i hver norske kommune. Den geografiske spredningen har ikke ført til at det er færre fotballbaner i Nord Norge enn i resten av landet. Anleggsdekningen for de fire kommunene viste at tre av kommune hadde en høyere anleggsdekning i forhold til innbyggertallet enn landsgjennomsnitt, mens anleggsdekningen i forhold til antall aktive pr. bane var langt høyere enn landsgjennomsnittet. I den norske voksne befolkning trente 6 prosent regelmessig i fotballanlegg. I Nord-Norge og på Sørvest-landet var den regelmessige bruken av fotballanlegg noe høyere enn i de andre landsdelene. De fleste som benytter seg av anleggene er under 24 år. I Nord-Norge var andelen aktive i aldersgruppen 20-24 år større enn for de andre landsdelene. Fotballanlegg var den anleggstypen hvor forskjellene i bruk er størst mellom menn og kvinner.

1.4 Hvordan fange aktørene bak anleggene ?

Folk måtte på banen for å få realisert hallene. Hvordan skal vi forstå dette spillet høyt oppe på banen ? Flere studier viser at idrettens deltakelse i beslutningsprosesser knyttet til lokalisering av idrettsanlegg ikke er entydig. Ved å trekke frem tre ulike studier som tar for seg toppidrettsanlegg, ordinære kommunale anlegg og nærmiljøanlegg viser at idretten fikk ulik gjennomslag i anleggsutbyggingen. Felde (1991) viser i sin studie at selv om stat og kommune var sentrale parter i beslutningsprosessene bal isanleggene på Lillehammer tok idretten i bruk ulike midler for å fremme sine interesser. Idretten stod samlet overfor de andre aktørene. Gjennom prosessen opparbeide idretten seg makt gjennom godkjenningsansvar, teknisk innsikt, bevisst bruk av media og taktisk opptreden. *På den måten la dei sterke premisser for kva anlegga skulle ligge* (Felde 1991:176). Thomassen (1994) har analysert beslutningsprosessene frem mot realisering av tre idrettshaller. Han fant at idrettsorganisasjonene

lokalt hadde liten makt med henblikk på lokalisering og funksjonalitet. *Idrettens rolle ved utbygging av denne type anlegg må av den grunn sies å være relativt perifer* (Thomassen 1994:166). I studien til Corneliussen (1998) som tar for seg bygging av nærmiljøanlegg var idretten nærmest fraværende i plan- og beslutningsprosessen.

Lokal bevisstgjøring, klare ansvarsforhold politisk og administrativt, formell og uformell kommunikasjon, samt samhandling mellom sektorene i kommunen og mellom kommunen og frivillige organisasjoner, ser ut til å være av størst betydning for iverksettelse lokalt (Corneliussen 1998:138).

De tre eksemplene kan forstås i lys av hvem som har interesse av anleggsutbyggingen. Idretten er blitt mer differensiert i ulike idrettsformer og behovene for ulike anlegg har økt. Spesialisering og profesjonalisering har økt kravene til utforming av ofte store kostnadskrevenne anlegg samtidig som andre grupper innen idretten har behov for enkle og lite kostnadskrevenne anlegg.

Kommunale planprosesser i forbindelse med bygging av store kostnadskrevenne idrettsanlegg har vist seg å være særlig konfliktfylte, og idrettens behov kommer ofte i konflikt med andre samfunnsmessige interesser (Heinzerling 2001). Etablering av store kostnadskrevenne anlegg er en tydelig maktarena i den kommunale planleggingen. Det handler med andre ord om fordeling og prioritering av store ressurser til idrettsanlegg. Politikkdannelse kan forstås ut fra hvordan det fordeles midler. Håndtering av idrettens andel av spillemidler kan betraktes som en særegen form for segmentert styring (Rommetvedt 2002). En slik øremerking av midler fra et statlig selskap er uvanlig og gjør dette til et slags autonomt system. Bergsgard(1999) viser til i sine undersøkelser at politikkdannelsen på idrettsfeltet kan sies å ha visse fellesstrekk med det statskorporative systemet. I vårt tilfelle ville dette innebære at NIF-linjen og byråkrater i den offentlige forvaltningen gjennom styrer, råd og utvalg fremmet interessene til prosjektet ved å prioritere og fordele midler. Denne formen for håndtering av spillemidler vil være dekkende for overføring av 40-45 prosent av spillemidlene til NIF. Det at idrettsavdelingen og NIF utgjør et segment i forbindelse med den spesielle idrettspolitikken i forbindelse ved tildeling av spillemidler til organisasjon og aktivitet vil kunne være dekkende for halvparten av fordelingen. I denne relasjonen har NIF monopol på å representere sine interesser, dvs at forholdet er preget av høy grad av institusjonalisering og formalisering som er koblet sammen med kontakter og relasjoner mellom NIF og idrettsavdelingen i Kulturdepartementet. En nærhet mellom det offentlige og idretten som Selle (1995) kaller en familierelasjon. Spørsmålet er om dette er en dekkende beskrivelse av beslutningsprosesser i forbindelse med at minst 50 prosent av spillemidlene øremerkes til anlegg.

Jeg vil argumenterte for at siden NIF i hovedsak har ansvaret for fordeling av spillemidler til idrettsbevegelsen vil en studie av fordeling av spillemidler til anlegg ha et annet utgangspunkt siden det involverer flere aktører og følger andre beslutningsveier. Hvordan skal vi forstå politikkdannelsen mellom NFF og det offentlige ? Det kan være hensiktsmessig å skille mellom et "government" og et "governance " perspektiv. Betydningen av nettverk kommer til uttrykk når folkevalgte eller en offentlig forvaltning skal treffe sine beslutninger og sette dem ut i livet. Government-perspektivet vil i den tradisjonelle hierarkisk styringsform hvor tillitsvalgte og folkevalgte treffe beslutninger ved prioritering, fordeling og finansiering av idrettsanlegg si noe om politiske beslutninger og offentlig forvaltning. Beslutnings- og planprosesser kan også studeres i lys av et governance- perspektiv, som innebærer en utvidet forståelse av offentlig styring (Stroker 1998). Det er for en stor del snakk om et samspill i et nettverk av private og offentlige aktører. En slik politikkdannelse vil i større grad være kontekstavhengig og et samspill mellom private og offentlige aktører. Et governance perspektiv vil kunne fange opp og beskrive nettverk med et stort innslag av samarbeid mellom private og offentlige aktører.

Hvorvidt de aktørene som kom på banen for å realisere hallene tilhørte segmentet eller utgjorde aktører i familierelasjonen vil denne studien kunne gi svar på. Eller kan vi snakke om en svekkelse av idrettsegmentet ved at politikk dannelsen også fant sted utenfor idrettsegmentet ? Er det konflikt og motsetningsfylte uttrykk for at andre deltakere og interesser kom på banen utenfor idrettsegmentet?

Ble det etablert nettverk og allianser mellom fotballen, kommunale myndigheter og private interesser ? Spilte disse nettverkene en viktig rolle i prosjekteringen og finansieringen av anleggene ? Hvordan fikk NFF gjennomslagskraft og argumenterte overbevisende for at hallene ikke bare ville ivareta egeninteresse men også fremme allmenne interesser ?

2 Metode

2.1 Forskningsdesign

Kvalitative data vil kunne si noe om relasjoner mellom individer og institusjoner. For å få kunnskap om idrettspolitikken relasjonelle karakter innebærer at jeg må få tak i data som sier noe om det relasjonelle. Jeg må få frem informasjon om anleggspolitikken relasjonelle karakter samtidig som informasjonen også må si noe om utviklingen og dynamikken i saksforholdet. Det innebærer at jeg må skaffe data som sier om relasjoner mellom aktører og saksgangen i plan- og beslutningsprosessene. Det å studere et stort prosjekt hvor konfliktlinjer, sterke interesser og maktforhold kjennetegnet plan- og beslutningsprosessene gjør den forskningsmessige tilnærmingen enklere enn prosjektet hadde tatt for seg realisering av et lite anlegg som f.eks en ballbinge. Ved å velge en typisk sak som en ballbinge vil en kunne si noe om de sentrale relasjoner som mer eller mindre er tilstede i alle saker for denne analysekategorien. Strategien som er valgt i denne studien er motsatt ved at det er valgt en atypisk sak. En slik tilnærming vil kunne gi ny kunnskap om saksfeltet som studeres fordi det kan være uklart hvem som har konstituert idrettspolitikken. Det er ikke enkelt å studere beslutningsprosesser knyttet til realisering av enkle idrettsanlegg i et maktperspektiv av den enkle grunn at det er åpenbart hvorfor anlegget blir realisert. Hallene representerte på mange måter en investering i store kostnadskrevede anlegg hvor konfliktlinjer og maktreasjoner manifesterte seg og var tydelige sentralt, regionalt og lokalt. Fordeling av midler til "Haller i Nord" vil jeg kalle en atypisk sak.

Forskningsmessige problemstillinger søker gjerne etter et empirisk materiale der de fokuserte sammenhengene kan framtre på en særlig enkel, tydelig eller rendyrket måte (Flyvebjerg 1991). Jeg har derfor valgt et ekstrem-case, hvor maktforhold, konfliktlinjer og sterke interesser var særlig framtrepende. Forholdet mellom makt i planleggingen av hallene studeres lokalt gjennom bruk av et kvalitative case-studie prosjektet Haller i Nord.

Ved å velge fire kommuner vil prosjektet kunne avdekke hvilke aktører, interesser og maktforhold plan- og beslutningsprosessene var uttrykk for. Ved å gå nærmere inn på enkeltcase gjennom konkrete plan- og utbyggingsprosjekter vil forskningsoppgaven være å avdekke – nødvendigvis retrospektivt – sentrale faktorer ved planprosessene.

Sentrale faktorer i plan- og beslutningsprosessene vil være å undersøke:

- ❖ *Hvem var de sentrale aktørene i prosessen som konstituerte idrettspolitikken på ulike nivåer, og hvilke interesser målbar disse ?*
- ❖ *Hvordan skapte dette ulike interesser innad blant organisasjonsledd i NIF ?*

Casestudier

Prosjektet Hall i Nord ble valgt ut fordi det kan avgrensnes til et enkelt case som handlet om statlig politikktutforming. Hvordan velge ut et kritisk case som henger sammen med de egenskaper som man ønsker å studere? Flyvebjerg (1991) identifiserer et kritisk case ved å skille mellom "det mest sannsynlige case" eller "minst sannsynlige case". Det generelle i å velge et kritisk case er å søke enten

det ”minst sannsynlige” case eller det ”mest sannsynlige” case. Hall i Nord prosjektet kan i henhold til valg betegnes som et minst sannsynlig case. Både prosjektet og politikkdannelsen var utradisjonelt ved at det ble initiert av en ikke-statlig aktør. Hvorvidt det er snakk om politikkdannelse som er ulik den generelle politikkdannelsen på idrettsfeltet for forvaltning og fordeling av spillemidler er en sentral problemstilling. Studiet vil kunne bekrefte hvorvidt fordelingen av spillemidler fulgte den etablerte forvaltning og maktspeillet.

Jeg har valgt å anvende casestudier fordi casestudier er særlig egnet der en ønsker en helhetlig og dyptgående forståelse av et fenomen. Problemstillingen fokuserer på hvordan det ble utformet idrettspolitikk på ulike beslutningsnivå. Beslutningsprosessene kan sees på som en rekke begivenheter på de ulike nivåene som jeg som forsker hadde liten kontroll over. Kunnskapen i denne studien er kontekstavhengig, mens andre studier av beslutningsprosesser vil være mer kontekstuavhengig. dvs. være mer generell teoretisk i forhold kunnskap knyttet til det konkrete case.

Et poeng hos Flyvbjerg (1991) er at generaliserbarheten i et case studie kan økes ved utvelgelse av et kritisk case. Dersom formålet med studiet er å oppnå størst mulig informasjonsmengde i forhold til problemstillingen, er det ikke sikkert at et representativt case er det mest hensiktsmessige valget. Typiske eller gjennomsnittlige case er ikke alltid de mest informasjonsrike. Valget av Hall i Nord som case kan betegnes som et informasjonsrikt case. Konfliktfylte case produserer ofte større mengder informasjon. Et atypisk eller ekstremt case gir mer informasjon, fordi de aktiviserer flere aktører og gir bedre muligheter for å beskrive og forklare saksforholdet. Situasjonen som studeres handler ofte om grunnleggende forhold. Kritiske case vil også kunne gi informasjon og forståelse om grunnleggende mekanismer som studeres. Både ut fra en forståelse av hvordan spillemidler forvaltes, og fra et handlingsorientert synspunkt, hvordan fordeling konkret fant sted vil studiet kunne peke på og klarlegge grunnleggende maktforhold.

En annen innvending mot case-studiet er at det inneholder en tendens til verifikasjon, dvs. som en tilbøyelighet til å bekrefte forskerens forutinntatte oppfatninger. Et case studie er mindre skjematisk bygd opp enn et kvantitativt studie og at det derfor gir større rom for forskernes subjektive skjønn. I en kvantitativ undersøkelse vil subjektivismen være betydelig i forhold til valg av kategorier og variabler f.eks i en strukturell undersøkelse. Giddens (1982) har et poeng som er relevant i denne sammenheng. Giddens hevder at gyldige beskrivelser av sosiale aktiviteter forutsetter at forskeren i prinsippet er i besittelse av de ferdigheter, som skal til for å delta i de aktivitetene som inngår i caset.

I have accepted that it is right to say that the condition of generating descriptions of social activity is being able in principle to participate in it. It involves `mutual knowledge`, shared by observers and participants whose action constitutes and reconstitutes the social world. (Giddens 1982:15)

Nærheten til virkeligheten, som et case studie innebærer utgjør en viktig forutsetning for forståelsen. Flyvbjerg (1991) argumenterer mot tendensen til at case studiet skal inneholde en verifikasjon og argumenterer for at erfaringer tyder imidlertid på at et case studie inneholder en tendens til falsifikasjon av forutfattete oppfatninger hos forskeren.

Det finnes ingen standardsvar på hvor mange case et prosjekt bør inneholde. I noen tilfeller vil ett case være relevant, i andre flere. I mange tilfeller vil studier av beslektede case supplere den innsikt som oppnås gjennom det/de casene man studerer – i dette tilfellet hallprosjektet.

Generaliseringsspørsmålet, eller problemet, hefter seg ikke mer med casemetode enn med andre kvalitative metoder. Noen forskere vil hevde at kvalitative studier er mer beskrivende enn forklarende. Ragin hevder at vitenskapelighet og gyldighet primært avhenger av analytisk ramme og begreper som gjør det mulig å systematisere og knytte mening til store datamengder som i mange tilfeller innhentes i casestudier: *Like other forms of social research, qualitative research culminates in theoretically structured representations of social life – representations that reflect the regimen of social research (Ragin 1994:91).*

Case studiet som metode er blitt kritisert for at det er vanskelig å oppsummere konkrete case studier i generelle utsagn og teorier. Spørsmålet er om et slikt ideal om oppsummering i generelle utsagn er ønskelig. Det å fremskaffe inngående og detaljert kunnskap om et individuelt case vil være vanskelig i

forhold til prosessen. Problemet ved å oppsummere caset som prosess er imidlertid en egenskap ved virkeligheten mer enn ved case studiet som metode (Flyvbjerg 1991).

2.2 Valg av kommuner ¹¹

Begrunnelsen for å velge disse fire hallene er knyttet til en antakelse om at beslutningsforløpene var forskjellige. Valg av Finnmarkshallen er begrunnet med at dette var den eneste storhallen som ble bygd dvs. en hall med fulle internasjonale mål. Hallen erstattet planen om egen idrettshall ved Alta videregående skole noe som førte til en idrettspolitisk debatt om bruk, lokalisering og finansiering. Hallen i Lyngen kommune er valgt fordi dette er den kommunen som har færrest innbyggere, og det er derfor interessant å undersøke hvilke aktører som var sentrale for å få hallen lokalisert til Lyngseidet hvor det var uenighet om hvor hallen skulle lokaliseres i Nord-Troms og motstand lokalt da den skulle bygges. I Lenvik kommune var det stor politisk uenighet om hallprosjektet. Denne sterke polariseringen blant politikerne førte til skiftene konstellasjoner i kommunestyret og andre kommunale organ. I lofoten oppstod det diskusjon og rivalisering mellom to kommuner om hvor hallen skulle lokaliseres og prioriteres ved fordeling av spillemidler. Valget stod mellom de to kommunene Vestvågøy kommune og Vågan kommune. Dette førte til debatt om lokalisering, prioritering og fordeling av spillemidler.

Nedenfor gies det en kortfattet presentasjon av fire casene på lokalt nivå som inngikk i studien. Spillemiddelinstitusjonen har utgjort størsteparten av den statlige støtten til norsk idrett i etterkrigstiden. Over halvparten av inntektene har gått til idrettsanlegg. Oversikten nedenfor viser hvor stor andel spillemidler og andre offentlige midler utgjorde av den enkeltes hall byggekostnader.

Hallene er:

Lofothallen, Vestvågøy kommune (Nordland fylke). Hallen åpnet i 1997. Tildelt kr. 4 966 000 i spillemidler. Kommunale midler utgjorde kr. 2.712 000. Hallen kostet kr. 13 737 000 da den stod ferdig. Byggekostnadene ble finansiert med 65 prosent offentlige midler.

Midt-Tromshallen, Lenvik kommune (Troms fylke). Bygd i 1997 med kr.6 325 000 i støtte fra spillemidler og med kr. 1 200 000 i fylkeskommunal støtte. Totalt kostet hallen kr. 17 100 000. De offentlige tilskuddene utgjorde 44 prosent av byggekostnadene.

Lyngenhallen, Lyngen kommune (Troms fylke). Hallen ble bygd i 1996 og fikk kr. 6 020 000 i spillemidler. Den fylkeskommunale støtten utgjorde kr.1 200 000 og det kommunale bidraget kr. 400 000. Offentlige midler utgjorde 43 prosent av byggekostnadene som totalt utgjorde kr. 17 784 000.

Finnmarkshallen, Alta kommune (Finnmark fylke). Hallen åpnet i 1996. Tildelt kr.14 045 000 i spillemidler. Det kommunale bidraget var på kr. 3 779 000 og den fylkeskommunale støtten kr. 6 000 000. Byggekostnadene utgjorde kr. 41 384 000 i 1996. Den offentlige andelen av byggekostnadene utgjorde 58 prosent.

I vårt utvalg av haller finansierte det offentlige 54 prosent av byggekostnadene. Imidlertid varierte det offentliges bidrag til finansieringen. Den ulike finansieringen av byggekostnadene gjelder først og fremst at hallene i Nordland hadde en annen fordeling av finansieringskildene. Hallene i Nordland var finansiert med en mye større andel lån og mindre kommunal/fylkeskommunal støtte.

Kommunene og fylkeskommunene støttet hallene med 18 prosent av finansieringskostnadene. Den fylkeskommunale støtten varierte imidlertid mellom fylkene. I Finnmark finansierte kommunene/fylkeskommunen 26 prosent av byggekostnadene, mens i Nordland og Troms

¹¹ I prosjektet "Hall i nord" inngikk 10 innendørshaller. I vårt utvalg er Kong Øisteinshall i Kabelvåg tatt med. Hallen ble bygd som en konsekvens av at det ble bygd hall på Leknes.

finansierte kommunene/fylkeskommunene henholdsvis 21 prosent og 8 prosent av byggekostnadene.

2.3 Metodisk tilnærming

Makt i planleggingen av hallene studeres gjennom bruk av et kvalitativt case-studie. Ved å velge ut ett enkelt case tar prosjektet sikte på å avdekke hvilke aktører, interesser og maktforhold planprosessene var uttrykk for. Hvilke aktører som målbar idrettspolitikken på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. De metodiske tilnæringsmåter som synes å være mest hensiktsmessige når det gjelder å kunne fange opp flest mulige aspekter ved de idrettspolitiske beslutningsprosessene er (1) dokumentanalyser og (2) bruk av nøkkelinformantintervjuer. Gjennom studier av relevante dokumenter er det mulig å fange opp politiske programerklæringer, følge argumentasjonsrekker og få tak i rasjonaliteten bak beslutningsprosessene. Et viktig arbeid blir å identifisere ulike interesser i det som ofte blir fremstilt som nøytralt. Når det gjelder intervju, er ansatte i Kulturdepartementet, idrettsledere og politikere på ulike nivå intervjuet..

Planlegging og utbygging av anlegg - dokumentstudier og kvalitative intervju

Makt uttrykkes gjennom beslutninger. Forut for beslutningsprosessene har imidlertid i vid forstand noen satt saken på dagsorden. Noen vil hevde at en bestemt tankegang har fått hegemoni (Lukes 1995). Hegemoni er noe som kan forvaltes og organiseres av f.eks en ideell organisasjon som Norges Fotballforbund. Satt på spissen er hegemoni i Lukes forstand et kampmiddel som en interessegruppe bruker for å befeste sin makt i forhold til en annen. I vår kontekst handlet det om å sette sin vilje i et sosialt samspill, selv om deltakere i dette samspillet gjorde motstand. Makt er knyttet til relasjoner, evnen til å kommunisere og til å nå frem med budskapet.

De metodiske tilnæringsmåtene som synes å være mest hensiktsmessige når det gjelder å kunne fange opp flest mulige aspekter ved de idrettspolitiske beslutningsprosessene er (1) dokumentanalyser og (2) bruk av nøkkelinformantintervjuer. På nasjonalt, regionalt og lokalt nivå tar studien sikte på å undersøke hvilke instanser og aktører som bidro til at anleggene ble bygd og hvilke instanser og aktører som ytte motstand. Gjennom studier av relevante dokumenter er det mulig å fange opp politiske programerklæringer, følge argumentasjonsrekker og få tak i rasjonaliteten bak beslutningsprosessene. Dette er konkretisert ved at jeg ved at jeg følger plan- og beslutningsprosessene i forbindelse med byggingen av hallene i kommunene Alta, Lyngen, Lenvik og Vestvågøy. Det er relevant i denne sammenheng å klargjøre begrunnelsene for vedtakene. Et viktig arbeid blir å identifisere ulike interesser i det som ofte blir fremstilt som nøytralt. Makt eksisterer i relasjoner. Da sentrale aktører i NFF handlet, søkte de å nå noen mål. De benyttet seg av kunnskap og oppfatninger om anleggenes betydning for idretten og samfunnet. De handlet ved hjelp av ressurser som de fikk til disposisjon innenfor de mulighetene som omgivelsene bød (Engelstad 2005). Det klarte å sette gjennom sin vilje i det sosiale samkvem, selv om andre aktører gjorde motstand (Weber 1971). For å samle inn opplysninger om aktørenes handlingsmønster i beslutningsprosessene har jeg vektlagt ulike kilder.

Dokumentanalyser

Den ene hoveddelen av datamaterialet har vært dokumentanalyse (Grønmo 2004). Hensikten med dokumentanalysen har vært å dokumentere og analysere forløpet og beslutningsprosessene. Dokumentgjennomgangen har hatt som siktemål å gi faktaopplysninger om prosessene, tidsrekkefølge, involverte aktører osv, og gi innsyn i ulike aktørers vurdering av saken. Dokumenter som jeg har analysert har vært dokumenter fra idretten, offentlige dokumenter og avisartikler. De viktigste skriftlige kildene har derfor i hovedsak vært:

Offentlige dokument

Kommunale dokument i forbindelse med behandling av saken i kommunestyrene i Alta, Lenvik, Lyngen og Vestvågøy.
Fylkeskommunale dokument i forbindelse med behandling av saken.
Dokumenter fra idrettsavdelingen Kulturdepartementet
Stortingsmeldinger

Idretten

Dokumenter fra Idrettstyret NIF i forbindelse med behandling av prosjektet
Dokumenter fra Troms idrettskrets i forbindelse med behandling av prosjektet.
Dokumenter fra idrettsråd.
Årsmeldingene 1992-1998 for de fire nord-norske fotballkretsene; Finnmark Fotballkrets, Troms Fotballkrets, Hålogaland Fotballkrets, Nordland Fotballkrets.
Policy dokument Norges Fotballforbund.

Aviser

Artikler og leserinnlegg i perioden 1993-1997 fra følgende aviser; Finnmark Dagblad, Nordlys, Altaposten, Lofotposten, Midt-Troms avis, Fremtid i Nord .

Avisartiklene er samlet inn ved å gå gjennom avisene i perioden før og etter byggestart i et utvalg lokalaviser og regionale aviser som dekker de fire lokalsamfunnene. Bakgrunnen for å velge aviser som kilde var at bygge sakene førte til en rekke artikler og avisinnlegg som kan utdype og kaste lys over andre dokumenter. Avisene var også relevante fordi de fargela debattene og gjorde de mulig å utdype analysen.

Nøkkelinformantintervju

Den andre hovedkilden har vært intervjuer. På bakgrunn av kjennskap til idrettsfeltet og at dokumentanalyse i stor grad skjedde før intervjuene ble det klar at ulike aktører var viktige for å forstå politikkutformingen. Det var viktig å finne frem til personer som representerte ulike sider ved prosessen. Utfordringen ble å finne frem til personer som representerte både byråkratiet og det politiske på de ulike nivåene.

Ansatte idrettsavdelingen., KKD
Tillitsvalgte/ansatte fotballkretsene
Tillitsvalgte/ansatte idrettskretsene
Ansatte fylkeskommune/kommune
Kommunepolitikere
Fylkespolitikere

Jeg har gjennomført intervju med i alt 10 personer som representerer fotballkretsene, fotballforbundet, fylkespolitikere, representanter for idrettsavdelingen i KKD. Intervjuene ble gjennomført som semistrukturerte intervju. Vi har benyttet intervjuguide som inneholder de samme prinsipielle spørsmålene til informantene, samtidig som guiden er vinklet ut fra informantenes ulike posisjon og ansvar.

Informantene tilhører i større eller mindre grad en gruppe personer som er i posisjoner hvor de utøver makt. Informantenes forståelse av saksforholdet blir i rapporten presentert i omskrevet form og som direkte tekst. Det innebærer at navn til sitatene er knyttet til informantens posisjon, som for eksempel fylkespolitiker, kommune ansatt etc.

3 Hall i Nord – prosjekt, prosedyrer og penger

Det er interessant å undersøke hvem som har evnet å realisere sine interesser i anleggsutbyggingen. Etter hvert er det samlede anleggsmasse blitt mer spesialisert. En fotballbane omkranset av en løpebane med hopp- og kasteanlegg blir ikke lenger oppfattet som et flerbruksanlegg, men som et anlegg for spesialiserte idretter. Gresset har fått kunstgress og koksen har fått tartandekke. Det samme gjelder for innendørsanlegg. Goksøyr (1996) peker på at denne utviklingen av anleggsmassen har skjedd fordi de organiserte idrettene har kunnet stille krav som i økende grad ivaretar deres interesser. Resultatet er blitt at idrettsanleggsflora gradvis ble dreid over i en mer spesialisert retning. Anleggspolitikere i fotballforbundet hevdet at det fortsatt var et stort behov for anlegg dersom idretten skulle fortsette å vokse og utvikle seg. Fra 1990-årene var det blitt en større vilje til styring av anleggsutbyggingen. Stortingsmelding 41 (1991-1992) åpnet for andre anleggs-kategorier enn tradisjonelle konkurranseanlegg og andre aktivitetsfremmende tiltak (Goksøyr 1996). Det var ingen selvfølge at utbygging av flere store kostnads-krevende konkurranseanlegg var en garanti for "idrett for alle". Den statlige idrettspolitikken la med andre ord opp til en sterkere styring også innen anleggsfeltet. En utstrakt innendørs anleggsutbygging forutsatte at prosjektet "Hall i Nord" ble solgt ut til kommunene, at idrettsorganisasjonene støttet prosjektet og at den offentlige forvaltningen bevilget spillemidler til hallene. I dette kapitlet skal vi redegjøre nærmere for prosjektet, behandlingen i idrettsstyret, idrettskrets og den offentlige forvaltning.

3.1 Fotballhall i Nord – Et utradisjonelt anleggsprosjekt

Det er grunn til å tro at sammenhengen mellom planlegging og bygging av idrettsanlegg blir stadig mer kompleks. Dette har aktualisert betydning av å studere beslutnings- og planprosesser bak idrettsanlegg. Det er også grunn til å tro at det ble skapt nye allianser og aktører i et så omfattende og kostnads-krevende prosjekt. Det blir derfor viktig å koble kunnskap om aktører med de ulike beslutningsprosesser. Makt i beslutningsprosessen innebærer å få kunnskap om relasjoner mellom aktører som har betydning for vedtak i de ulike prosessene på sentralt, regionalt og lokalt nivå.

Spillemiddelordningen forutsetter at kommunene fremmer søknader til idrettsanlegg overfor fylkeskommunen som deretter samordner og prioriterer søknadene overfor Idrettsavdelingen i Kulturdepartementet. Bygging av kommunale fotballanlegg følger en slik fremgangsmåte som en del av den kommunale anleggspolitikk. Denne formelle beslutningsveien er en innarbeidet fremgangsmåte. Prosjektet hadde en utradisjonell form som ikke fulgte "vanlige prosedyrer". Kommunene i Nord-Norge ble invitert til å delta i prosjektet. Slike planer og enkeltprosjekter er det vanlig å fremme i samarbeid med idrettens ulike ledd (NIF, idrettskretsene og idrettsrådene) som har et overordnet ansvar for planleggingen på de ulike nivåene. Denne såkalte NIF-linja ble i oppstarten imidlertid ikke brukt for å implementere prosjektet "Fotballhall i Nord". For å få frem den utradisjonelle fremgangsmåten vil jeg først presentere prosjektet som først fikk navnet "Fotballhall i Nord" og redegjøre for hvordan prosjektet ble implementert i idrettsorganisasjonen og den offentlige forvaltning.

3.1.1 Fotballforbundets prosjekt ”Hall i Nord”

En forutsetning for prosjektet ”Fotballhall i Nord” var at det ble gjennomført som en enhet. Dette innebar statlig medvirkning og at det ble dannet en eier sammenslutning som hadde et driftsopplegg med driftsfond. I presentasjonen til den enkelte kommune ble dette understreket..

For at kommuner og lokalsamfunn skal ha økonomisk mulighet til å investere i og drive denne type haller, legger NFF opp til et byggekonsept som skulle gjøre denne type investering og drift overkommelig for kommunene. Dette forutsetter statlig medvirkning utover tippemidler.¹²

NFF forbundsstyre bevilget i 1992 og 1993 henholdsvis 200 000 kroner og 300 000 kroner til prosjektet. I tillegg hadde 15 kommuner innbetalt 30 000 til utredning og forprosjektering. Prosjektet var allerede igangsatt da Kulturdepartementet ble orientert første gang høsten 1993 om statusen til prosjektet .

- A. *Prosjektet er til nå drevet og finansiert av Norges Fotballforbund (NFF) samt et bidrag (depositum) fra 15 interesserte kommuner.*
- B. *Prosjektet har vært ute på ordinær tilbudsrunde med hovedvekt på entreprenører fra Nord-Norge.*
- C. *Prosjektet bygger på bruk av norske materialer (unntatt kunstgress).*
- D. *Prosjektene skal bygges ved bruk av lokale entreprenører og gi en vesentlig sysselsettingseffekt; ca. 25 årsverk pr. hall.*
- E. *Kommunene skal stå som byggherrer og skal på alle måter garantere for prosjektet.*
- F. *NFF deltar i samarbeid med kommunene om garanti for driften.*
- G. *Det opprettes et driftsfond som skal finansiere kapitalkostnadene i prosjektet.*
- H. *Prosjektet er en flerbrukshall som utvider begrepet flerbrukshall i forhold til ordinære idrettshaller; en robust og nøktern hall, lokalsamfunnets storstue for idrett, kultur og næringsliv.*
- I. *Prosjektet søker om tippemidler på ordinær måte gjennom lokal prioritering.*
- J. *Prosjektet søker i tillegg om 32,5 mill.kr av ekstra statlige midler.*
- K. *Prosjektet omfatter 10 haller.¹³*

Prosjektet tok sikte på å skape arbeidsplasser og aktivitet i Nord-Norge og kan forståes som et distriktpolitisk argument som støttet opp statens distriktpolitikk. Konseptet var bygd opp slik at det i første omgang var snakk om arbeidsplasser for lokalsamfunnet i byggeperioden. I henhold til NFFs bergninger ville prosjektet innebære 250 årsverk og at en effekt av hallutbyggingen ville være at det ble skapt også noen varige arbeidsplasser.

Et annet mål med prosjektet var å øke kontakten mellom fotballen og samfunnet. I orienteringen til kulturdepartementet ble dette understreket. *Vi tror hallene kan bli noe mer enn et idrettsbygg for kommunene. Tilgjengeligheten for bruk til messer, utstillinger, kulturarrangement etc. er tilstede, og dermed vil hallene kunne fungere som lokalsamfunnets ”storstue”.*¹⁴

Nord-Norge var forbundets viktigste satsing på hallutbygging. Begrunnelsen var at de klimatiske forholdene i landsdelen var vanskelig og hemmet tilgjengeligheten for de aktive i forhold til andre

¹² Fotballhall i Nord. Informasjon om NFFs anleggssatsing i Nord-Norge. Notat NFF 1992. KKD's arkiv.

¹³ Brev fra Norges Fotballforbund til Kulturdepartementet 25.oktober 1993.

¹⁴ Orientering til Kulturdepartementet fotballforbundets prosjekt ”Hall i Nord”. 25.oktober 1993. KKD's arkiv.

landsdeler. Det ble samtidig understreket at fotballanleggene var tilpasset annen idrett og kultur slik at dette økte samarbeidet med fotballen.

Finansiering av prosjektet hadde en ramme på 163 millioner kroner.

Kostnader:

Liten hall

Kr. 14.000.000,- x 9 kr. 126.000.000,-

Stor Hall ” 37.000.000,-

Totale kostnader kr. 163.000.000,-

Finansiering:

Fra UI ca. kr. 54.000.000,-

Fra staten ” 32.500.000,-

Lån (KLP) ” 33.000.000,-

Sponsormidler NFF ” 11.000.000,-

Fra kommunene ” 32.500.000,-

Kr. 163.000.000,-

I oversikten fra NFF's prosjektskisse gikk det frem at storhallen skulle finansieres med kr. 10.000.000,- av statlige midler og 8.755.000,- i spillemidler. Kommunen som ville bygge storhall utgjorde det kommunale bidraget 27 prosent av finansieringskostnadene. De mindre hallene skulle finansieres med kr. 2.500.000,- i statlige midler og kr. 5.000.000,- tippemidler. I tillegg måtte kommunene som valgte å bygge en liten hall gå inn med kr. 1.000.000,- i driftsfondet og kr.2.500.00 til utstyr i hallen, mens kommunen som ville bygge storhall måtte gå inn med kr.2.000.000,- i driftsfondet. For de kommunene som ville bygge en liten hall utgjorde kommunens finansieringsandel medregnet utstyr til hallen utgjorde 39 prosent av byggekostnadene.

De ti hallene skulle organiseres som en eiersammenslutning hvor de kommunene eide 51 prosent og Kommunenes Landspensjonskasse (KLP) eide 49 prosent. Målet var at KLP skulle ha en forrentning av investerte midler i prosjektet. Driftsfondet skulle med andre ord betjene kapitalkostnadene til KLPs investeringer i prosjektet. Driftsfondet skulle disponere 25 millioner hvor bla staten skulle bidra med 5 millioner. Selv om fondet skulle dekke finanskostnader var det forventet at renter fra driftsfondet og overskuddet på drift fra hallene ville gi et overskudd på driftsfondet på kr. 700 000,-. Et overskudd som bla. kunne bidra til å dekke halvparten av eventuelle lokale driftsunderskudd.

I forlaget til driftsbudsjett for hallene var det forventet et overskudd på kr. 200 000,- for hver hall som skulle overføres til driftsfondet for å betjene kapitalkostnader. Den enkelte kommune måtte garantere for at det ble kjøpt treningstid i hallen for kr. 200 000,- og for halvparten av det nødvendige driftsoverskuddet. Fikk den enkelte hall et større overskudd enn kr. 200 000,- skulle halvparten gå til det lokale hallstyret, mens den andre halvparten skulle gå til driftsfondet. Dersom hallen gikk med underskudd skulle det enkelte hallstyret dekke halvparten og halvparten fra driftsfondet.

Det var lagt opp til en plan- og beslutningsprosess med korte tidsfrister.

- Høsten 1992 ble hele prosjektet og de ulike halltypene presentert overfor 25 interesserte kommuner i Nord-Norge.

- Det ble avholdt felles informasjonsmøte i Tromsø for alle interesserte kommuner hvor prosjektet ble gjennomgått og den videre fremdrift skissert. Innen 15.april 1993 bekreftet 15 kommuner den videre deltakelse ved å betale inn et depositum på kr. 30.000,-.
- NFF regnet med at de statlige midler til prosjektet var avklart innen 1.juni 1993.
- Forbundsstyret skulle innen 1.september 1993 velge ut de 10 kommuner som fikk tildelt hall. De kommunene som ble tildelt hall måtte fatte vedtak om bygging av hall innen 1.desember 1993. Kommunen som byggherre må skrive kontrakt med entreprenør.
- Søknadene måtte teknisk godkjennes før 15.januar 1994. Dette for å avklare finansieringssiden slik at anlegget kunne innarbeides i kommunes langtidsbudsjett i desember slik at søknaden om tippemidler formelt var i orden før 15.januar 1994. En slik fremgangsmåte ville medføre at prosjektet ble med ved fordeling av tippemiddeloverskuddet for 1993. En forsinkelse på et år ville kunne medføre 3-5 millioner i ekstra byggelånsrenter for hele prosjektet.
- Byggestart første hall våren 1994. Det ble antatt at utbyggingen av de 10 hallene ville ta opp til 5 år.

3.1.2 Anleggskomiteer og anleggsplaner

Anleggssektoren ble et viktig satsningsområde for NFF for å sikre offentlig støtte. I handlingsplanen for 1978-80 ble anleggssektoren gitt første prioritet (Goksøyr & Olstad 2002:201). Etter hvert ble arbeidet i kretsene systematisert. For at fotballen skulle få gjennomslag for sine anleggsbehov ble det arbeidet med egne anleggsplaner i kretsene. Arbeidet med fotballens anleggsplan i kretsene ble etter hvert systematisert og NFF gav etter hvert kretsene pålegg om å utarbeide egne planer for anleggsutbygging som var i tråd med NFF's anleggspolitikk. Arbeidet med anleggssektoren ble mer systematisert innen de fire nordligste fotballkretsene da det ble innført plankrav i kommunene. Det som tidligere hadde vært et anleggsutvalg ble utvidet til anleggskomite. En viktig oppgave for anleggskomiteene var å utarbeide fylkeskommunale anleggsplaner. I de fire nordligste kretsene fantes det da prosjektet ble introdusert egne anleggskomiteer som var i gang med å kartlegge anleggsbehov og utarbeide forslag til kommunale fotballanlegg.

I intervjuet trakk det sentrale medlemmet av anleggskomiteen i NFF frem hvordan kretsapparatet ble aktivisert tidlig i prosessen.

Jeg var tillitsvalgt i forbundet og hadde en ledende posisjon i anleggskomiteen da vi startet arbeidet med "Hall i Nord" prosjektet. Det hele begynte som en visjon i anleggskomiteen. Dette skyldes ikke minst Gunnar Wilhelmsen som satt som forbundsstyrets representant i anleggskomiteen ønsket å få til utvikling for fotballen i den nordligste landsdelen. Målet vårt var å få til et samlet løft for fotballen i Nord-Norge. Etter at forbundsstyret gikk inn for prosjektet politisk og ville bidra økonomisk samlet vi anleggskomiteene og lederne i de tre nordligste fylkene til et møte i Lakselv for å arbeide videre med prosjektet. Det var viktig at prosjektet var forankret lokalt og at anleggene kom inn i de ferske kommunale anleggsplanene.

I 1993 vedtok Finnmark Fotballkrets på tinget "Fotballens anleggsplan for Finnmark 1993-1997".

Vår anleggsplan må sees i sammenheng med de kommunale planene og også med Finnmark Fylkeskommunes "Plan for idrettsanlegg i fylket", samtidig som FFK's selvstendige holdninger og prioriteringer av anleggsvirksomheten, må komme til uttrykk og brukes aktivt

for å påvirke kommunene ved rullering av deres planer. Her må klubbene gjennom idrettsrådene være aktive støttespillere i prosessen.¹⁵

Anleggsplaner hvor det ble kartlagt behov for fotballanlegg i den enkelte kommune i Nord-Norge var en del av forbundets anleggspolicy da Hall i Nord – prosjektet ble introdusert. Anleggskomiteene i kretsene var allerede i gang med fotballens anleggsplaner da prosjektet skulle implementeres i de ulike kommunene.

I Hålogaland fotballkrets ble anleggsarbeidet i kretsen omorganisert i 1995 for at komiteen i større grad kunne engasjere seg i anleggspolitikk.

Anleggskomiteen vil i 1996 prøve å ta i bruk det apparat som er kommet på plass med anleggsansvarlig i hver klubb med jevnlig informasjon.

Hall i Nord prosjektet har fått en ikke udelt positiv behandling i Nordland fylke og vi håper situasjonen bedrer seg til de aktuelle prosjektene i vår krets skal opp til behandling.¹⁶

Arbeidet i komiteen kom inn i en ny og aktiv fase og komiteen oppsummerte arbeidet året etter.

Anleggsutvalget har engasjert seg i den politiske debatten rundt hallene og i samarbeid med journalister framskaffet opplysninger om driften av eksisterende haller.¹⁷

I anleggskomiteens årsrapport fra Nordland fotballkrets heter det at:

Anleggskomiteen har fulgt opp NFF's satsningsområde med prosjektet "Hall i Nord". Alstadhaug kommune åpnet Helgelandshallen i november; en treningshall med spilleflate på 40X60 m. Vefsn kommune vil trolig bygge treningshall i 1996.¹⁸

Komiteene fulgte opp prosjektet overfor politikere og drev aktiv påvirkning overfor media. Gjennomgangen av avisene viser at fotballkretsens ledere deltok aktivt i debattene. Da hallen i Lenvik var oppe til behandling, ble aktører i fotballkretsen direkte involvert i den kommunale beslutningsprosessen.

Komiteen har også i 1995 deltatt i utviklingen av prosjektet. Hallen i Lyngen er påbegynt i 1995, med ferdigstillelse av arbeidene i 1996. Hall i Lenvik har møtt politisk motstand, men næringslivet i Lenvik har "tatt tak" i prosjektet, med tanke på å finne frem til en løsning. Anleggskomiteen vil delta i det videre arbeidet med sikte på å få hallen i Lenvik realisert.¹⁹

I sin rapport til kretstinget i 1996 ble dette arbeidet sammenfattet på følgende måte:

Komiteen har også i år deltatt i og gjennomføringen av Hall i Nord i TFK, da ved gjennomføringen av Lyngenhallen og Midt-Tromshallen. Knut Wilhelmsen (Leder av anleggskomiteen TFK og medlem av NFFs anleggskomite min. merknad) er også oppnevnt av NFF til styret i Midt-Tromshallen A.S. Gjennomføringen av hallene har skjedd i h.h. til målsettinger med ferdigstillelse av Lyngenhallen i sommer, og Midt-Tromshallen som ferdigstilles i januar/februar 1996.²⁰

NFF hadde et apparat regionalt og lokalt som kunne fremme anleggspolitikk. Det var prosesser på gang med å utarbeide fotballens anleggsplaner. Anleggskomiteene i de fire nordligste kretsene var

¹⁵ Rapport anleggskomiteen Årbok Finnmark fotballkrets 1995/1996.

¹⁶ Rapport anleggskomiteen. Årsberetning Hålogaland fotballkrets 1995.

¹⁷ Rapport anleggskomiteen. Årsberetning Hålogaland fotballkrets 1996.

¹⁸ Rapport anleggskomiteen. Årsberetning Nordland Fotballkrets 1995.

¹⁹ Rapport anleggskomiteen. Årbok Troms fotballkrets 1995

²⁰ Rapport anleggskomiteen. Årbok Troms fotballkrets 1996/1997.

operative da prosjektet ble introdusert. Komiteenes arbeid med anleggssektoren endret seg fra kartlegging av behovet av fotballanlegg til en mer aktiv politikk i forbindelse med beslutningsprosessene knyttet til bygging av hallene. En forklaring på det økte og synlige politiske engasjementet var at prosjektet møtte motstand regionalt og lokalt og at det var nødvendig å utvikle politikk i forhold til aktører som var involvert i beslutningsprosessene. Prosjektet førte til at ledere i komiteene ble sentrale aktører i beslutningsprosessene og i enkelte kommuner direkte premissleverandører for vedtakene.

3.1.3 Implementering av prosjektet hos andre aktører

Kravet om at idrettsanlegg skal innarbeides i kommunale planer for tildeling av spillemidler skal sikre en bedre planprosess, større grad av reell behovsvurdering og bedre regional planlegging. Kravet om at idrettsanlegg skal innarbeides i kommunale planer er med andre ord med på å sikre at de politiske vedtakene følger en prioritert plan for utbygging i den enkelte kommune. Videre skal anlegg gies en prioritet i forbindelse med at fylkeskommunen skal innstille på anlegg som skal motta spillemidler.

Utgangspunktet for NFF var å presentere hele prosjektet som en enhet. Kommunene i de tre nordligste fylkene ble invitert til å delta i prosjektet. NFF gjennomførte en besøksrunde til de fleste kommunene som meldte sin interesse. I utgangspunkt meldte 25 kommuner at de var interessert i prosjektet. Hele 15 av kommunene søkte om å få være med i prosjektet og betalte inn depositumet på kr. 30.000 før 15.april 1993. NFF regnet med at det ville bli gitt statlige midler til prosjektet innen 1.juni 1993. Prosessen videre var at forbundsstyret skulle velge ut 10 kommuner og at den enkelte kommunen måtte fatte vedtak om bygging innen 1.desember 1993. Prosjektet forutsatte byggestart for den første hallen våren 1994.

I sin informasjon til kommunene var det informert om at prosjektet baserte seg på ekstra statlige midler. For å få støtte for et slikt krav var det nødvendig å søke støtte i det politiske miljøet siden det lå utenfor den innarbeidede fremgangsmåten for å søke om spillemidler til kommunale idrettsanlegg. Det var derfor nærliggende å søke allianse hos det største partiet. Allerede i prosjektets startfase tok anleggssjefen i NFF initiativ til et møte med Det Norske Arbeiderparti våren 1993. I brevet går det klar frem hva som et hovedmålet med møtet.

Vi har tidligere informert sentrale politikere og idrettens organisasjoner, men ønsker herved å be om et informasjonsmøte med regjeringspartiet. Hensikten med møtet er å gi informasjon om prosjektet for å oppnå statlige tilleggsmidler.²¹

I en orientering til Kulturdepartementet fra generalsekretæren i NFF går det frem at prosjektet søker om 32,5 millioner kroner av ekstra statlige midler ved siden av at prosjektet søker om tippemidler på ordinær måte gjennom lokalprioritering.²² Selv om det var et mål å få politisk støtte for ekstra tildeling av statlige midler var det også et mål å få politisk støtte for prosjektet.

Landsdelsutvalget, KS – sammenslutninger, Arbeiderpartiets fylkespartier og AUF i Norge har videre støttet prosjektet.²³

Informanten som hadde en ledende posisjon i anleggskomiteen trakk frem i intervjuet hvordan man gikk frem for å få støtte for prosjektet.

I forbindelse med AP sitt landsmøte inviterte vi en rekke politikere fra Nord-Norge til et møte på Ullevål Stadion hvor vi orienterte om prosjektet. Det var også naturlig å orientere fylkespartiene siden arbeiderpartiet hadde regjeringsmakten. Jeg var tilstede på en rekke møter i kommunene da vi introduserte prosjektet i Nord-Norge og presenterte det også for

²¹ Brev fra NFF til Det Norske Arbeiderparti 29.april 1993.

²² Brev fra NFF til Det Kongelige Kulturdepartement 25.oktober 1993.

²³ Brev til statsministeren fra Norges Fotballforbund 7.februar 1994.

landsdelsutvalget. Jeg vil si at fremgangsmåten hadde mye til felles med Rolf Hofmo sitt kultiveringsarbeid da han reiste rundt i Nord-Norge på 50- og 60-tallet for å få kommunene til å bygge svømmebasseng. Gjennom å informere og skape entusiasme for prosjektet lokalt gikk vår strategi ut på ville det bli lettere å få til positive vedtak i kommuner og fylkesting da beslutningene skulle taes. Jeg syntes vi lyktes godt med å informere og skape politisk støtte for prosjektet når vi ser på hvor mange kommuner som var interessert i å delta.

Det har vært vanskelig å finne kilder som underbygger den politiske forankringen i Arbeiderpartiets organisasjoner. På spørsmål om hvordan sentrale politikere i arbeiderpartiet ble involvert i arbeidet med prosjektet "Hall i Nord" gav han denne beskrivelsen av den politiske prosessen på sentralt nivå og om partiets deltakelse i prosjektet.

En representant fra anleggskomiteen i NFF var i Alta og tok kontakt med meg fordi vi kjente hverandre fra politikken. Han hadde vært partisekretær i et av våre fylkesparti. I forbindelse med landsmøte i Arbeiderpartiet 5.-8 november 1992 ble jeg invitert ned på Ullevål Stadion hvor jeg ble presentert for prosjektet "Hall i Nord". Leder for Finnmark AUF var også med på møtet og vi tre ble enige om å lage et forslag på prosjektet "Hall i Nord" og fremme dette overfor landsmøtet.

Under landsmøtet tok jeg kontakt med kulturminister Åse Kleveland og sa at NFF ville komme med en søknad om spillemidler til prosjektet. Jeg presset på og oppfordret henne til å se positivt på saken og at jeg ville komme tilbake til saken.

Lederen for AUF la dette frem for landsmøtet. Det var viktig at ungdommen slapp til med en slik sak. Saken ble oversendt sentralstyre uten realitetsbehandling. Saken var ikke meldt inn på forhånd og derfor ikke kjent blant landsmøtedelegatene og det ville kanskje ha blitt vanskelig å få flertall for prosjektet. Saken ble dermed oversendt sentralstyret i partiet hvor jeg kunne følge opp saken. Jeg hadde dermed ryggdekning til å ta saken opp i sentralstyret, men jeg anså det ikke som nødvendig. Saken kom aldri opp i sentralstyret og det ble aldri fattet noe formelt vedtak i mitt fylkesparti eller i de to andre nordnorske fylkespartiene. Etter det jeg erfarer finnes det ingen formelle beslutninger regionalt eller sentralt. Et vedtak om støtte til "Hall i Nord" prosjektet ville kunne ha medført at andre kunne ha satt frem krav.

Prosjektet hadde dermed fått politisk støtte fra det største partiet ved at prosjektet var kjent for landsmøtet, men at det ikke fantes noen formelle vedtak støttet prosjektet. Imidlertid ville representanter i de tre nordligste fylkene få anleggsprosjektet til behandling i forbindelse med tildeling av spillemidler. Fylkeskulturutvalgene som vanligvis behandler spillemiddeltildelingen ville måtte forholde seg til en ny anleggstype som verken var innarbeidet i de kommunale anleggsplanene og de fylkeskommunale planene, men som allikevel var en sak som politikere i partiet jobbet med for å gjennomføre.

3.1.4 Norges Fotballforbund ønsker statlig medvirkning

Politikkdannelsen fulgte en lite byråkratisk fremgangsmåte dersom vi forstår forholdet mellom NIF og Idrettsavdelingen som et gjensidig avhengighetsforhold for å implementere den statlige idrettspolitikken. For å oppnå en større offentlig støtte til prosjektet ønsket NFF å involvere andre aktører. Mens forholdet mellom de to institusjonelle aktørene NIF og Idrettsavdelingen er avhengig av hverandre kan NFF som særforbund spille en mer uavhengig rolle fordi organisasjonen i liten grad er avhengig av spillemidler for å drive organisasjonen og aktivitetene. NIF er derimot avhengig av økonomisk støtte fra staten for å drive organisasjonen og aktiviteter, mens Idrettsavdelingen er avhengig av NIF for å implementere den statlige idrettspolitikken. I prosjektets første fase var det

andre enn de to sentrale institusjonelle aktørene som ble forsøkt mobilisert. Ettersom både sentralledet og andre organisasjonsledd i NFF er uavhengig av tildelingen til organisasjon og aktivitet, er de derimot avhengig av spillemidler til idrettsanlegg. NFF ønsket å mobilisere andre aktører i det politiske miljøet og da i første rekke regjeringen. Det ble derfor tatt initiativ overfor politikere som satt i sentrale maktposisjoner utenfor idretten.

Statsråder og politikere fra Nord-Norge var særlig aktive for å få til en økt statlig bevilgning. Fiskeriminister Jan Henry T. Olsen ønsket medvirkning fra både statsråd Åse Kleveland og Gunnar Berge da han inviterte til en orientering om prosjektet sammen med Ivar Ekeberg fra NFF i mars 1993.²⁴ I forbindelse med finansieringen av prosjektet tok daværende finanspolitisk talsmann for AP Karl Erik Schjøtt-Pedersen etter samtale med Åge Tovan initiativ til at det ble arrangert et møte med finansminister Sigbjørn Johnsen og kommunalminister Gunnar Berge.²⁵

En av informantene som var sentral i NFF's anleggskomite gir denne begrunnelsen for å mobilisere aktører utenfor den statlige forvaltningen .

Vi hadde kontakt med medlemmer av regjeringen. Vi ønsket å finne frem til en gunstig finansieringsordning for prosjektet og det var derfor viktig at regjeringen bidro med midler. En gunstig finansieringsordning ville medføre at prosjektet ikke tok så lang tid å gjennomføre. En ekstra tildeling fra regjeringen ville også føre til at prosjektet ikke ble for kostbart for kommunene. En rekke av statsrådene som vi kontaktet var positive til prosjektet. Det sentrale Østlandsområdet hadde fått en rekke nye anlegg i forbindelse med de olympiske leker på Lillehammer og det var en politisk vilje blant medlemmer av regjeringen til å støtte et prosjekt som ville bedre forholdene for idretten i Nord-Norge. Særlig var statsrådene fra Nord-Norge positive til denne satsningen.

Presidenten i NFF ønsket å drøfte "Hall i Nord" med statsminister Gro Harlem Brundtland og tok initiativ til et møte. I brevet som ble sendt i februar 1994 til statsministeren ble det argumentert med at fotball i fremtiden ville få en større og større betydning for trivsel og bosetting i landsdelen. Hallene ville bidra til å gjøre lokalsamfunnene mer bærekraftige. For å fortsette den positive utviklingen av fotball i Nord-Norge ville fotballhallene kompensere for de klimatiske forholdene. Et siste argument var at det ville være et fint signal fra den politiske ledelsen dersom de viste vilje til å satse på anlegg i distriktene og for breddeidretten siden dette var et år hvor det var mest fokus på olympiske leker på Lillehammer.

Hensikten var å få til en statlig medvirkning i prosjektet.

For at kommuner og lokalsamfunn skal ha økonomisk mulighet til å investere i og drive denne type haller, legger NFF opp til et byggekonsept som skulle gjøre denne type investering og drift overkommelig for kommunen.

Dette forutsetter statlig medvirkning utover tippemidler.

Vi har gjennom møter med statsrådene Åse Kleveland og Gunnar Berge forsøkt å få til en ekstra statlig bevilgning på 32,5 millioner. Statsråd Gunner Berge har søkt å få dette til gjennom sysselsettingsmidler, men har meldt tilbake at han ikke har hjemler for sitt budsjett for å finne en slik løsning. Statsråd Jan Henry Olsen er også orientert om prosjektet.

*Statsrådene er positive til prosjektet. Problemet er altså det å finne penger til prosjektet.*²⁶

Forbundet hadde åpenbart problemer med å få gjennomslag for sin strategi. Statsministeren var orientert om at forbundet hadde hatt kontakt med Kommunal- og arbeidsdepartementet om et mulig

²⁴ Brev fra Statsråden 4. mai 1993.

²⁵ Notat fra Karl Erik Schjøtt Pedersen 11.mars 1994.

²⁶ Brev fra NFF til Statsminister Gro Harlem Brundtland 7.februar 1994.

bidrag til prosjektet ved hjelp av sysselsettingsmidler og at departementet hadde meddelt at sysselsettingsmidler ikke kunne anvendes til formålet.

Svaret fra Statsministeren kan tolkes som en korreks i forhold til tjenestevei.

Det er kulturministeren som behandler saker av denne art på vegne av Regjeringen. Hvis det er elementer i slike saker som angår andre departementer, tar søkeren kontakt med disse – enten direkte – eller i samråd med Kultur departementet.

Vi kan ikke se at det er naturlig med et møte mellom statsministeren og Fotballforbundet om denne saken nå. Dersom Norges Fotballforbund fortsatt mener å ha behov for å drøfte prosjektet med sentrale myndigheter, ber vi forbundet ta kontakt med Kulturdepartementet.²⁷

Den politiske prosessen ble dermed flyttet over til departementet. For å få gjennomslag for prosjektet var forbundet avhengig av den økonomiske støtten fra idrettsavdelingen. I prosjektet var det lagt inn en premiss om 32,5 millioner i statlig støtte utover ordinære spillemidler.

Prosjektet var solgt ut til kommunene med den forutsetningen at Kommunaldepartementet bevilget et betydelig beløp. Da dette dro ut og det ikke var klart om departementet ville støtte prosjektet førte dette til kritikk. I en artikkel i ”Næring i Nord” ble dette finansieringen tatt opp.

NFF innrømmer nå selv å ha unnlatt å sende noen formell søknad om 25 millioner kroner til Kommunaldepartementet, penger som skulle ha subsidiert investeringskostnadene for bygging i 10 fotballhaller i vår landsdel. Hvorfor, kan man bare spekulere på – men sannsynligvis har forbundet fått klare signaler om at departementet ville si blankt nei til en slik søknad. Da inntreer det verste i denne saken, nemlig at NFF ikke da straks underretter de 17 kommunene om at prosjektet må legges på is. I stedet blir kommunene foret med optimistiske og urealistiske forestillinger om at dette skal gå bra. Faren for at noen da virkelig satte i gang bygging ville dermed være betydelig, og de ville raskt få den overraskelse at de selv måtte dekke det lovede statlige mellomlegget.²⁸

Hvorvidt NFF hadde presentert en prosjektbeskrivelse som skjønnet de økonomiske forutsetningene for bygging og drift av hallene var det tydeligvis delte meninger om. Det som imidlertid var klart på dette tidspunkt var at Kommunaldepartementet ikke hadde bevilget støtte og at det ikke var klart om Kommunenes Landspensjonskasse (KLP) gikk inn på eiersiden i prosjektet.

3.1.5 Flerbrukshall og storstue

Prosjektet endret navn fra ”Fotballhall i Nord” til ”Hall i Nord”. Dette kan ha sin bakgrunn i at det ikke fantes en anleggstype som var godkjent som fotballhall. Et annet argument var at slike store kostnadskrevede anlegg vanligvis var basert på flerbruk. I følge NFF skulle Hall i Nord skulle følge samme flerbruksprinsipp som Nordlandshallen med et nært samarbeid med andre hallidretter og det lokale næringsliv. Hallene skulle utstyres med store porter og et robust slitesterkt dekke slik at store kjøretøyer kunne komme inn i hallen. Visjonen var at dette skulle gjøre hallen til *lokalsamfunnets storstue for idrett, kultur og næringsliv*. Det ble trukket frem at erfaringer med Nordlandshallen hadde gitt nyttig erfaring i hvordan halltypen kunne utnyttes og hva slags betydning hallen hadde for næringslivet. I tillegg til avvikling av fotballkamper hadde Nordlandshallen en ekstrem flerbruk.

Nordlandshallen er oppdelt med skillevegger og 2 hallenheter har mobilt parkettgulv hvor det utøves ulike ballspillidretter. Til daglig er derfor ca. 100 utøvere i aktivitet samtidig i hallen (fotball, volleyball, badminton, håndball, basketball og friidrett). Håndball-VM, med en av

²⁷ Brev fra Statsministerens kontor til Norges Fotballforbund 5.april 1994.

²⁸ Artikkel ”Skjønnet fotballhaller” og leder i Næring i Nord nr.11/1992.

Norges kamper i mellomrunden skal avikles i hallen 30.november – 3.desember hvor det legges opp til en tribunekapasitet for 6.500 tilskuere.²⁹

Erfaringene med Nordlandshallen var imidlertid annerledes sett fra Norges Håndballforbund (NHF) sitt ståsted. Bodø Håndballklubbs erfaringer med Nordlandshallen var at den gav muligheter for store arrangementer, men at kostnadene ved tilrigging var så store at et overskudd ville bli minimalt.

BHK er ikke alene om å ha dårlige erfaringer med denne typen hallkonsept. Fotballfolket er vel like irritert som oss når det gjelder hvor tungvint det er å arrangere kamper. Først må 2 parkett dekker taes bort for deretter å legges på plass igjen. Dette krever 15 mann i 10-12 timer. For å lage en "intim" håndballbane med tribuner, krever dette 6-7 mann i 2-3 timer. Tenk da problemene med midtukekamper som skal spilles kl.18.00 og banen skal være ferdig kl.17.00.

BHKs konklusjon er klar: Storhaller med krøllgress (med sand) for flerbruk burde forbyes. Som rene fotballhaller muligens o.k., uten at vi vet konsekvensene p.g.a. støyplagen på sikt.³⁰

Beskrivelsen av flerbruk og erfaringene med bruk av halltypen var svært ulike i de to største særforbundene. Siden flerbruk var en viktig forutsetning for bruken av hallene førte dette til at NHF gikk ut med informasjon vedrørende "Hall i Nord" prosjektet til håndballkretsene.

NHF mener at hallkonseptene fungerer best som rene fotballhaller, og kun eventuelt kan være et supplement med treningsmuligheter for regulære innendørsidretter. Fotballhallene kan ikke betraktes som egnede faste kamparenaer for håndball til erstatning for spesialhaller og flerbrukshaller.³¹

Håndballsporten var avhengig at mål og utforming var tilpasset idretten i fotballhallkonseptet. NHF støttet seg på departementets vurdering av mobile gulvløsninger hvor slike løsninger ble betraktet som noe midlertidig.

Imidlertid tyder erfaringene på at dette i utgangspunktet må betraktes som nødløsninger. Spesielt i haller der et er brukere av anlegget som har ansvaret for arbeidsoperasjonene på frivillig basis, fremkommer det tidlig tretthets signaler på grunn av den relativt store arbeidsoppgaven, dersom den gjentaes ofte i arrangementssammenheng.³²

Den foreslåtte gulvløsningen ble dermed verken fra det andre store særforbundet vurdert som fordelaktig i forhold til kravene i en flerbrukshall, mens departementet på sin side var kritisk til omkostningene ved legging/fjerning av gulvet. En operasjon som var vanskelig å få gjort dersom den ble basert på dugnadsarbeid og ville være svært kostnadskreven siden 10-12 mann måtte jobbe mellom 35 og 60 arbeidstimer for å fjerne gulvet og tilsvarende for å legge gulvet i hallen.

3.1.6 Oppsummering

Det var en bevisst politisk strategi fra NFF å få tildelt ekstra midler til prosjektet. Ved å presentere prosjektet overfor statsråder og sentrale politikere i arbeiderpartiet med tilknytning til Nord-Norge fikk prosjektet politisk støtte. Hallene skulle føre til ved siden av å forbedre treningsforholdene for idretten også være et sysselsettingstiltak i landsdelen hvor arbeidsledigheten var høyere enn i resten av landet. NFF argumenterte med at utbyggingen ville tilføre landsdelen 250 årsverk. Et tredje argument handlet om distriktpolitikk og anleggsfordeling. I forbindelse med at det sentrale østlandsområdet hadde fått tildelt en rekke anlegg i forbindelse med olympiske leker på Lillehammer i

²⁹ Brev fra Norges Fotballforbund til Vadsø kommune Vedr. Hall i Nord 14.september 1994.

³⁰ BHKs erfaringer med Nordlandshallen. Brev fra Kjell T. Jakobsen Bodø Håndballklubb til Per Moksnes Norges Håndballforbund 23.mars 1994. KKD's arkiv.

³¹ Norges Fotballforbunds hall i Nord-konsept og gulvløsning. Brev fra Norges Håndballforbund til håndballkretsene 27 juni 1996.

³² Gulv i idrettsbygg. KKD 1995.

1994 ville prosjektet bidra til å styrke breddeidretten i den nordligste landsdelen. Selv om Gunnar Berge ikke hadde mulighet til å hente penger til prosjektet fra sitt departement ser argumentene ut til å ha fått gjennomslag da regjeringen foreslo å omdisponere midler fra etterbruksfondet og støtte prosjektet med halvparten av de beløpet som NFF hadde lagt inn i prosjektet. Den aktive lobbyvirksomheten som ble utøvd i forbindelse med arbeiderpartiets landsmøte hvor politikere ble invitert og orientert om prosjektet. Saken ble deretter tatt opp på landsmøtet og oversendt sentralstyret i partiet uten realitetsbehandling. Selv om det aldri har blitt fattet formelle vedtak om støtte prosjektet i partiets organer gav allikevel behandlingen på landsmøtte en ryggdekning for å jobbe videre uformelt.

NFF hadde på et tidlig tidspunkt i prosessen, like etter at forbundsstyret hadde gitt sin tilslutning til prosjektet informert og skolert sine tillitsvalgte i de fire nordlige fotballkretsene samlet på et møte i Lakselv. De enkelte kretsene i Nord-Norge jobbet i det samme tidsrommet med å utarbeide fotballens anleggsplaner. Arbeidet i komiteene endret seg fra å utrede planer for fotball til politisk arbeid i den enkelte krets da hallene ble satt på den politiske dagsorden i kommune- og fylkespolitikken. Arbeidet med hallene førte til en politisering av arbeidet i komiteene og lokalt jobbet de tillitsvalgte for å få realisert vedtak for bygging. De tillitsvalgte hadde en fordel; de hadde sakkunnskap og var klar til å entre banen da ballen kom i spill.

Beslutningen om å tildele ekstraordinære midler uten at anleggene var prioritert eller innarbeidet i kommunale- og fylkeskommunale planer utfordret det formelle forvaltningsapparatet. Hallene kunne ikke tildeles spillemidler før hallene var teknisk godkjent, innarbeidet i de kommunale anleggsplanene og prioritert av fylkeskommunen. Dette innebar at den formelle beslutningsveien måtte følges for å få tildelt ordinære spillemidler.

3.2 NIFs behandling av prosjektet

3.2.1 NIF kritisk til NFFs fremgangsmåte

På høsten 1992 ble det arrangert et møte mellom NIF og NFF. Bakgrunnen for møtet var henvendelser fra de tre nordligste idrettskretsene som etterlyste en avklaring av prosjektinnhold og fremdrift for prosjektet. Det var fra NIF sin side behov for avklaringer. NIF orienterte om de betenkeligheter vedr. innhold og fremgangsmåte som NIF og kretsene hadde. I møtet ble følgende presisert fra NIFs side:

1. *Det er helt legalt, og også ønskelig at særforbundene (SF) legger planer for utbredelse/utbygging av anlegg.*
2. *NIF ønsker å være orientert om slike planer. Idrettskretsene/fylkesadm. må inn på et tidlig tidspunkt, spesielt i forbindelse med større kostnadskrevende anlegg og planer/prioritering i forbindelse med tippemiddel-prosessen.*
3. *Kommunale bidrag skal vurderes innen kommunes egne planer (planlov og Kds pålegg vedr. tippemiddel –tildeling(TM), og berørte IKUer prioriterer anlegg gjennom Idrettens anleggsplan i hver kommune som er en innstilling fra den samlede idrett i kommunen.*
4. *SFer må ikke starte realisering av prosjekter eller programmer uten at man følger de retningslinjer som departement, fylket og NIF har anvist for planer og fremdrift. Slike prosjekter kan ikke få noen særbehandling gjennom TM-ordningen slik forholdene er nå.*
5. *I det aktuelle prosjekt har man ikke sikret nødvendig informasjon og kommunikasjon og uheldige forhold kan ha oppstått som greitt kunne vært unngått. At departementer og lokale kontakter involveres før NIF og Idrettskretsene er orientert er ikke ønskelig. Vi bør unngå at presseoppslag er den første informasjon berørte parter får.*
6. *NIF ber nå NFF ta initiativ til å innkalle de berørte IKer (event. IKUer) sammen med idrettskonsulentene i fylkene, til et møte snarest mulig.*³³

Kritikken fra NIF gikk først og fremst på at departementet og lokale kontakter i kommunene var involvert før NIF og idrettskretsene var informert og involvert. Idrettskretsene og fylkesadministrasjonene skulle jo prioritere i forhold anleggsplanene og prioritere spillemidler. NIF håpet at det videre arbeidet ville komme over i ”*et positivt spor til beste både for fotballen i Nord-Norge og idretten som helhet innenfor landsdelen*”. Møtet understreket også at det var ulike synspunkter på prosessen videre. NIF linja gikk ut på at NFF måtte innenfor fastlagte rammer og retningslinjer som ville kreve en langt større involvering av NIF, krets, og fylkesadministrasjoner, mens det fra NFF ble argumentert for at forbundet ville prøve nye veier og involvere politikere, fotballkretsene og flere departement.

NIF purret senere NFF pga manglende kontakt/oppfølging i forhold til idrettens ledd. NIF hadde sporadisk kontakt med kretsene og idrettskonsulentene, men mottok lite ny informasjon fra NIF. I forbindelse med stedsvalg i Troms ble dette igjen aktualisert. NIF arbeidet med planer om å få til en fotballhall på Rustadhøgda i Målselv. NIF var blitt kjent med gjennom media og lokale ledd at det var

³³ Norges Fotballforbunds program ”Fotballhall i Nord” innenfor regional og lokal planlegging. Brev fra NIF til idrettskretsene i Nord Norge og NFF. 17 september 1992.

foretatt en innstilling vedr. stedsvalg og at det var nødvendig med et møte med NFF for å drøfte stillingen for prosjektet på Rustadhøgda.³⁴

3.2.2 Informasjon om prosjektet til NIF leddet

Først i januar 1995 ble det i Tromsø avholdt et orienteringsmøte fra sentrale og regionale myndigheter og idrettens ulike ledd. Fra det forrige møtet fant sted hadde det skjedd en endring i ledelse. NIF og NOK var blitt slått sammen og Arne Myrvold var blitt valgt til president etter William Engseth. Arne Myrvold orienterte om NIFs syn på prosjektet. NIF støttet prosjektet fullt ut og mente at prosjektet var en mulighet til realisere et anleggsprogram med store muligheter for nord-norsk idrett.

Det er en utfordring for idretten i Nord-Norge å løse denne oppgaven. NIF er kjent med at prosjektet har en utradisjonell form og at NFF ikke har fulgt vanlig prosedyrer for saksgang.

Lederen av Troms Idrettskrets tok opp saksgangen i prosjektet:

Bjørn Abelsen kritiserte sterkt fotballforbundets saksgang og mente prosjektene var svært mangelfulle når det gjelder forhåndsgodkjenning, idrettsanleggsplaner, kommunal finansiering, idrettens forpliktelser og behov. Dette ble sterkt tilbakevist av Terje Rørby og Tor Inge Holm som mente at få prosjekter i landsdelen har vært så grundig behandlet som dette prosjektet. Troms Idrettskrets støtter likevel prosjektet men er kritisk til lokaliseringen av hallene.³⁵

Paul Glomsaker fra idrettsavdelingen presiserte at hallene var forhåndsgodkjent som fotballhaller med flerbruksmuligheter og at ved årets tildeling ville trolig store deler av midlene gå til restutbetaling til anlegg som allerede hadde blitt tildelt midler tidligere. Ole Fredriksen fra idrettsavdelingen sa at det ikke lenger var noen automatikk at godkjente spillemiddelsøknader fikk automatisk tildelt spillemidler. Den fylkeskommunale prioriteringen skulle gjøres på grunnlag av behovsvurdering i de kommunale anleggsplanene.

Arne Myrvoll avsluttet møtet med å henstille til Troms Idrettskrets, Troms Fotballkrets og Troms Fylkeskommune om å komme frem til enighet vedrørende lokalisering av hallene i fylket.

3.2.3 NIF støtter prosjektet under bestemte premisser

Saken ble tatt opp i idrettstyret i mars 1995. Det ble i saksfremlegget pekt på problemer knyttet til prosjektet. Prosjektet var ikke innarbeidet i kommunale – og fylkeskommunale planer og idretten var i liten grad trukket inn i forbindelse med lokalisering og prioritering. Den betydelige mellomfinansieringen var ikke tilstrekkelig kvalitetssikret. Problemer knyttet til anleggstypen som fotball og ”flerbrukshall” med mobilt dekke og kommunale vedtak som var fattet under forutsetninger som ikke var gitt i villkårne for prosjektet.

NIF var positiv til at særforbund utarbeidet regionale planer for sin idrett.

Slike planer, og enkeltprosjekter innenfor disse, må imidlertid fremmes i forståelse og samarbeid med de leddsom har et overordnet ansvar for planleggingen på de tre nivåer (NIF, kretsene, idrettsråd) og fastsatte retningslinjer følges.

³⁴ ”Hall i Nord”- prosjektet og den videre utvikling av konseptet for Bardufosstun. Brev fra NIF til NFF 4.november 1994.

³⁵ Hall i Nord –orienteringsmøte. Referat fra møte Tromsø 16.januar 1995. KKD's arkiv.

Også i forhold til NIF har NFF fulgt uvanlige prosedyrer, bla. gjennom manglende informasjon/kommunikasjon, og ved å gå direkte til sentrale politikere med saker som NIF har det overordnede ansvaret for.

De forskjellige utspill fra NFF overfor myndighetene for å sikre ekstraordinær statlig finansiering har ført til en del turbulens, og måtte til slutt løses gjennom det "kunstgrep" som ble fremmet i salderingsdebatten om å ta 16.25 mill kroner fra tippemiddeltilskuddet til OL-anleggene.³⁶

Idrettsstyret fattet vedtak i sak 58 "NFFs prosjekt – Hall i Nord under forutsetning av at følgende premisser ble oppfylt.

- 1. Alle 10 haller, som en helhetlig pakke, må realiseres for å få utløst de 16,25 mill.kr. i ekstraordinær statlig støtte (krav fra Kd).*
- 2. Prosjektene må innpasses i de vedtatt ordinære kommunedelplaner for idrettsanlegg og i fylkesplanene i de tre fylker, og gis prioritet i disse planer innenfor ordinær prosedyre under medvirkning fra idrettens ledd.*
- 3. Alle berørte kommuner må fatte bindende vedtak (også hva gjelder økonomien) uten forbehold eller basis i forutsetninger som ikke er gitt i vilkårene for prosjektet (krav fra NFF).*
- 4. De enkelte fylker behandler søknadene og prioriterer disse på basis av en behovsvurdering innenfor en helhet, og med støtte i de kommunale delplaner. De tre fylkene tilstreber å behandle søknadene likt hva gjelder krav til "kvalitetssikring" av søknadene m/finansierings- og driftsplaner.*

I januar 1995 hadde 8 av 10 kommune utarbeidet kommunedelplan for idrett og friluftsliv. Hadsel og Vadsø hadde ikke utarbeidet planer innen fristen og Lenvik hadde ikke tatt med hallen i sin plan. I 1995 skulle det også legges frem nye fylkesplaner.

3.2.4 Oppsummering

Prosjektet var sannsynlig den mest kostnadskrevenne anleggsetbyggingen som noen gang var planlagt i Nord-Norge. Fra NIF sitt ståsted var det uvanlig at idrettsstyret ikke var trukket inn i prosessen på et tidlig tidspunkt. De tre nordligste idrettskretsene etterlyste informasjon da saken ble kjent i media. Ledende tillitsvalgte mente de var satt på sidelinjen og at det var andre aktører som drev frem anleggspolitikken. Idrettsstyret etterlyste informasjon fra NFF. NIF påpekte at NFF måtte følge de retningslinjer som departementet, fylket og NIF hadde anvist for planer og fremdrift. Prosjektet kunne ikke få noen særbehandling gjennom spillemiddelordningen. Informasjon ble ikke bedre og da NFF bestemte stedvalget for hallene i Troms kom informasjon fra lokale kontakter og media. På møtet i Tromsø hvor representanter fra forbundsstyre, idrettsstyre, idrettskretsene og fotballkretsene møttes ble det understreket fra representanter fra idrettsavdelingen at prosjektet ikke ville få noen særbehandling. Særlig var de tillitsvalgte i Troms Idrettskrets kritisk til fremgangsmåten. Den offentlige forvaltning var av samme oppfatning som NIF-linjen. Det var lite sannsynlig at hallene ville få tildelt spillemidler siden utbetalingen i 1995 ville gå til anlegg som allerede var bygd. Idrettsstyret kritiserte NFF for at anleggene ikke var innarbeidet i de kommunale- og fylkeskommunale anleggsplaner og at idrettskretsene i liten grad var trukket inn i beslutningen om lokalisering og prioritering av hallene. Idrettsstyret støttet prosjektet under forutsetning at den ekstraordinære tildelingen førte til at alle hallene ble realisert og at anleggene skulle gies prioritert innen ordinære prosedyrer under medvirkning fra idrettsrådene i kommune og de tre nordligste idrettskretsene.

³⁶ Norges Idrettsforbunds arkiver. Styreprotokoll 1994 -1996. IS Sak nr.58, møte 7.mars 1995.

3.3 Idrettsavdelingen og NFF

Forholdet mellom idrettsavdelingen og NFF handlet i utgangspunktet om informasjon om prosjektet og etter hvert i prosessen om finansiering. Det første møtet mellom ledelsen i NFF og Idrettsavdelingen fant sted i mai 1994. Tema for møtet var ikke uventet Norges Fotballforbunds prosjekt "Hall i Nord". Fra departementets side var det ønskelig at ledelsen i forbundet deltok. På møtet ble det understreket fra NFFs side at hallene ble langt rimeligere når man benyttet limtrekonstruksjoner enn tradisjonelle stålkonstruksjoner. Det ble også argumentert med at den vanskelige økonomiske og arbeidsmessige situasjonen i Nord Norge gjorde at NFF hadde forsøkt å finne kreative løsninger på hvordan man kunne finansiere prosjektet på en utradisjonell måte. Ved siden av de ordinære spillemidler og en beskjedne investeringsramme fra kommunens side hadde man arbeidet med å få NFF sentralt til å gå inn med midler, staten med arbeidsmarkedstiltak og Kommunens Landspensjonskasse (KLP). KLPs rolle var å være långiver til prosjektet.

3.3.1 Manglende teknisk godkjenning innen tidsfristen og uenighet om kategorisering av anleggstype

NFF fremmet høsten 1993 en forespørsel om å fremme en samlet søknad for teknisk godkjenning for alle de 15 kommunene som hadde meldt sin interesse for prosjektet. Departementet hadde ingen innvendinger mot at alle de 15 prosjektene ble sendt inn til vurdering under forutsetning av at ordinær saksgang ble fulgt. Det innebar at kommunene sendte søknadene til departementet via fylkeskommunen. Troms Fylkeskommune hadde ingen merknader til de tekniske planene for de fire hallene i Nordreisa, Lyngen, Målselv og Sørreisa kommune. Imidlertid hadde fylkesidrettskonsulenten kommentarer til fremgangsmåten. *At planene gis teknisk godkjenning, betyr ikke at vi er enige i lokaliseringen av hallene. Dette vil vi imidlertid komme tilbake til ved en eventuell søknad om tippemidler.*³⁷

Søknadene fra Nordland og Finnmark ble etter avtale med fylkeskommune sendt direkte til departementet. Dette skapte problemer for den tekniske godkjenningen pga tidsfristen.

*Alle søknader om teknisk godkjenning ble overlevert KdI den 21. desember 1993. Kopi av søknadene ble sendt de respektive kommuner den 29. desember 1993. Samme dag ble kopi av søknader for de respektive fylker sendt til idrettskonsulentene i henholdsvis Nordland, Troms og Finnmark fylkeskommune. (...) Bare Troms fylke behandler søknadene innen den formelle fristen. Nordland og Finnmark reagerte noe senere, og besvarte saken den 17. januar 1997. Når fristen for teknisk godkjenning (15. januar) faller på en lørdag, bør det kunne aksepteres at auttalelesen skrives etterfølgende mandag, selv om dette er den 17. januar. Vi forutsetter at disse formellene tingene ikke vil forhindre at søknadene blir godkjent innværende år...*³⁸

Saksbehandlerne i idrettsavdelingen hadde en annet oppfatning av saksgangen.

I vårt brev til Norges Fotballforbund 5. november 1993 åpnet departementet for at alle 15 prosjekter ble sent inn til teknisk vurdering. Det ble spesielt presisert at ordinær saksgang skulle følges. Dette innbar at planene skulle sendes fra kommunen via fylkeskommunen. I forbindelse med den tekniske godkjenning i departementet blir fylkeskommunens uttalelser lagt inn i vurderingen.

Når det gjelder tidsfrister med hensyn til teknisk godkjenning er dette omtalt bl.a. i rundskriv (V-0732). Der heter det at "tegninger som følger søknad om tippemidler til idrettsanlegg og/eller statstøtte til lokale/regionale kulturhus må senest være stemplet 15 januar". Det

³⁷ Vedr. teknisk godkjenning av fotballhaller i prosjekt "Hall i Nord". Brev fra Troms fylkeskommune til Kulturdepartementet 6. januar 1994. KKD's arkiv.

³⁸ Teknisk godkjenning fotballhaller. Brev fra Sven Aune til Kulturdepartementet 1. mars 1994.

innbærer at det ikke er tilstrekkelig at departementet mottar planene innen 15.januar, men planene skal være ferdig behandlet i departementet innen fristen.³⁹

Under møtet som ble arrangert mellom NFF og Kulturdepartementet argumenterte NFF for at hallene ville fungere som flerbrukshaller. Departementet presiserte at de hallprosjektene som var behandlet var gitt teknisk godkjenning som fotballhaller. Det ble videre presisert at en flerbrukshall var en hall som *kan brukes vekselvis til ulike idrettsaktiviteter uten klargjøring med tap av brukstid*. Den store arbeidsinnsatsen det kreves for å gjøre hallene klar for annen aktivitet enn fotball, gjorde at departementet ikke kunne kategorisere hallene som flerbrukshaller.

Vi ber om at Norges Fotballforbund registrerer de begrensninger som ligger i mulighetene for flerbruk av disse hallene, og at NFF tar hensyn til dette i sitt videre arbeid.⁴⁰

I henhold til fremdriftsplanen kom ikke prosjektet med i tildeling av spillemiddel overskuddet for 1993 siden hallene ikke ble teknisk godkjent før på våren 1994. Dette innebar at prosjektet først kunne få tildelt spillemidler av tippemiddeleverskuddet for 1994 dersom anleggene ble prioritert. En annen premiss som lå inne i prosjektet var at NFF kategoriserte hallene som flerbrukshaller. Departementet var uenig i denne definisjonen av anleggstype og kategoriserte halltypen som fotballhall.

3.3.2 Ekstraordinært tilskudd fra tippemidlene

I salderingsdebatten i stortinget ble det fremmet et forslag om å gi 16,25 millioner kroner til prosjektet.

Hall i Nord - prosjektet

Norges fotballforbund vil, i samarbeid med aktuelle kommuner i de tre nordligste fylkene, realisere et hallidrettsprosjekt i Nord-Norge ("Hall i Nord"-prosjektet). I Gul bok 1995 er det foreslått å bidra med 86,4 mill. kroner fra spilleoverskuddet til idrettsformål(tippemidlene) til delfinansiering av OL-anleggene ved en inntektsbevilgning over kap.3390, OL-inntekter, post 75 tilskudd fra tippemidler. Regjeringen foreslår at staten bidrar med et ekstraordinært tilskudd på 16,25 mill. kroner til "Hall i Nord" – prosjektet, og at dette bidraget dekkes ved at kap. 3390 OL-inntekter, post 75 Tilskudd fra tippemidler reduseres med 16,25 mill. kroner fra 84,6 mill. kroner til 68,35 mill. kroner.⁴¹

En forutsetning for tildelingen var at Norges Fotballforbund garanterte for at hele prosjektet ble realisert.

Vedtaket innebar en avklaring fra staten og regjeringen, men endret samtidig de økonomiske forutsetningene for prosjektet og den enkelte kommune som var med i prosjektets andre fase.

På den annen side har man stilt NFF i en situasjon hvor man har fått dramatisk forandrede forutsetninger for NFF. Disse forandringene er så gjennomgripende at for NFF er det en utenkelig tanke å kunne bidra med hele restbeløpet. Vi har imidlertid arbeidet aktivt med dette og forbundsstyret har sagt seg villig til å bidra med noe investeringsmidler til prosjektet forutsatt at man unngår driftsgaranti.⁴²

Forutsetningen om ekstra støtte fra staten som et "Nord-Norge bidrag" for samfunnsutvikling og idrettsutvikling var med andre ord bare delvis gjennomført. Hvorfor ikke finansieringen fra staten var avklart på et tidligere tidspunkt i forhold til lokale myndigheter i kommunene endret det finansielle grunnlaget for å delta i prosjektet. De endrete økonomiske betingelsene for å delta i prosjektet skapte heftige debatter da vedtaket om å delta i prosjektet kom opp til ny behandling i en rekke kommuner.

³⁹ Vedrørende teknisk godkjenning av idrettsanlegg. Brev fra Kulturdepartementet til Sven Aune 4.mars 1994.

⁴⁰ "Hall i Nord"-Teknisk godkjenning. Brev fra Kulturdepartementet til Norges Fotballforbund 8.juni 1994. KKD's arkiv.

⁴¹ St.prp nr.1.Tillegg nr.9.1994-95.

⁴² Brev fra Norges Fotballforbund til Vadsø kommune Vedr. Hall i Nord 14.september 1994.

3.3.3 NFF ønsker å redusere antall haller og utløse spillemidler til mellomfinansiering

På møtet ble det understreket fra statens side at man ville dele 50/50 med NFF av de resterende kr. 32.500.000,- i finansieringspakken. Dette innbar at det statlige tilskuddet som var lagt inn i prosjektet var redusert med 50 prosent og at NFF måtte skaffe finansiering for ytterlige 16,25 millioner kroner til prosjektet. Et annet poeng var at i forhold fremdriftsplanen skulle det statlige bidraget vært avklart før 1. juni 1993, mens det først kom til en avklaring et år senere. Det reduserte bidraget stilte NFF overfor nye utfordringer.

*Hvilket betyr at NFF etter at man har benyttet alle sine sponsormidler inn i prosjektet ytterligere må skaffe kr 16,25 mill. Dette er slik NFF ser det en urealistisk sum i form av direkte kontantstøtte fra NFF.*⁴³

En mulighet for NFF var å få til løsninger i forhold til den enkelte kommune i form av økte driftsinntekter, redusere driftskostnadene eller få kommunene til å øke investeringstilskuddet. Det var med andre ord opp til NFF og kommunene å finne løsninger. Det stod et betydelig beløp tilbake som måtte finansieres av NFF, evt. i samarbeid med de aktuelle kommuner.

Imidlertid kom NFF med et utspill hvor forbundet ønsket at departementet skulle bidra til å styrke prosjektet og bidra til mellomfinansiering.

NFF ønsket å kjøre prosjektet med den nye finansieringen i to etapper og dermed styrke den offentlige støtten. I stedet for å fordele 16,25 millioner på 10 haller skulle den statlige støtten finansiere 8 haller.

Med f.eks 8 haller i første prosjekt og to haller som står på "venteliste", og som ikke blir realisert før man har fått en evt. Tilleggsfinansiering på annen måte, eller at man via driften av de 8 første hallene kan få finansiert de to siste.

Det andre forslaget gjaldt mellomfinansiering.

*Hvis Kulturdepartementet utfra sine retningslinjer kan se på disse hallene som et spesialprosjekt hvor UI-midlene overføres til prosjektet parallelt med byggeprosessen, eventuelt i et samarbeid med vår finansieringskilde KLP. Dette vil kunne redusere finansieringskostnadene fra kommunene så kraftig at man bare ved en slik løsning vil være kommet langt på vei i retning av å få finansiert de to siste hallene.*⁴⁴

NFF ønsket et samarbeid med departementet for den videre fremdrift av prosjektet. Et samarbeid som for det førte innebar en reduksjon av antall haller men at prosjektet beholdt den totale rammen på 16,25 mill. Dersom departementet aksepterte løsningen kunne NFF tenke seg å starte byggingen av hallen i Alta umiddelbart innen de nye økonomiske rammene og at man benyttet 5 millioner av de 16,25 millioner til storhallen i Finnmark. For NFF var det åpenbart viktig å få til en gunstig finansiering og tidlig byggestart i Alta siden storhallen utgjorde selve "navet" i prosjektet.

Forslagene ble ikke drøftet og departementet fastholdt sitt standpunkt fra møte i mai mellom ledelsen i NFF og departementet.

Under henvisning til Norges Fotballforbunds brev av 01.08.94 til Kulturdepartementet, opplyste ekspedisjonssjef Skaset at departementet fastholdt det standpunkt som ble meddelt i møte 31.mai d.å.: Regjeringen er innstilt på å delta med 16,25 mill. kroner i statlig støtte til prosjektet "Hall i Nord", under forutsetning av at Norges Fotballforbund tar sin andel av

⁴³ Vedr. Hall i Nord. Brev fra NFF til Kulturdepartementet 3.juni 1994.KKDs arkiv.

⁴⁴ Vedr. Hall i Nord. Brev fra NFF til Kulturdepartementet 1.august 1994.

finansieringen, samt at Forbundet garanterer for at prosjektet blir realisert i sin helhet, dvs. at samtlige 10 haller blir bygd.⁴⁵

Forbundet fikk ikke gjennomslag for å redusere omfanget på prosjektet og utløst spillemidler som kunne ha redusert utgiftene for kommunene til mellomfinansiering. Vedtaket i salderingspreposisjonen innebar at den statlige støtten var gitt under forutsetning at hele prosjektet ble gjennomført og at NFF garanterte for prosjektet. En endring av disse premisene slik NFF ønsket ville ha endret forutsetningene for stortings vedtak.

Saken kom opp i NFFs styre høsten 1994 som besluttet at man ville garantere for gjennomføringen av prosjektet i det øyeblikk 10 kommuner sa ja til å delta. NFF gjennomførte en ny besøksrunde til de nord-norske kommunene og presenterte en ny finansieringspakke. Kommunene måtte fatte et nytt vedtak innen 15.november 1994 om å delta med det nye finansieringsopplegget.

NFF tildelte hallene til kommunene Alstadhaug, Vefsn, Vestvågøy, Hadsel, Harstad, Lyngen, Lenvik, Alta, Vadsø og Porsanger.

Den manglende statlige finansieringen førte til at kommunene måtte fatte vedtak under endrede forutsetninger.

På den annen side har man stilt NFF i en situasjon hvor man har fått dramatiske forandrede forutsetninger for NFF. Disse forandringene er så gjennomgripende at for NFF er det en utenkelig tanke å kunne bidra med hele restbeløpet. Vi har imidlertid arbeidet aktivt med dette og forbundsstyret har sagt seg villig til å bidra med noe investeringsmidler til prosjektet forutsatt at man unngår driftsgaranti.

I tillegg har man fått et helt annet finansieringstilbud med et helt annet rentenivå enn det som var forutsetningen innledningsvis.⁴⁶

Kommunene fikk endret forutsetningene for å delta i prosjektet. Det planlagte driftsfondet utgikk noe som innebar at kommunene slapp å investere 1 million i et eget driftsfond. De statlige midlene utgjorde dermed 1.250.000 kroner for hver treningshall. Norges Fotballforbund gav et rammetilskudd på 350 000 til hver av treningshallene. Hver hall ble sponset med 1 million fra entreprenøren dvs at en million ble fratrukket i totalregningen til kommunen.

3.3.4 Utløsning av ordinære spillemidler til hallene

Prosjektet ville øke behovet for spillemidler til de tre nordnorske fylkene. Den vanskelige delen for NFF var mellomfinansieringen i forhold til når spillemidlene ville bli tildelt den enkelte hall. Det var åpenbart behov for en avklaringsprosess mellom NFF og Kulturdepartementet. Et annet forhold gjaldt jo også forholdet mellom NIF og idrettskrestene og fylkeskommunene i Nordland, Troms og Finnmark. NFF understreket i sitt brev at disse rammebetingelsene ennå ikke var avklart.

På den annen side er det så vidt mye uklarheter rundt dette i øyeblikket at en endelig avklaring ikke kan skje før kommunal behandling skjer, slik at her må kommunene forvente en viss kostnad.⁴⁷

I november 1995 ble Helgelandshallen åpnet som den første hallen i prosjektet. I forbindelse med åpningen ble det arrangert et seminar hvor tildeling av spillemidler til hallene ble diskutert. Dette var bakgrunnen for å NFF tok opp spørsmålet om spillemiddeltildeling til hallene overfor idrettsavdelingen.

⁴⁵ "Hall i Nord". Brev fra Kulturdepartementet til Norges Fotballforbund 14.september 1994.

⁴⁶ Vedr. Hall i nord. Brev fra NFF til Vadsø kommune 14.september 1994. Finnmark fylkeskommunes arkiv.

⁴⁷ Vedr. Hall i nord. Brev fra NFF til Vadsø kommune 14.september 1994. Finnmark fylkeskommunes arkiv

*Norges fotballforbund har forstått det slik at fylkeskommunen vil bli gitt rammer som gjør det mulig å utbetale 50% av spillemidler i henholdsvis 1996 og 1997 hvis hallene blir prioritert fra fylket vedkommende år.*⁴⁸

Departementet understreket at departementet ikke bidro med ekstraordinære spillemidler til anleggene, på siden av eller i tillegg til ordinære spillemidler til anlegg i kommunene.

*Under forutsetning av at de to aktuelle fylkeskommunene gir "Hall i Nord"- anleggene klar prioritet, vil Kulturdepartementet i overføringene til fylkeskommunene, dekke opp behovet for spillemidler til disse anleggene med 50 % hvert av de to aktuelle år.*⁴⁹

Departementet ville tildele spillemidler til fotballhallene de to årene den enkelte fylkeskommunen valgte å prioritere hallene på topp. Dette ville innebære så store overføringer de aktuelle år til de tre fylkeskommunene at andre ordinære anlegg ikke ville bli tildelt spillemidler selv om de var ferdigbygd eller prioritert på topp. For at kommunene skulle få redusert kostnadene med mellomfinansieringen var de avhengig av at idrettskrestene og fylkeskommunen gikk inn for å prioritere hallene på topp slik at anleggene kunne få tildelt spillemidler .

3.3.5 Oppsummering

I henhold til fremdriften i prosjektet ble ikke hallene teknisk godkjent før 15.januar 1994 slik at de kunne være spillemiddelberettiget for 1994 overskuddet. I henhold til NFF ville dette kunne medføre 3-5 millioner kroner i ekstra byggelånsrenter for prosjektet.

NFF og idrettsavdelingen hadde ulike syn på kategoriseringen av hallene. Hallene ble gitt teknisk godkjenning som fotballhaller og ikke flerbrukshaller. En flerbrukshall var en hall som kunne brukes vekselvis til ulike idretter uten tap av brukstid. Idrettsavdelingen var opptatt av de begrensninger som lå flerbruken av hallene.

Etter ekstra bevilgningen av spillemidler fra staten til prosjektet på 16,25 millioner kroner drøftet NFF mulighetene for å redusere antall haller, men samtidig bruke hele ekstrabevilgningen. NFF fremstilte prosjektet som et spesialprosjekt og ønsket over idrettsavdelingen å få til en løsning hvor spillemidlene skulle overføres samtidig når byggeprosessen startet for å unngå store låneopptak til mellomfinansiering, særlig var det viktig å få til en gunstig mellomfinansiering for storhallen.

Forbundet fikk ikke gjennomslag for å redusere omfanget på prosjektet eller utløst spillemidler som kunne ha redusert låneopptakene for den enkelte kommune. Idrettsavdelingen ville ikke bidra med ekstra midler men kunne utbetale 50 prosent av spillemidlene i 1996 og 1997 innenfor ordinær tildeling under forutsetning at fylkeskommune prioriterte hallene foran andre ferdigstilte eller påbegynte anlegg.

I de fire nordligste idrettskretsene førte hallene til idrettspolitiske debatter om anleggsprioritering, spillemidler, lokalisering etc. Jeg har derfor valgt å studere beslutningsprosessen i Troms Idrettskrets hvor konfliktlinjer, ulike interesser og maktforhold ble svært tydelig mellom aktører i plan- og beslutningsprosesser. I Troms Idrettskrets var det tydelig hvem som konstituerte idrettspolitikken da anleggene skulle realiseres.

⁴⁸ Hall i Nord – Tildeling av spillemidler. Brev fra NFF til kulturdepartementet 29.novemeber 1995.

⁴⁹ Hall i Nord – Tildeling av spillemidler. Brev fra Kulturdepartementet til NFF 7.desemeber 1995.

3.4 Troms Idrettskrets vurdering av prosjektet

Fotballforbundets initiativ aktualiserte spørsmålet om bevilgninger av midler til hallene. I 1993 behandlet Kulturutvalget i Troms fylkeskommune søknader om stønad til tre haller. Summen på stønadene utgjorde for de tre anleggene kr. 19.380.000,-. I 1993 var det bevilget kr.8.230.000,- til ordinære anlegg i Troms til et godkjent stønadsbehov på kr.33.601,00,-. Det var kommet inn søknader om haller i kommunene Lyngen, Målselv og Nordreisa. Kulturutvalget pekte på at hallene manglet teknisk godkjenning og at det ikke forelå en dokumentasjon på statlig medvirkning til finansiering. Kulturutvalget gjorde følgende vedtak da saken (Sak 48/93) ble behandlet:

1. *Kulturutvalget tar Norges Fotballforbunds prosjekt "Fotballhall i Nord" til orientering.*
2. *Kulturutvalget vil følge opp den videre utvikling i prosjektet og ønsker å bli orientert om fremdriften av prosjektet.*
3. *Eventuelle konkrete byggeplaner må følge de prosedyrer som gjelder for utbygging av idretts- og friluftsanlegg for øvrig hva angår arealplanlegging.*
4. *Vedrørende stedsvalg må tilgjengelighet for fylkets fotballklubber søkes dekt best mulig.*
5. *Det store antall prosjekter gjør at medvirkning av fylkeskommunalt investeringstilskott ikke er aktuelt.*

Kulturutvalget mente at hallene burde lokaliseres til kommuner hvor antall senior- og juniorlag var så stort at det dekket det meste av hallens anleggskapasitet. Det store innhugget i stønadsrammen til ordinære anlegg aktualiserte etter kulturutvalgets mening krav om en regional vurdering av stedsvalg og ønsket i første rekke at Troms Idrettskrets og Troms fotballkrets tok opp spørsmålet om stedsvalg til vurdering.

Kultur i fylkeskommunen vurderte spørsmålet slik da de ba idrettens organer uttale seg:

1. *Av eksisterende spesialhaller for fotball har vi Skarphallen. Eventuelle ytterligere stønad til Skarphallen vil måtte belaste rammebeløpet til rehabilitering av idrettsanlegg.*
2. *De 3 eventuelle nye fotballhaller bør lokaliseres til Nord-Troms, Midt-Troms og Sør-Troms. I Nord-Troms peker regionsenteret Storslett seg ut som det mest sentrale både kommunikasjonsmessig og bruksmessig i tilknytning til videregående skole for Nord-Troms.*
I Midt-Troms peker Bardufoss med tilknytning til Bardufosstun seg ut. Innenfor en sirkel på en liten times kjøring har en indre sør-Troms, Senja, Balsfjord og Storfjord. Hallen vil kunne fungere som et delanlegg for Bardufosstun med mulighet for forlegning ved kurs, trening og turneringer.
I Sør-Troms ville plassering i rimelig nærhet av Tjeldsundbrua kunne betjene ikke bare Sør-Troms godt, men også behovet i hele Hålogaland fotballkrets.
3. *Det kan være at en på bakgrunn av belastningen på rammebevilgningen til ordinære nyanlegg, må velge i hvilken rekkefølge halle skal bygges eller i værste fall bare gi midler til en hall. I så fall bør planlagt storhall på Bardufosstun prioriteres.⁵⁰*

Kulturutvalget ønsket en uttalelse fra idrettens organer innen utgangen av 1994.

⁵⁰ Brev fra Troms Fylkeskommune til Troms Idrettskrets 5 mai 1994.

3.4.1 Behandling i eget utvalg

Styret i kretsen nedsatte et utvalg til å vurdere prosjektet på bakgrunn av henvendelsen fra Troms Fylkeskommune. Utvalget tok sikte på å gå gjennom de faktiske forhold og involvere de parter som ville bli berørt av beslutningsprosessen. Utvalget la vekt på å belyse to forhold i utredningen; (1) Vurdere stedsvalget for fotballhallene og (2) vurdere hva slags konsekvenser prosjektet ville få for den samlede anleggsutbyggingen i Troms, spesielt for bruk av spillemidler. Troms Idrettskrets var i utgangspunktet positiv til prosjektet, men stilte spørsmål med oppfølgingsprosedyrer som f.eks innarbeiding av prosjektet i de kommunale delplaner for idrett og friluftsliv. I utredningen ble det pekt på at "Hall i Nord" prosjektet måtte finne sin løsning innen følgende punkter:⁵¹

1. *Det forutsettes at vanlig prosedyre følges m.h.t. planlegging, prioritering og søknad om spillemidler.*
2. *At alle forhold blir tilstrekkelig belyst slik at alle som skal være med å håndtere utbyggingsplanene har best mulig oversikt over sakens innhold og konsekvenser, også for idretten i Troms i et helhetsperspektiv.*
3. *At prosjektet gir uttrykk for reelle idrettslige behov, herunder at man også kan sammenligne med annen tilrettelegging og forebyggende barne- og ungdomsarbeid samt andre positive lokale/regionale virkninger.*

Den relative korte utbyggingsperioden for prosjektet ville få store konsekvenser for prioritering av spillemidler til allerede ferdigstilte og prioriterte anlegg i kommunene i fylket. Det var derfor viktig for utvalget å lage en utredning som hadde anerkjennelse innen idretten og som inngav tillit hos offentlige myndigheter.

Et uavklart punkt i finansieringen av anleggene var at det var fattet kommunale vedtak om at det ville bli gitt ekstraordinære spillemidler til prosjektet. Utvalget pekte på at det fremgikk av departementets skriv av 22.11.94 at det ikke ville bli gitt ekstraordinær tildeling av spillemidler til prosjektet. Utvalget pekte på at prosjektet ville gå uforholdsmessig ut over finansieringen av annen anleggsutbygging i fylket. En rekke kommuner ville bli berørt av den ordinære tildelingen fordi Hall i Nord - prosjektet hadde tre års bindingstid. En omprioritering av spillemidler til ordinære anlegg ville øke mellomfinansieringen for ferdige, påbegynte og prioriterte anlegg.

Realisering av "Hall i Nord – prosjektet" som forutsatt vil derfor være avhengig av en betydelig mellom finansiering. Det er ikke tatt tilstrekkelig høyde for dette i finansieringen av det enkelte anlegg. Idrettskretsen bør forutsette at "Hall i Nord – prosjektet" ikke skal gå på bekostning av noen av de prosjekter som har fått begynerstønning, eller andre allerede godkjente søknader for ferdige/påbegynte anlegg, eller i hovedsak også for evt. anlegg som godkjennes/påbegynnes før "Hall i Nord" anlegg på linje med at andre søknader blir godkjent.⁵²

Forutsetningen til utvalget om at prosjektet ikke skulle gå på bekostning av allerede godkjente søknader innebar at første utbetaling av spillemidler til de tre hallene først kunne skje i 1997.

Utvalget påpekte at hallene ville utvide treningsmulighetene for fotball og treningsmulighetene for andre idretter. Hallene ville også avlaste idrettshaller hvor det ble drevet fotball. Imidlertid var det gitt uttrykk for bekymring fra andre idretter fordi de mente at prosjektet ville legge beslag på så stor andel av spillemidlene som ellers ville gå til utbygging av anlegg til andre idretter. Hallene ville også kunne føre til større konkurranse om rekruttering til andre idretter. Dersom fotballhallene førte til at fotball også ble en vinteridrett for barn ville dette føre til direkte konkurranse med de tradisjonelle vinteridrettene.

⁵¹ TIK's utredningskomite: Hall i Nord – prosjektet.10.01.95.s.2-3.

⁵² Ibid,s.1.

Utvalget var kritisk til beregning av driftsgrunnlaget for hallene. Det finnes kriterier for utbyggingstetthet for ulike typer anlegg ut fra befolkningsmessig og geografisk vektning og reiseavstand, men utvalget påpekte at det ikke fantes kriterier for fotballhaller siden en ikke hadde erfaringer med denne type anlegg.

Spørsmålet som er stilt er om det finnes kriterier, i så fall hvilke, for beregning av behovsdekning med utgangspunkt i befolkningsmengde, reiseavstand, reisetid og antall lag/aktive i det området som anlegget normalt vil søke til/hente sine brukere fra. Det vises i denne sammenheng at det forekommer at ulike søkere (anlegg) operer til dels med samme nedslagsfelt for behovsdokumentasjon.⁵³

Behovet for anleggene ble fra TIKs side påpekt til ikke å være tilstrekkelig utredet. Utvalget mente at det nærmeste en kom en behovsvurdering var knyttet til befolkningsgrunnlaget som burde være av betydning for lokaliseringsspørsmålet.

Det var ulike lokaliseringalternativ. I Nord-Troms var både Lyngen og Nordreisa kommune interessert i prosjektet. I Midt-Troms var kommunene Målselv og Lenvik interessert slik at det oppstod en slags konkurranse om prioritering. Bardufosstun i Målselv kommune som var NIF's kurs- og treningssenter hadde utarbeidet planer for utbygging av anlegg. I Målselv var det allerede utarbeidet planer om å bygge en hall over kunstgressbanen på Rustadhøgda før Hall i Nord-prosjektet ble lansert. Fotballkretsen hadde gått inn for å lokalisere hallene til Lenvik, Lyngen og Harstad.

Under hensyntagen til konsekvensene av spillemidlene og en helhetlig vurdering for idrettens behov og betydning, antydes at over tid, avhengig av kommunal prioritering og særkretsenes medvirkning til behovsmessige avklaringer, bør fotballhaller i Troms kunne vurderes for lokalisering til Målselv (storhall), Harstad (treningshall "Hall i Nord") og muligens til Nord-Troms (treningshall "Hall i Nord") i tillegg til Skarphallen. En slik lokalisering "matcher" også den beste virkningen for spillemidlene/generering av andre investeringsmidler. Ovennevnte betraktning gjelder spørsmålene om storhall og "Hall i Nord"-haller.⁵⁴

For det første innebar utredningen et forslag som foreslo en annen lokalisering enn Troms Fotballkrets og for den andre en reduksjon i antall haller i prosjektet. Hallen i Målselv var allerede planlagt og prioritert av kommunen uavhengig av "Hall i Nord"-prosjektet.

I kommunene rådet det en betydelig vilje til å starte bygging av hallene. Lenvik kommune hadde gjort et betinget vedtak, nemlig at anlegget fikk ekstraordinære spillemidler, for å gå inn i prosjektet. Lyngen kommunestyre hadde vedtatt å satse på prosjektet. Nordreisa kommune vedtok å ikke gå videre i prosjektet, selv om kommunen i utgangspunktet var en av kommunene som meldte seg på i etter NFFs første presentasjon. Begrunnelsen for å trekke seg ut var økonomi. I Harstad ble det på dette tidspunktet arbeidet med å få til en driftsgaranti fra byens næringsliv. Da denne garantien var på plass vedtok kommunen å gå inn for prosjektet. I Målselv var en storhall over den eksisterende kunstgressbanen en del av kommunenes utvikling av Kultur – og næringsparken.

Utvalget pekte på at kommunens prioritet ville ha betydning for når prosjektene kunne realiseres. Ut fra kommunens anleggsplaner var hallene prioritert nede på listene og var i noen tilfeller gitt prioritet bak andre store kostnadskrevende anlegg. I utredningen ble det pekt på at prosjektet i utgangspunktet ikke var tilpasset gjeldende prosedyrer, plankrav og tekniske bestemmelser.

Anleggsutviklingen generelt har tradisjonelt vært basert på initiativ ut fra lokale behov. Dette burde også ha vært tilfellet for "Hall i Nord"-prosjektet, men for dette prosjektet er det et særforbund som står som initiativtaker. Som en generell betraktning kan man stille spørsmål om prosjekter med et slikt utgangspunkt får tilstrekkelig lokal forankring. I stedet for er det innarbeidet i prosjektet en tidsbegrensning og andre forutsetninger som skaper press på prioriteringsmessige vurderinger og beslutninger. I praksis har dette resultert i kommunale

⁵³ Ibid,s.6.

⁵⁴ Ibid.s.20

vedtak som kan synes å preges av at prosjektet til dels håndteres utenom vanlig planprosedyre lokalt og med nye forutsetninger innarbeidet. (TIKs utredning s.19).

Utredningen kan leses som en kritikk av prosjektet hvor idrettens medvirkning var redusert. Prosjektet hadde andre bindinger og forpliktelser som ville få konsekvenser for realisering og finansiering av andre idrettsanlegg i Troms. Behovsanalysene som var lagt til grunn for lokaliseringen ble sett på som mangelfulle. Det var ulik oppfatning mellom kretsen og fotballkretsene om hvor hallene skulle lokaliseres. Utredningen støttet langt på vei fylkesutvalgets forslag til lokalisering.

Reaksjonen lot ikke vente på seg. Lyngen kommunes hallkomite kom på vegne av Lyngen kommune med en uttalelse vedrørende TIKs utredning.

”Fotballforbundets hallprosjekt kommer de fleste idretter til gode. Dette har vært et viktig moment for våre vedtak i Lyngen. Det er skuffende at TIK, med dette som utgangspunkt ikke er mer positiv til ”Hall i Nord”- prosjektet. Det virker for oss som at NFF bidra mer enn idrettskretsen til å få en ”storsture” for all idrett i Nord-Troms. TIK er med sin holdning med på hemme utviklingen av andre idretter lokalt og regionalt og er i tillegg i tvil om vi i Nord-Troms, ut fra befolkningsgrunnlaget, i det hele tatt skal få et slikt anlegg.(.....) TIKs rapport og vurderinger bærer preg av region- og sentralstedstenkningen. Vi kan ikke tro at TIK, som burde vært det fremste talsrøret for idretten på grasrotplan, vil frata Lyngen muligheten til å realisere en gen hall kommunen har behov for. Det strider mot ideen om et ”likhetsprinsipp” – Lyngen som lokalsamfunn bør ha like muligheter som andre til å få hall.⁵⁵

Hallkomiteen oppfattet vurderingene fra TIK som langt mer overfladiske enn det utredningsarbeidet kommunen hadde utført i samarbeid med NFF. Rapporten til TIK bar preg av at en ikke hadde satt seg inn i hallprosjektet og komiteen stilte seg videre undrende til hvilke motiv som lå bak rapporten.

3.4.2 Fylkesutvalget endrer administrasjonens innstilling til stedsvalg og spillemiddelstøtte

Den politiske debatten i fylkeskulturutvalget viste at det var ulike synspunkter da Hall i Nord ble behandlet i møte 23.januar 1995. Innstilling til vedtak fulgte på mange måter opp Troms Idrettskrets sine kritiske merknader til prosedyrer, anleggsplanlegging, lokalisering og finansiering.

Innstilling til vedtak sak nr.4/95 Hall i Nord :

1. *Kulturutvalget beklager stedsvalg for de tre fotballhallene i Troms i Hall i Nord-prosjektet er gjort uten at regionale offentlige administrasjoner og politiske organer er gitt høve til uttalelse.*
2. *Kulturutvalget mener fortsatt at fotballhallene må plasseres slik at de best mulig dekker de behov fotballklubbene i fylket har for trening i vinterhalvåret.*
3. *Kulturutvalget vil ikke kunne motsette seg bygging av fotballhaller, men fordi hallene vil legge beslag på så stor del av de begrensede spillemidler og utvalget ønsker en best mulig regional dekning, vil utvalget måtte vurdere bruk av spillemidlene til de enkelte prosjekter.*

Fylkeskulturutvalget fulgte ikke opp innstillingen fra den byråkratiske ledelsen. Den politiske behandlingen i utvalget førte til at innstillingen ble forkastet og utvalget gikk inn for et forslag som var langt mer positiv til selve prosjektet. Leder for fylkesutvalget Anne Dalheim (SV) fremsatte et nytt forslag til vedtak:

1. *Kulturutvalget er positiv til Hall i Nord prosjektet. De tre planlagte fotballhallene med flerbruksmuligheter vil være en styrke for idrettsmiljøet i Troms.*

⁵⁵ Norges Fotballforbunds prosjekt ”Hall i Nord” – Uttalelse. Brev fra Lyngen kommune til Troms Idrettskrets 30.januar 1996.

2. *Kulturutvalget støtter forslag til stedvalg for de tre fotballhallene i Troms, i Hall i Nord prosjektet, under forutsetning av at de enkelte kommuner prioriterer hallene innenfor sine anleggsplaner.*
3. *Kulturutvalget ber om at fylkeskommunen holdes orientert om prosjektets videre fremdrift.*

Det nye forslaget til vedtak ble vedtatt og innebar at fotballkretsens forslag til stedvalg fikk støtte fra fylkespolitikernes. Vedtaket innbar videre at kommunene måtte prioritere hallene innenfor sine anleggsplaner og dermed være berettiget til spillemidler på lik linje med andre ordinære søknader.

Etter at fylkeskulturutvalget fattet det prinsipielle vedtaket ble saken styrebehandlet i Troms Idrettskrets. Etter styrebehandling fikk følgende vedtak flertall i sak K-20/94-97;

1. *Troms Idrettskrets ser positivt på Hall i Nord prosjektet og støtter Norges Fotballforbunds, Hålogaland og Troms fotballkretsers stedvalg for tre haller med flerbruksmuligheter i Troms. Dette, dersom de utvalgte kommuner finner det riktig å prioritere hallene innenfor sine anleggsplaner og i samråd med idrettrådene i den enkelte kommune.*
2. *Troms Idrettskrets forutsetter at de igangsatte og ferdigutbygde idrettsanlegg får prioritet med hensyn til spillemidler før Hall i Nord prosjektet.*
3. *Troms Idrettskrets forutsetter at driftsutgiftene for Hall i Nord prosjektene er et kommunalt ansvar.*

Styret stod samlet bak de to siste punktene, mens et mindretall ville at det skulle foretaes en markedsundersøkelse for å dokumentere oppslutningen som igjen kunne danne grunnlag for lokaliseringen. Det ble også pekt på at det var nødvendig å utarbeide en fylkesplan for idrettsanlegg som var et krav fra departementet.

3.4.3 Prioritering av spillemidler til anlegg

Troms Idrettskrets forutsatte i sitt vedtak at igangsatte og ferdigutbygde idrettsanlegg fikk prioritet med hensyn til spillemidler foran Hall i Nord prosjektet. Da styret i idrettskretsen behandlet det foreløpige utkastet fra fylkekultursjefen var det ikke tatt med tilskudd til Hall i Nord prosjektet, i første omgang til hallen i Lyngen kommune. Det foreløpige utkastet fra fylkeskultursjefen var med andre ord i samsvar med idrettskretsens forutsetning i sitt styrevedtak.

Departementet hadde i sitt skriv 7.12.95 gått inn for at under forutsetning av at de aktuelle fylkeskommune prioriterte "Hall i Nord" prosjektet ville hallene få dekket opp behovet for spillemidlene over to år. Departementet forutsatte at de aktuelle fotballhallene ble finansiert over to år med 1996 som første år. Dette innebar at departementet overstyrte den fylkeskommunale prioriteringen. Det fremgikk klart at departementet ikke la inn ekstraordinære spillemidler til hallene, på siden av eller i tillegg til ordinære spillemidler til idrettsanlegg i fylket. Dersom fylkeskommunene valgte å prioritere hallene på topp, selv om dette innebar så store overføringer at andre prioriterte ordinære anlegg ikke ville komme i betraktning.

Da Lyngen hallen ble prioritert på topp fikk dette betydning for fordeling av spillemidlene for 1995. Siden spillemidlene skulle fordeles over to år trakk Lyngenhallen ut kr.3 034 000,- noe som utgjorde 34 prosent av de tildelte spillemidlene i 1996. I et notat til kretsstyret fra organisasjonssjefen i Troms Idrettskrets redegjorde han for konsekvensen av omprioriteringen:

Konsekvensen er at andre anlegg må "avgi" kr.1 237 000,- for at Lyngen-hallen i 1995 skal motta det bebudede tilskudd.⁵⁶

⁵⁶ Notat fra Organisasjonssjef Ingar Selstad til styret i Troms Idrettskrets 26.04.96.

For styret i idrettskretsen var det klart at departementet hadde lagt sterke føringer på delingen til fordel for hallene på en slik møte at de gikk på bekostning av andre søkere, både idrettslag og kommuner.

Det vekker derfor sterk bekymring at Departementet dermed går imot egne retningslinjer om fylkeskommunal prioritering. Det vekker også stor bekymring om hvilke presiderende virkninger for den kommunale og fylkeskommunale saksbehandling og oppfyllelse av Departementets plankrav vil få når tildeling til anlegg skjer til anlegg som faglig sett ikke burde vært godkjent.⁵⁷

Det var særlig tre forhold ved søknaden til fotballhall i Lyngen som ble kommentert i brevet.

- 1. Det er ikke framlagt tilfredsstillende dokumentasjon for behovet. Riktignok er det beskrevet et potensial, men det kan ikke sies å være tilstrekkelig i forhold til Departementets kvalitetssikringskrav på dette punktet, særlig på kostnadskrevende anlegg.*
- 2. Det er ikke framlagt dokumentasjon for oppfyllelse av låneopptak i finansieringsplanen. Så vidt en har brakt i erfaring foreligger det ikke godkjenning fra fylkesmannen om opptak av lån på grunnlag av kommunens økonomiplan i samsvar med kommunelovens bestemmelser om dette.*
- 3. Det framlagte driftsbudsjett er urealistisk. I driftsbudsjettet er finansieringskostnadene (renter og avdrag) oppført med kr.200 00, mens det i virkeligheten vil utgjøre ca kr. 600 000,- det 1.året for et 20 års serielån på 5,85 mill. kr. (5,25% rente), synkende med ca.kr.15.000,- pr. år i 20 år.*

Hallen i Lyngen burde ikke ha kommet med ved tildelingen av spillemidlene fra 1995. Imidlertid hadde byggingen av hallen allerede begynt. En start som sannsynligvis var gjort på bakgrunn av føringer fra forskjellige hold om at finansieringen kom til å ordne seg. Dersom ikke hallen ble tilført spillemidler ville det åpenbart ha ført noen av de sentrale aktørene og kommunen inn i en vanskelig "klemme".

Idrettskretsen ønsket at regelen om å dekke spillemidlene over to år skulle fravikes. For søkerne i "Hall i Nord" prosjektet innbar dette at søkerne fikk en tilsvarende andel som prosjektet var med på å høyne den årlige tilskudds rammen til de enkelte fylkene inntil det enkelte anlegg ble gitt ordinær prioritering. En slik øremerking ville ikke gå ut over andre søkere som hadde fulgt spillereglene. Et slik forslag ville medføre at det tok lenger tid å realisere hallutbyggingen. Det var bedre å komme frem til en løsning enn at idretten "måtte leve med indre stridigheter og i utakt med samfunnet for øvrig, fordi sterke særinteresser har fått kjøre sitt eget løp på bekostning av andre".

3.4.4 Fylkeskommunen og idretten kritisk til fremgangsmåte og prosedyrer

Troms Idrettskrets var ikke mot hallene, men hadde en annen oppfatning om lokalisering, hvilke spilleregler som gjaldt ved tildeling av spillemidler, finansiering og drift og behovsanalyse. Det at idrettskretsen engasjerte seg vedrørende spillemidler til hallene førte til intense debatter med sentrale aktører i kommunene og fotballkretsen. Det at idrettskretsen i så stor grad engasjerte seg på anleggfeltet og tok sin politiske oppgave alvorlig førte til konfrontasjoner fordi de handlet om fordeling av ressurser hvor det var ulike interesser som kjempet om hegemoniet.

I denne situasjonen har man fra Troms Idrettskrets forsøkt å følge opp sitt ansvar for det helhetsperspektiv som idrettskretsen som organisasjonsledd innenfor idretten skal ivareta innenfor sitt geografiske virkeområde. Dette har dessverre ikke vært like populært hos alle, med det til følge at saklig informasjon, rettferdighet og realisme har kommet i skyggen for bl.a. en utidig og aggressiv lobbyvirksomhet som i neste omgang, når man blir kjent med konsekvensene, dessverre kan medvirke til at idrettens anseelse blir skadelidende.⁵⁸

⁵⁷ Brev fra Troms Idrettskrets til Troms fylkeskommune 2.5.96.

⁵⁸ Brev fra Troms Idrettskrets til Troms fylkeskommune 2.5.96.

Styret i idrettskretsen brukte mye tid til å behandle ”Hall i Nord”- prosjektet. Det at kommunene hadde fattet forpliktende vedtak om bygging av idrettsanlegg uten at disse var prioritert i de kommunale anleggsplanene eller hadde fått godkjent spillemiddelsøknaden førte til at ansatte i fylkeskommunen som skulle vurdere og innstille på spillemidler fremmet kritikk.

Vi er ikke gitt noen mulighet for regional vurdering av behov i forhold til andre idretter og i stedsvalg for å få best mulig regional dekning.

Jeg kjenner ingen saker som til de grader har gått over hodet på kommunale og fylkeskommunale administrasjoner og idrettskrets som koordinerende organ for idretten på fylkesnivå.⁵⁹

3.4.5 Oppsummering

Utvalget i idrettskretsen som behandlet saken var kritisk til prosjektet siden det ikke var basert på lokale behov og forankret lokalt. Prosjektet presset frem beslutninger utenom vanlig planprosedyre. Behovsanalysene som var lagt frem ble sett på som mangelfulle. Troms Idrettskrets ønsket å lokalisere hallene til andre kommuner enn fotballkretsen. Utvalget som behandlet prosjektet ønsket ikke at fylkeskommunen skulle omprioritere spillemidler i forhold til allerede ferdigstilte og påbegynte anlegg. Fylkesidrettskonsulenten uttrykte at forvaltningen og idretten ikke hadde noen mulighet til å komme med en regional vurdering av hallene i forhold til andre idretter og stedsvalg for å gi idretten best mulig dekning. Fylkesadministrasjonen følte at beslutningene ble tatt over hodene på dem. Administrasjonen fulgte opp idrettskretsens synspunkter da saken ble lagt frem for politisk behandling i kulturutvalget i fylkeskommunen. Den politiske behandlingen i kulturutvalget endret innstillingen og prioriterte prosjektet og gikk inn for fotballkretsens stedsvalg.

I kommunene som deltok i fotballforbundets prosjekt var det nødvendig å fatte en rekke vedtak for å få realisert anleggene. I de neste kapitlene studeres beslutningsforløpene i fire av de 10 kommunene hvor hallene ble bygd.

⁵⁹ Fotballhallsaka. Notat fra fylkesidrettskonsulent Troms fylkeskommune Helge Lunde til Kulturdepartementet. 28.oktober 1994.

4 Fire anlegg – fire beslutningsprosesser

Hensikten med å velge ut de fire kommunene var for å kunne gjennomføre en detaljert studie av beslutningsprosessene. Det innebærer å utforske det substansielle, dvs. hvilke aktører som hadde makt til å påvirke politiske forhold som formet halløsningen i den enkelte kommune. Beslutningsprosessene studeres fra hallene ble planlagt til de var bygd i perioden 1992 til 1997. Prosjektet var gjenstand for betydelig politisk interesse både fra politiske partier, idrettsorganisasjoner og den allmenne offentlighet. Analysene av beslutningsprosessene tar særlig sikte på å avdekke hvilken makt som spilte med og hvilken som spilte mot da hallene kom på den lokale dagsorden.

4.1 Finnmarkshallen

Allerede i 1986 ble det nedsatt et interimstyre for å bygge en kunstgressbane ved skolesenteret i Alta. Det var den gang ikke snakk om å bygge en hall over banen. I mellomtiden hadde en av klubbene, Bossekop UL bygd sin egen kunstgressbane som ble brukt av lag fra de fleste klubbene i byen. Etter at den første kunstgressbanen ble tatt i bruk ble det diskutert å bygge en mindre hall på sentrumsområde slik at det forelå allerede planer om en innendørshall før NFF introduserte sitt prosjekt for kommunen. I 1993 i forbindelse med valgkampen foretok Trond Giske og lederen for Finnmark AP Gunnar Mathiesen et symbolsk spadestikk på tomta hvor det senere ble bestemt at Finnmarkshallen skulle lokaliseres.⁶⁰ Det var mange som innen idretten arbeidet for å bygge en ny idrettshall i byen før kommunen gikk inn i prosjektet. Diskusjonen dreide seg bla. om hvilken halltype som var mest hensiktsmessig. I ”Hall i Nord” prosjektet inngikk en storhall. Det var allerede bygd storhaller i Troms og Nordland, mens det ikke fantes noen storhall i Finnmark. Det ble tidlig bestemt at storhallen skulle lokaliseres til Finnmark og at Alta pekte seg ut som det mest naturlige stedet å lokalisere hallen. Fotballforbundet hadde allerede inngått en intensjonsavtale med Lønnheim som var hovedentreprenør i ”Hall i Nord” om å bygge en storhall som var kostnadsberegnet til 40 millioner kroner. Høsten 1994 vedtok kommunestyret at hallen skulle bygges og i januar 1996 ble hallen åpnet.

4.1.1 Altafotballen

Fotball var den største idretten i kommunen og det er også fra denne kommunen hvor flest lag deltar i Finnmark fotballkrets seriespill. Sentrumsbanen ble brukt av klubber som holdt til i eller var lokalisert nærheten av bygdebyen; Alta IF, Bossekop UIL, Rafsbotn IL, Tverrelvdalen IL, Freia IL, Nerskogen IL og Hjemmeluft FK. De fleste spillerne kom fra de største klubbene Alta IF og Bossekop UL som rekrutterer sine aktive fra tettstedene Elvebakken og Bossekop.

4.1.2 Kommunestyret går inn for hall under bestemte forutsetninger

Da saken kom opp i formannskapet og hovedutvalget for oppvekst, utdanning og kultur var det et klart flertall som gikk inn for bygging av storhall. En viktig premisse for å gå inn for hallen var at fylkeskommunen bidra med midler finansiering og drift av hallen.

⁶⁰ Altaposten, nr.146 1995.

Et forslag fra RV om å utsette saken til kommunestyremøtet i januar slik at Alta kommunestyre kunne gjøre vedtak på grunnlag av vedtak i fylkestinget og at kommunestyret kunne få seg forelagt en utredning av alternative prosjekt fikk bare tilslutning fra 14 av 45 representanter. Et forslag fra KRF om at kommunen ikke ønsket å delta i "Hall i Nord" prosjektet falt med 7 mot 38 stemmer.

Kommunestyret fattet i sak 149/95 følgende vedtak:

Alta kommune deltar i prosjektet "Hall i Nord" med lokalisering av en storhall i kommunen. Det fremlagte skisseforslaget godkjennes med de bygningsmessige endringer som er foreslått av skolene og plankomiteen. Innenfor rammen av det benevnte kostnadsoverslag og finansieringsplan som fremkommer i alternativ 3 i saksfremlegget yter kommunen et tilskudd til prosjektet på kr. 9.883.500,- som dekkes slik:

<i>Innskudd i form av tomt, tilknytningsavgift og frikjøp av tilfluktsrom</i>	<i>kr. 935.000,-</i>
<i>Over driftsbudsjettet 1996</i>	<i>" 48.500,-</i>
	<i>Sum kr. 983.500,-</i>
<i>Restbeløpet dekkes med låneopptak</i>	<i>kr.8.900.000,-</i>
	<i>Kr. 3.900.000,- i 1995</i>
	<i>Kr. 5.000.000 i 1996</i>

Formannskapet får fullmakt til å avtale lånevilkårene. Mellomfinansieringssspørsmålet må avklares så snart som mulig å forelegges formannskapet.

Avtalerforslaget vedr. utbygging, samarbeid m/bl.a fylkeskommunen og event. Andre, driftsopplegg m.v. forelegges formannskapet.

Det ble et klart flertall for bygging av hall. Forslaget ble vedtatt med 35 stemmer mot 10 stemmer for SVs forslag som gikk ut på at kommunen ikke skulle delta i prosjektet. Videre vedtok kommunestyret enstemmig at hallen forutsatte fylkeskommunal deltakelse i prosjektet. Dette innebar at det endelige vedtaket om bygging av hallen ble flyttet over fra kommunen til fylkeskommunen.

Vedtaket er gjort under forutsetning av fylkeskommunal deltakelse med kr. 7.907.000,- i tilskudd og under forutsetning av inngåelse av bruks- og driftsavtale slik som praktisk og økonomisk skissert i saksfremlegget m/vedlegg.

Selv om hallen ble vedtatt med to tredjedels flertall ble det en kommunestyredebat preget av store følelser og harde oppgjør mellom halltilhengerne og motstanderne. I oppsummeringen av debatten i lokalavisen ble det konstatert at "stemmetallet var flatterende for halltilhengerne".

Mange som stemte for hallen kom i debatten med klare motforestillinger til plassering, mens andre advarte mot en rått økonomi i prosjektet. Både valg av formuleringer og engasjement i innleggene var av en slik karakter at spørsmålet henger igjen hvordan de likevel kunne stemme for prosjektet da saken ble tatt opp til votering.

4.1.3 Finnmark fylkesting vedtar hallutbygging

Da saken kom opp til behandling i Alta kommunestyre, var det et stort flertall for bygging av storhall. Imidlertid var vedtaket avhengig av at fylket gikk inn med et innskudd og som leietaker i storhallen. En viktig premiss var at den videregående skole brukte hallen til undervisning. Politikerne kom i et dilemma da saken skulle opp i fylkestinget, nemlig at hallen skulle plasseres i skolens umiddelbare nærhet. En av fylkestingets AP medlemmer som var nærmeste nabo til den planlagte hallen, ville kreve erstatning dersom hallen ble bygd på sentrum. Da saken kom opp i fylkestinget var det ikke flertall for flertallsinnstillingen til AP, SP og Samefolkets Liste.

Da fylkestinget trådte sammen var det ikke flertall for å flertall for AP, SP og Samenes Landsforbund sitt forslag til økonomiplan. Etter at Ragnhild Nystad fra (SL) ble syk og Anne Karin Saus måtte forlate fylkestingets plenumssal grunnet inhabilitet var det ikke lenger flertall for innstillingen. Det manglet en stemme. Det var imidlertid uklart hva Øyvind Finne som representerte Venstre ville stemme.

Da hadde Venstres Finne sagt at han ville støtte SVs forslag. Falt det ville han gå sammen med Ap og Sp. Det uvanlige var at Høyre og SV etter denne opplysningen gikk sammen i gruppemøte. Disse to partiene ville ikke på noen måter støtte hallprosjektet. Det synet ble da også gitt klart uttrykk for, både av Høyres Eva Johansen, Per Martin Gjæver Pedersen og Tormod Bartholdsen (Hammerfest) mente dette prosjektet var et ledd i Aps kommende valgkamp. Rune Lødemel var SVs fremste talsmann for nei til en storhall i Alta.⁶¹

Representanten fra Venstre snudde med den begrunnelse at forebyggende helsetiltak ikke bare var helsetiltak, men også måtte knyttes til både utbygging og kultur.⁶² At plassering av hallen ville forringe miljøet som var Alta Venstre sitt argument for å gå imot byggingen av storhallen, fikk ingen betydning. SV og Høyre ville ikke støtte storhallprosjektet og mente det var et ledd i Aps kommende valgkamp. At fylkespolitikere fortsatt har stor tro på anleggsutbygging som distriktpolitisk virkemiddel var avgjørende for nestleder i Utdannings- og kulturstyre da han gikk inn for å støtte byggingen av to nye treningshaller for fotball i Hammerfest og Kirkenes. "Vi må sørge for at ungdommen blir i landsdelen, og det kan flere idrettshaller bidra med".⁶³

Alta kommune sitt vedtak innbar at ballen var spilt over til fylkestinget. Den kommunale hallen kunne bare bygges dersom fylkestingets flertall gikk inn med et betydelig beløp. Det ble tidlig gitt signaler fra fylkesvaraordfører Evy Ann Midtun som representerte Arbeiderpartiet at fylkeskommunen ville støtte prosjektet. Bjørg Larsson som representerte SV på fylkestinget, var kritisk til at fylkesvaraordføreren i et møte med Alta kommune hadde lovet bort penger uten at budsjettet verken var behandlet eller vedtatt i fylkestinget.

Da hovedutvalget for oppvekst, utdanning og kultur i Finnmark fylke hadde møte gikk fylkesrådmannen inn for å støtte prosjektet med 3 millioner .

Fylket bygger ikke fotballhall. Vi går inn med den summen det koster ekstra å dekke skolens behov. I tillegg går vi inn på en leieavtale ordning ut fra de areal og timebehov som er nødvendig for å drive kroppsøvingsundervisning.⁶⁴

Dette var langt mindre enn forutsetningen på 7.9 millioner kroner som Alta kommunestyre hadde lagt inn i sitt vedtak 12.12. 1994. Leder av utdanning og kulturstyret, Arne Pedersen var imidlertid av en annen oppfatning og mente at arbeiderpartiet var innstilt på å finne en løsning på saken. Etter at det var flertall for økonomiplanen ble det avsatt 6 millioner til storhall i Alta. Vedtaket innebar imidlertid at kommunestyrets forutsetning for å bygge hall ikke var oppfylt.

Da saken igjen kom opp i kommunestyret i januar 1995 fikk RV sitt forslag om at kommunen ikke skulle delta i prosjektet pga. usikre kostnadsoverslag og usikker finansieringsplan liten støtte. Selv om fylkestinget reduserte finansieringstøtten innebar kommunestyrets vedtak at det ble inngått en bruks- og driftsavtale med fylkeskommunen. I saksfremlegget var det forutsatt at en slik avtale dekket en tredjedel av inntektene dvs. 919.000,- i forslaget til driftsbudsjett.

"Vi har grunn til å være fornøyd med fylkets andel på driftsiden. Det årlige beløpet vil ligge på knapt 1,2 millioner...".⁶⁵

⁶¹ Finnmark Dagblad nr.291,1994.

⁶² Finnmark Dagblad 1994,291.

⁶³ Intervju med nestleder i Utdannings- og kulturstyre i Finnmark fylke Ulf Tore Isaksen. Finnmark Dagblad 1994,226.

⁶⁴ Finnmark Dagblad nr.285 1994.

⁶⁵ Altaposten nr.134 1995.

Selv om storhallen i løpet av debatten i fylkestinget ble omdømt til folkehallen ble den hetende Finnmarkshallen. Det at fylket gikk inn for bygging og finansiering av driften gjorde at navnet på hallen, Finnmarkshallen på mange måter var dekkende for flertallet i fylkestinget som fikk realisert hallen.

Vedtaket om å bevilge 6 millioner til storhallen og senere 3 millioner til hallene i Vadsø og Porsanger sikret en stor andel offentlige midler i prosjektet som på mange måter kompenserte for den manglende "statlige" bevilgningen som NFF har lagt inn i Hall i Nord prosjektet. Hvordan var det mulig å få til en slik bevilgning. En av informantene som var en del av det uformelle og ad hoc preget nettverket gir sin forklaring på hvordan det var mulig å få til et slikt politisk utbytte:

Jeg hadde kontaktnett på alle nivå og jobbet uformelt med disse for at NFF skulle få spillemiddelbevilgning og for å sikre at storhallen i Alta skulle få bevilgninger via fylkeskommunen. Representanten fra anleggskomiteen i NFF gav beskjed når jeg skulle begynne å jobbe regionalt for å få finansiert hallen i Alta. Det var viktig å få til en positiv løsning fordi hallen i Alta skulle bære frem resten hallene i prosjektet. Jeg jobbet med et medlem av fylkesutvalget og senere fylkesvaraordføreren. Han ble sterkt engasjert og gjorde en kjempejobb på sitt område for å få gjennom beslutningene. Vi presset hardt på for å få vedtakene raskt gjennom i fylkesutvalget. Ved siden av å sikre finansieringen var det viktig å få på plass en leieavtale som sikret driften. Vi hadde regnet ut hvor mye fylkeskommunen måtte støtte prosjektet med. Disse tallene hadde jeg fått fra ham som jobbet med prosjektet for Alta kommune. De jeg jobbet mot i ledelsen i fylkeskommunen var positive til prosjektet. Det at næringslivet i Alta støttet prosjektet var bare "pynt på kaka".

Opposisjonen hadde en sak samlet da fylkestinget behandlet støtten og leieavtalen til storhallen i Alta. På spørsmål om hvilket klima som preget arbeidet med å få til et positivt vedtak gav informanten denne beskrivelsen:

Brukbart klima, motstanden i fylkestinget skyldes at dette var en sak hvor de kunne danne en opposisjon. Det så ut til at vi ikke fikk flertall for vårt forslag. Motstanden på fylkestinget og i Alta kom fra SV. Vi fikk imidlertid snudd representanten fra Venstre etter intens lobbyvirksomhet slik at det ble flertal for finansiering og etter hvert kom leieavtalen også på plass.

Kommunen fikk et prisoverslag fra Lønnheim på under 40 millioner kroner i november 1994. Da det kom et nytt prisoverslag våren 1995 var byggekostnadene økt til 49 millioner kroner. For å ha noe å gå på hadde kommunen lagt inn 1.3 millioner kroner som ekstra sikkerhet, men det nye prisoverslaget rystet kommuneledelsen.

Rådmann Krane har hatt mest å gjøre med Finnmarkshallen. Han er svært skuffet over det nye prisoverslaget. Ordfører Eva Nielsen er rystet. Begge føler at hallen er i ferd med å miste ankerfeste i Alta. Byggestarten var like om hjørnet. Det kan man bare glemme.. Slik det ser ut i dag, er det uaktuelt med byggestart denne sommeren. Kanskje må man begrave hallen for alltid, sier en skuffet Krane. Også ordføreren er redd for at dette var siste spadestikk før begravelse.⁶⁶

Rådmannen mente at Lønnheim var mye bedre til å selge enn å informere. Det var særlig grunnarbeidene som hadde ført til ekstra kostnader. Forutsetningene var at hallen skulle bygges på fundamenter som var fastlåst i fjell, mens det på tomten bare var løsmasse. Saken ble behandlet i NFFs forbundsstyre. Budsjettsprekken ble her fastsatt til 2,5 millioner kroner. NFF forhandlet med Lønnheim og fikk entreprenører til å ta ansvar for 1.4 millioner kroner. Flere av styremedlemmene bemerket at forbundsstyret aldri skulle dekke mer kostnader ved økte transportutgifter. Etter diskusjon fattet forbundsstyre følgende vedtak:

⁶⁶ Finnmark Dagblad 29.april 1995, nr.98.

*Storhallen i Alta gis en konstantstøtte på kr. 350 000 på lik linje med de andre hallene. Hvis konstantstøtten til de tre andre treningshallene som er budsjettert til utbetaling for 1995 kommer til anvendelse, utbetales konstantstøtten til Alta først i 1996. Styret ber administrasjonen og Gunnar Wilhelmsen om å arbeide videre med et sponsoropplegg med et båtselskap for å dekke utgiftene til frakt av elementene til lettak og Moelven Industrier A/S.*⁶⁷

Alta kommune og Lønnheim satte seg ved forhandlingsbordet NFF arbeidet for å sponse transporten til Alta. Forbundsstyret hadde bevilget 5 millioner kroner til Hall i Nord-prosjektet og ville ikke øke rammen selv om kostnadene i Alta ble langt høyere.

4.1.4 Motstand mot lokalisering

Lokalisering av hallen kom til å skape en heftig debatt etter at kommunen fattet vedtak om bygging og særlig kom det protester fra naboene som ble berørt av plasseringen. Hallen ville føre til verdiforringelse av eiendommene som lå nærmest hallen. Valget stod mellom å plassere hallen på Sentrumsbanen som lå mellom ungdomsskolen og de videregående skolene og eller flytte hallen til Aronnes Idrettspark hvor det var større plass. I et møte mellom fylkesvaraordfører og ordfører i Alta kommune ble det imidlertid slått fast at fylkeskommunen bare var med på hallprosjektet dersom hallen ble plassert på sentrum.⁶⁸ Bygningsrådet gikk mot å plassere hallen på sentrumsbanen. Alliansen Krf, Sv, Venstre og SP fikk med seg to utbrytere fra AP slik at det bare var tre av ni representanter som var enig med flertallet i kommunestyret hvor hallen skulle plasseres.

Det fantes også skeptikere innen AP som for eksempel leder av teknisk utvalg:

*” ..innrømmet at han var sterkt skeptisk til plasseringen av hallen på Sentrumsbanen. Han mente at lokaliseringen av hallen ville bli et tema i lang tid etter at den var bygd – og han var personlig overbevist om at politikerne som nå sa jo til hallen på Sentrum ville få kritikk for plasseringen”*⁶⁹

Hallen ble presset ned på en tomt som mange mente var liten og ville bli en koloss midt i tettbebyggelsen. Svært mange var skeptiske til plassering av hallen på sentrum og fryktet bygningen ville fremstå som et estetisk overgrep mot omgivelsene. En av naboene mente at byggingen av hallen fungerte som et grovt brudd på de planer som lå bak gjenreisningen av Alta. Byggingen av hallen på sentrum betegnet hun som et estetisk overgrep mot omgivelsene.⁷⁰ En annen av hallmotstanderne mente at hallen ville gå løs på liv og helse. Argumentasjonen var at det kunne gå snøras fra taket opptil 10 meter fra hallen. Dette ville da gå over gangveien som var tegnet inn langs hallen. Da saken kom opp i kommunestyret aviste plansjefen i kommunen i sin redegjørelse at snøen ikke ville falle over gangveien og visste til erfaringene med Telemarkshallen.

Da kommunestyret fattet sitt vedtak om bygging av hall på sentrum ble vedtaket anket inn over for fylkesmannen fra fire av naboene. Anken fra naboene førte til at byggestarten som skulle starte 19.august 1995 måtte utsettes. Anken fra beboerne ble behandlet i planutvalget som aviste klagen som dermed ikke fikk oppsettende virkning.

I et innlegg i lokalavisen ble plasseringen karakterisert som et grovt brudd mot den helhetlige og langsiktige tanken som lå bak gjenreisningen og nyreisningen av Alta etter krigen.

Avisene har skrevet side opp og side ned om hallen, men ingen har klart å mobilisere skikkelig motstand mot plasseringen. Det skeptiske planutvalget var gjenstridig til det siste og naboene innklaget saken for Fylkesmannen, men opinionen forble taus. Kravet om at hallen skulle ligge i ”den umiddelbare” nærhet gjorde at det meste av kritikken har forstummet.

⁶⁷ Referat fra forbundsstyremøte Norges Fotballforbund sak 60/95.

⁶⁸ Finnmark Dagblad nr.260 1994.

⁶⁹ Altaposten nr.80 1995.

⁷⁰ Altaposten, nr.236 1995.

Østlyngen tror folk generelt har resignert mot de mange politiske overgrepene, og trekker inn Aronneskjosen som en parallell.⁷¹

Selv om kommunes egne fagfolk var kritiske til plasseringen av hallen og naboer protesterte ble hallen plassert på et område som de fleste mente ikke egnet seg. Det at kravet fra Finnmark Fylke om at hallen måtte plasseres i umiddelbar nærhet av den videregående skolen fikk kommunepolitikerne til å gå inn for sentrumsalternativet.

4.1.5 Debatt om anleggstype

Hvordan hallen kunne kategoriseres ble heftig debattert. Lederen av Alta Idrettsråd og Anleggskomiteen i Finnmark Fotballkrets mente at hallen burde kalles en folkehall.

I denne hallen skal det ligge et parkettgulv på størrelse med en håndballhall. Det blir skillevegger så man ikke kommer over i hverandres områder. For skolene er det ingen problemer på dagtid. Hallen er stor og skal innholde mange aktivitetsområder (.....). Fotball, håndball, handikappidrett, tennis, badminton, vektrom og turn pluss at det i tillegg vil være muligheter for andre grupper.⁷²

I et eget notat utarbeidet av Alta idrettsråd i forbindelse med at Alta kommune hadde satt i gang planarbeidet med kommunedelplanen ble behovet for anlegg fremmet. I notatet ble det pekt at hallen kunne brukes av flere utøvergrupper foruten fotball og at hallen ville fordoble hallkapasiteten i kommunen.

Det kommer klart frem av undersøkelsene at det blant lagene/klubbene i sentral-Alta er et sterkt ønske om å få bygd en "folkehall". Denne hallen vil dekke anleggsbehovet for flere idretter.(Friidrett, håndball, judo, fotball, volleyball, basket, vektløfting m.v.). I tillegg vil denne kunne brukes til større konserter, varemesser, utstillinger m.m.

Et tilbakevendende problem er fordelingen av halltimer i de eksisterende hallene. Søknadsmassen tyder på at vi har en så stor underdekning at "Folkehallen" vil være fylt fra første stund, selv om realiseringen fører til en fordobling av dagens kapasitet. Vi har også oppfattet signaler om at man i dagens situasjon lar være å søke, eller søker om mindre tid enn det reelle behovet, ut fra holdningen "det nytter ikke likevel".⁷³

Folkehallen ville være den beste investeringen med tanke på den sportslig utviklingen på høyt nivå selv om toppidrettsutøverne ikke ville legge beslag på mer en 10 prosent av treningstiden. Hallen ville først og fremst bedre forholdene for den allsidige breddeaktiviteten i kommunen.

Fylkesrådmannen var klar i sine krav til halltype:

Fylket bygger ikke fotballhall. Vi går inn med den summen vi mener det koster ekstra for å dekke skolens behov. I tillegg går vi inn på en leieavtaleordning ut fra de areal og timebehov som er nødvendig for å drive kroppsøvingundervisning.⁷⁴

Tidligere rådmann i kommunen Simon Henriksen som hadde som oppgave å utrede hallprosjektet mente at hallen ville bli en folkehall som favnet mangfoldet i Alta-idretten.

Hallen vil få en flerbruksprofil som vil romme de fleste muligheter. Når det gjelder ballspill er mulighetene ubegrenset. I tillegg kommer også løpebane, lengdegrop, turnapparater og styrketreningsrom.⁷⁵

⁷¹ Altaposten nr.236 1995.13 oktober.

⁷² Finnmark Dagblad nr.266 1994. 16.november.

⁷³ Alta Idrettsråd. Bygging og drift av idrettsanlegg i Alta. Notat utarbeidet av Jan Harry Hansen. Juni 1994.

⁷⁴ Finnmark Dagblad nr.285 1994. 8.desember.

⁷⁵ Altaposten nr.265 1994. 16.november.

For tilhengeren av hallen ble det argumentert med flerbruksperspektivet. For tilhengeren ble det presisert at dette ikke var en fotballhall, men en flerbrukshall som gav muligheter for de fleste idrettene til å drive innendørs.

For kritikerne av halltypen ble det argumentert med at hallen ikke ville ivareta innholdet i kroppsøvingsfaget. En av de ansatte ved Høgskolen i Finnmark argumenterte for at innføringen av Reform 94 stilte nye krav til kroppsøvingsrommet som skulle legge til rette for dans, friluftsliv, grunntrening, individuelle idretter og lagspill. Selv om det ble arbeidet med å tilpasse hallen til kroppsøvingsfagets behov var hallen primært bygd for fotballens behov.

Jeg ser på hallen som et spesialanlegg for de få, og ikke en flerbrukshall for de mange, og det er heller ikke en god kroppsøvingshall.⁷⁶

Et annet innlegg fra en som hadde jobbet ved Alta videregående skole i en årrekke stilte spørsmål om dette var anlegget som ville bedre undervisningssituasjonen.

Begge de videregående skolene i Alta har slitt med små og utilfredsstillende anlegg i mengde år, og må absolutt ha bedre undervisningsforhold. Skolene har imidlertid flere anlegg som med visse justeringer fortsatt vil kunne brukes både i vanlig kroppsøvingstimer og til idrettslinje. Om skolene har behov for en hall av den størrelse som nå er foreslått, 12 håndballbaner, er en annen sak. Totalt er et skoleår på ca. 1200 timer. Kun en liten del av undervisning i kroppsøving må nødvendigvis foregå i et anlegg av nevnte størrelse.

Å definere anleggstype var viktig i den offentlige debatten. En flerbrukshall representerte dermed det allsidige mot den spesialiserte, dvs. at tilhengerne av storhallen argumenterte med det allsidige og kunne dermed tale vegne av flere idretter. Det å representere bare fotball gav liten legitimitet og den symbolske retorikken i definisjon av anleggstype kan vi forstå som en symbolsk maktform. En maktform hvor det allsidige og allmenne gav mest anerkjennelse.

I et notat fra kulturetaten tidlig i prosessen da det ble klart at kommunen ville gå inn i prosjektet og ønsket å bygge en storhall ble det understreket at hallen var en flerbrukshall.

Hallen skal benyttes som flerbrukshall og behovet for garderobes i bygget vil være tilstede (...). Slik som parkettgulv, skillevegger for å dele inn hallen i flere små enheter, samt gulfester for basket volleyball og turn.⁷⁷

4.1.6 Debatt om idrettsanlegg generelt og om Hall i Nord spesielt

Vanligvis dreier den idrettspolitiske debatten i forbindelse med bygging av anlegg seg i hovedsak om penger. At den idrettspolitiske debatten berørte en rekke andre forhold har nok sammenheng med at idrettsledere ble utfordret av debattanter innenfor idrettens egne organisasjoner. Selv om en av idrettslederne mente at det var "helt horribelt å ha en slik innstilling til et anlegg" og argumenterte for at det var "mer fruktbart å diskutere økonomien i prosjektet".⁷⁸ Etter at planene til Norges Fotballforbund "Hall i Nord" prosjektet ble kjent i media, førte dette til debatter i kommuner hvor det var planlagt haller. Det framgikk av prosjektet at det i Finnmark var plassert en storhall i Alta og treningshaller i Vadsø og Lakselv. Et oppslag i avisen hvor ansatte ved Høgskolen i Finnmark som arbeidet med idrettsfag stilte seg kritisk til plassering av en storhall, startet en idrettspolitisk debatt.⁷⁹ De ansatte hevdet at byggingen av anlegg måtte sees i sammenheng med hvilke grupper i befolkningen som man ønsket å aktivisere. Det ble derfor reist spørsmål i hvilken grad det var foretatt

⁷⁶ Altaposten nr.264 1994.16 november.

⁷⁷ Notat ang. Fremdriften "Fotball i Nord". Alta kommune. Kulturetaten. Udatert.

⁷⁸ Intervju med leder av Alta IF i Altaposten 1994,264.

⁷⁹ Oppslaget "Ekspert kritisk til storhall" som startet den idrettspolitiske debatten stod i Finnmark Dagblad 1994,265.

en utredning av behovet for et slikt stort anlegg. Debatten kom til å dreie seg om en rekke forhold som nærmiljøanlegg og kommuneanlegg, spesialhall - flerbrukshall , innendørsanlegg – utendørsanlegg, spillemidler – kommunale midler, topp- og masseidrett og forholdet Finnmark og Syd-Norge.

De ansatte hevdet at en storhall ville flytte ”en større del av idrettsaktiviteten innendørs”.⁸⁰ En storhall ville ikke føre ” til større idrettsaktivitet i bygda” og hallen ville ”ikke aktivisere nye grupper i befolkningen”.⁸¹ I stedet for å bygge en storhall tilsvarende 12 håndballbaner, burde det satses på nærmiljøanlegg og rehabilitering av eksisterende anlegg. En viktig premisse var at storhallen skulle dekke behovet for kroppsøvningsrom for den videregående skolen. Det ble reist tvil om byggingen av en spesialhall for fotball dekket mer enn de 10-timene til ballspill per klasse i året.⁸² Et annet argument som ble trukket fram var at driften av hallen ville bli så kostbar at leieprisen per. time ville hindre idrettslagene i å leie hallen. Selve plasseringen ble også trukket fram, nemlig ”det estetiske ved å plassere hallen midt i et boligområde”. Det ble også trukket fram at storhallen ville legge beslag på et område som skolene hadde brukt til uteaktiviteter og undervisning.

Reaksjonene på utspillet lar seg dele inn i to grupper, idrettsledere og folk med tilknytning til kommuneadministrasjonen. Lederen av Alta idrettsråd og fotballkretsens anleggskomite` hevdet at behovet for en storhall i Alta var enormt. Alta Idrettsråd hadde alle tallene på bordet som viste at ved bygging av en storhall vil behovet for Alta være dekket. Hallen er stor og skal inneholde mange aktivitetsområder som fotball, håndball, handycappidrett, tennis, badminton, vektrom og turn.⁸³ Lederen for et av de største fleridrettslagene i bygda mente at det dreide seg om byggingen av ”en folkehall med flerbruksprofil”. Han understreket at behovet var meget stort, ikke minst i fotball og håndballgruppa. I tillegg kom friidrettsgruppa og volleyballgruppa som hadde behov for treningsarena.⁸⁴ Det ble også trukket fram i intervju med en annen idrettsleder i bygda at for aldersbestemt fotball ville hallen være en drøm.⁸⁵ Tidligere rådmann i kommunen som var aktiv med i planleggingen av hallen mente at hallen ville bli en folkehall i ordets rette betydning. En hall som ville favne over mangfoldet i idretten.⁸⁶

Debatten dreide seg, om enn i liten grad, om forholdet mellom anleggsbygging og utøvergrupper. Et argument fra kritikerne var at prioritering av en storhall ville føre til en vektlegging av en utøvergrupper som allerede hadde gode rammebetingelser for sin idrett. Det ble trukket fram at barneidretten og kvinneidretten ville bli taperne dersom kommunen satset på en slik storhall. At forholdet mellom ulike grupper i idretten er knyttet til en forståelse av toppidrett og breddeidrett som noe som henger naturlig sammen, er utbredt blant idrettsledere. Det ble argumentert mot kritikken fra en sentral idrettsleder som mente at ”det er forunderlig at disse ekspertene ikke ser sammenhengen mellom elite- og masseidrett”.⁸⁷

Et mye brukt argument for bygging av hallen var forholdet mellom Finnmark og ”de andre”. Hallen skulle ikke bare være et tilbud til idretten i Alta og burde derfor få navnet Finnmarkshallen. En idrettsleder hevdet at blir ikke hallen realisert, vil Finnmark ”tilhøre det mørke fastlandet på det norske fotballkartet. Hall i nord prosjektet vil fungere som et betydelig distriktspolitisk virkemiddel etter at det sentrale østlandsområdet har stukket av med det meste.”⁸⁸ Enkelte idrettsledere tok hardt i og hevdet at mens det er ”mulig å legge forholdene til rette for idrettslig utvikling ellers i verden, mener denne gjengen at vi skal leke ute i snøen.” Et argument som ble brukt fra kritikerne, var at hallen ville føre til redusert utbygging av andre anlegg. Tilhengerne mente at desto mer penger vi søker om , desto mer penger får vi. Dette kommer også småanleggene til gode. Dette ble også

⁸⁰ Finnmark Dagblad 1994,268.

⁸¹ Finnmark Dagblad 1994,265.

⁸² Altaposten 1994,264.

⁸³ Finnmark Dagblad 1994,266.

⁸⁴ Altaposten 1994,264.

⁸⁵ Altaposten 1994,270.

⁸⁶ Altaposten 1994,265.

⁸⁷ Altaposten 1994,264.

⁸⁸ Finnmark Dagblad 1994,265.

forsterket med at det var gitt tilstrekkelige signaler for at kulturdepartementet også ville trå til med ekstraordinære overføringer til Nord-Norge med tanke på den dyre mellomfinansieringen ved byggingen av de 10 hallene.⁸⁹

I motsetning til ledende idrettspolitikere, var fylkes- og kommunepolitikerne mer nyanserte i synet på byggingen av hallen. Lederen i Alta AP mente at hallen kunne være en viktig brikke i forhold til uteaktivitetene i nærområdene Komsa og Sandfallet.⁹⁰ SVs gruppeleder i fylkestinget mente at skolene er mest tjent med at eksisterende anlegg bygges ut.⁹¹

⁸⁹ Altaposten 1994,265.

⁹⁰ Altaposten 1994,265.

⁹¹ Finnmark Dagblad 1994,266.

4.2 Midt Tromshallen

De fleste idrettsanleggene i kommunen i Troms var private i 1995. Idretten eide og drev de fleste idrettsanleggene. Kommunen eide og driften et stort kostnadskrevene anlegg, Silsandhallen som var bygd i forbindelse med ny skole åpnet i 1987. Intensjonen med å bygge ny hall var også at den skulle fungere som en flerbrukshall og som kroppsøvingslokale for Finnfjordbotn videregående skole.⁹² Ved vurdering av inntekspotensialet var det viktig at hallen var en flerbrukshall som i tillegg til fotball ville gi rom for mange andre idretts- og kulturaktiviteter som ville ha stor betydning for store deler av befolkningen i regionen.

4.2.1 Kommunen går med i Hall i Nord prosjektet

Prosjektet ble presentert for 25 kommuner i de tre nordligste fylkene. I alt 15 kommuner meldte sin interesse for å delta i prosjektet. I Troms var det også foruten Lenvik kommune Sørreisa, Lyngen, Målselv og Sørreisa interesserte kommuner. Ordfører og rådmann var positiv til å lokalisere en hall til kommunen da de ble presentert for Hall i Nord -prosjektet. Det var bestemt at en av hallene skulle lokaliseres til Midt-Troms og at det kunne være aktuelt å plassere en av hallene på Finnsnes eller i nabokommunen Målselv. Kravet for den videre deltakelse var at kommunen måtte betale inn et depositum for å dekke NFFs utgifter. Vedtaket innebar at kommunen gikk inn for prosjektet. Det kommunale vedtaket innebar en forpliktelse til å inngå en byggeavtale med entreprenøren.

Lenvik formannskap behandlet prosjektet "Fotballhall i Nord" første gang i september 1992 og fattet et enstemmig vedtak i sak 239/92.

1. *Lenvik kommune ser svært positivt på Norges Fotballforbunds prosjekt "Fotballhall i Nord", og vil arbeide for å få anlegget lagt til Finnfjordbotn.*
2. *Ut fra sportslige og næringsmessige forhold synes storhallkonseptet å være mest interessant for Lenvik kommune.*
3. *Lenvik kommune vil vurdere budsjettmessige konsekvenser når Norges Fotballforbund har fått godkjent det finansieringsmessige opplegg for fotballhallprosjektet.*

Formannskapet vedtok i møte i mars 1993 å betale inn depositumet på kr. 30 000. til Norges Fotballforbund for å bli med videre i prosjektet. Det ble lagt vekt på at hvilke rammebetingelser som ble lagt til grunn for gjennomføring av prosjektet var viktig for gjennomføringen. Da NFF besluttet å tildele Lenvik kommune en av hallene ble det forventet at saken ble raskt behandlet i kommunestyret og at det kunne fattes et bindende vedtak innen 15.november 1994. Dette førte til at saken ikke ble forelagt hovedutvalg for kultur før den ble fremmet for formannskapet og kommunestyret.

NFF ønsket at kommunen skulle binde seg til følgende vedtak:

- a) *Den fremlagte finansieringsplan må godkjennes med de kommunale andelene som er oppgitt.*
- b) *Man må godkjenne det mellomfinansieringsopplegget som er beskrevet.*
- c) *De andre forholdene rundt selve hallutbyggingen må aksepteres.*
- d) *Kommunen må bestemme seg for en naturlig byggestart for sitt prosjekt. NFF foretrekker å bygge to haller i 1995, 4 haller i 1996 og 4 haller i 1997. Denne fordelingen kan imidlertid diskuteres hvis kommunens ønsker går i strid med denne fremdriften.*
- e) *Det kommunale vedtaket må inneholde en forpliktelse til å underskrive en byggeavtale med entreprenøren på det nåværende tidspunkt, selv om byggestarten skal være i 1996 eller 1997.*

⁹² Hall-Nord – Endelig fra arbeidsgruppa. Finnsnes 12.02.96.

I forbindelse med valg av halltype ble to halltyper vurdert. Forskjellen var at dersom kommune valgte en såkalt påbygningshall, dvs. en halltype som ville gi muligheter til å utvide bygningsmassen til en storhall. En slik hall ville kommunenes egenandel med 4 millioner kroner. Det fremgikk av brevet fra NFF at kostnadene for den billigste hallen beløp seg til kr. 14.811.000. Rådmannen framholdt i sin innstilling at *”tidligere orienteringer om driftsopplegg for fotballhallen gir grunn til å anta at kommunen ikke blir påført vesentlige utgifter utenom kapitalutgifter ved realisering av hallen.”* Det fremgikk imidlertid av finansieringsplanen at det var usikkerhet knyttet til tidspunktet for når spillemidlene kunne bli stilt til disposisjon og at det derfor kunne være aktuelt med alternativ mellomfinansiering. Videre ble det forutsatt at hallen ikke skulle gi netto driftsutgifter for hallen.

På tross av det gikk kort tid fra kommunen ble tildelt en av hallen viste kommunestyrets behandling at det var stor interesse for å få til prosjektet. Avstemmingen viste at et stort flertall gikk inn for hallen. Et flertall på 25 representanter fulgte rådmannens innstilling, mens 11 representanter stemte mot

1. *Kommunestyret vedtar å bygge fotballhall alt.4 i Finnjordbotn som et ledd i prosjektet ”Hall i Nord” og på de vilkår som fremgår av brev fra NFF av 14.09.94 og med en kostnadsramme på kr.14.811.000 for hallen og kr.4.000.000 for andre kostnader.*
2. *Kommunestyret slutter seg til forslag til finansiering av av fotballhall slik det fremgår av brev fra NFF av 14.09.94 og rådmannens forslag i økonomisammenheng. Kommunens andel av kostnadene kr.8.136.000 dekkes ved låneopptak kr. 7.625.000 og kr.5.111.000 i egenkapital. Det forutsettes låneopptak til mellomfinansiering av byggekostnader til mellomfinansiering av byggekostnader.*
3. *Kommunestyret vedtar byggestart med grunnarbeider i 1996 og oppføring av hallen i 1997. Grunnlagsinvesteringer m.m. gjennomføres i samsvar med rådmannens forslag til plan for investering og finansiering. Kommunestyrets vedtak innebærer at tiltakets driftskonsekvenser legges inn i basis ved rullering av økonomiplanen i 1995.*
4. *Kommunestyret gir formannskapet fullmakt til å godkjenne kontraktsforslag med entreprenøren innenfor en kostnadsramme på kr.14.811.000.*

I kommunestyredebatten fremmet ordfører Einar Bergland (A) et forslag om at *kommunestyrets vedtak er fattet underforutsetning av at ekstraordinære spillemidler stilles til disposisjon.* Da Odd Fredriksen (SV) fremmet et nytt forslag til pkt fem trakk Bergland sitt forslag.

5. *Kommunestyret sitt vedtak er fattet under forutsetning av at de spillemidler som stilles til disposisjon, er en ekstraordinær bevilgning, slik at de anlegg som er prioritert i den kommunale anleggsplan ikke blir skadelidende.*

Forslag til nytt pkt.5. ble vedtatt mot en stemme.

Selv om det var stort flertall for hallen var det lagt inn premisser som ennå ikke var avklart. Vedtaket innebar at andre idrettsanlegg i den kommunale delplanen for idrettsanlegg ikke ble skjøvet ned på prioriteringslista og hallen ble finansiert ved hjelp av en ekstraordiner tildeling av spillmidler til fotballhallen.

4.2.2 Hallen blir dyrere

Da prosjektet ble lansert ble det fremstilt som en rimelig løsning fordi kommunen ville få en gunstig statlig finansiering. Dette hadde sin bakgrunn at det fra fotballforbundets side var søkt om et tillegg om 32,5 millioner ekstra statlige midler. NFF skulle i samarbeid med kommunene garantere driften av hallene og det skulle opprettes et driftsfond som skulle finansiere kapitalkostnadene i prosjektet. Det viste seg at den kommunale egenandelen ble høyere enn mange hadde forstilt seg. Også ordfører Arne Bergland bekrefter at den kommunale egenandelen blir større og det vil bli et tillegg på 4 millioner for å

opparbeide tomteområdet i nærheten av Finnfjorbotn videregående skole.⁹³ Formannskapet behandlet saken i forkant av kommunestyremøtet og gikk inn for å bygge hallen i 1996/97 til 14.8 millioner og 4 millioner til andre kostnader slik at hallen totalt ville komme på nesten 19 millioner kroner.

Da hallprosjektet ble presentert for politikerne var det snakk om en kommunal egenandel på mellom 5 og 8 millioner kroner. Nå ser det ut til at de kommunale utgiftene kan bli dobbelt så høye som forutsatt. I tillegg får vi en dårligere hall enn det vi først trodde. På denne bakgrunn føler jeg meg lurt. Og jeg ville aldri ha stemt for at kommunen skulle få denne hallen, dersom jeg hadde vist at den kommunale andelen ville bli så høy, sier Konradsen.⁹⁴

Da saken ble debattert i kommunestyret dreide debatten seg om den totale økonomiske belastningen for kommunen.

4.2.3 Kommunestyre sier nei til bygging av kommunal hall

Kommunevalget høsten 1995 førte til ordførerskifte. Arbeiderpartiet som hadde ordføreren gikk tilbake ved valget, mens høyresiden gikk frem. Høyre gikk frem ved valget og ble det største borgerlige partiet og fikk ordføreren. Det at kommunestyret som var styrt av AP hadde gått inn for bygging av hall ble en viktig sak i valgkampen. Høyre hadde programfestet at de var imot hallen. En av informantene som fulgte valgkampen mente det var den viktigste saken i valgkampen. En typisk valgkamp sak hvor Høyre konfronterte Arbeiderpartiet. Tidligere hadde store byggesaken skapt debatt men denne gangen var det gjort et vedtak i kommunene som velgerne i valg kunne endre. Sammensetningen av kommunestyret var derfor endret da hallsaken kom på dagsorden igjen og det var dermed skapt uvisshet om utfallet. Høyresiden hadde "vunnet" valget og hadde programfestet at de var mot hallen. Et viktig argument for å ta opp saken på nytt til behandling i kommunestyret var at hallen ville bli dyrere. Hvordan ville partiet gjennomføre programerklæringen ?

Lenvik kommune gjorde i møte 14.12.95 sak 173/95 "Hall i Nord" prosjektet følgende vedtak :

Kommunestyret er kjent med initiativet fra PROFIL-gruppa hvor en ønsker å etablere et eget eier og driftsselskap for "Hall i Nord". Dersom dette lar seg realisere vil Lenvik kommune kunne delta som partner i prosjektet.

Forslaget som ble vedtatt med stort flertall ble fremsatt av Jan E. Solheim på vegne av Kr.F, Høyre og SP. Vedtaket innebar et nei til hall i kommunal regi, men at kommunen kunne gå inn som partner i et eget eier- og driftsselskap. Dersom næringslivet etablert et privat selskap som bygger hall ville kommunene kunne kjøpe aksjer i selskapet. For halltilhengerne kom vedtaket overraskende og det var klart at det var umulig å bygge hallen uten denne var kommunalt forankret. Vedtaket kan også forstås slik at kommunen hadde brutt avtalen med entrepenøren.

Fra debatten i kommunestyret

Fra den borgerlige siden ble det argumentert med at kommunen ikke hadde råd til hall og burde prioritere annerledes. De ulike synspunktene kan vi få et inntrykk av slik disse er referert i avisene.⁹⁵

Jon Kvikstad(H)

Vi vil ha mer aktivitet, men jeg føler ikke at kommunen i dag har råd til å kjøpe seg mer aktivitet. Vi har jobba hardt for å finne løsninger for å få realisert hallen likevel. Hvis de andre er med på den, skal ikke Høyre være sidrompa.

Jan Solheim (Kr.F)

⁹³ Intervju med ordfører Arne Bergland Troms Folkeblad 26.10.94.

⁹⁴ Åge Konradsen intervjuet i Troms Folkeblad 26.10.94.

⁹⁵ Framtid i Nord 16.desember 1995.

Vi sier ikke nei fordi vi er imot hall, men fordi vi vil prioritere noe annet.

Jack Jensen (SV)

Jeg synes vi er godt forsynt med idrettsanlegg i kommunen. Kommunen skal ta seg av det de egentlig skal gjøre, og ikke bygge idrettshall for fylkets skole.

Arne Bergland (AP)

Det overrasker meg at Høyre er så lite villig til å diskutere hvilken betydning hallen vil ha. Vi må bygge hall for å befeste Lenviks posisjon som regionsenter og for å få folk til å komme tilbake til kommunen.

Dagfinn Stenvold (V)

Jeg er redd Bardufoss VGS vil vinne kampen om elevene, og at det vil skje på bekostning all de videregående skolene i vår kommune.

Harald Jakobsen (SP)

Jeg har pendlet fra å være motstander til å være tilhenger. Husk at fotballforbundet ikke gav oss denne hallen for å plage oss, men fordi de synes kommunen er verdifull.

Debatten og avstemningen viste at kommunestyret var delt. Flertallet ønsket ikke en kommunal hall samtidig som de ikke sa nei til en fremtidig hall i kommunen. Debatten dreide seg om kommunale prioriteringer og for flertallet var mot byggingen av et kostnadskrevenne kommunalt idrettsanlegg.

Vedtaket sådde imidlertid tvil om hallen ville bli bygd i kommunen. Knut Wilhelmsen i anleggskomiteen for Hall i Nord var skeptisk til om hallen ville bli bygd i Lenvik og mente at Målselv ville få hallen. I et intervju like etter trakk han fram at vedtaket innbar at kommunen hadde brutt avtalen med entreprenøren. Wilhelmsen la ingenting i mellom da ha understreket at vedtaket var gjort i strid med idretten lokalt, regionalt og nasjonalt. Politikerne hadde ikke fulgt opp det tidligere vedtaket, hvor man hadde gått inn for at kommunen skulle bygge hallen.⁹⁶

Lederen for Profil-gruppa, Per Inge Sjøreng trodde det kunne bli vanskelig å få bygd hall dersom det var opp til næringslivet. Gruppas initiativ var ment som en ustrakt hånd til kommunen som var i en vanskelig økonomisk situasjon. Forslaget om å opprette et eget selskap som skulle stå for byggingen av hallen var ment som et kommunalt eid selskap.

Hva slags rolle kommunen skulle ha i det fremtidige prosjektet var imidlertid ennå uklart. Hva slags rolle Lenvik kommune skulle spille i forhold til prosjektet måtte avklares. Formannskapet behandlet saken allerede 21. desember. Rådmannen foreslo at det ble opprettet en arbeidsgruppe ledet av kulturkonsulenten hvor også to representanter fra Profil-gruppa var representert. Gruppa fikk som mandat å gå gjennom investeringskostnadene og gå gjennom driftsbudsjettet. For å styrke driftsbudsjettet ble det vektlagt spesielt hvordan næringsliv og idretten skulle kunne bidra mer. Gruppen skulle også utrede selskapsmodellen i forhold til eierskap og drift. Et siste punkt var at skulle synliggjøre en strategi for det utenomsportslike, dvs. hvordan hallen kunne utnyttes i næringsøyemed.

Rådmannen ba om at arbeidet måtte prioriteres med sikte på en rask kommunal avklaring.

Sammensetningen av arbeidsgruppa gjenspeilte på ingen måte flertallet i kommunestyret. Foruten kulturkonsulenten bestod gruppa av to representanter fra Profil-gruppa, lederen for anleggskomiteen Hall i Nord, leder Troms Fotballkrets og leder for idrettsrådet i Lenvik. Her fikk både næringslivet og den frivillige idretten være med på å saksutrede et framtidig idrettsanlegg selv om rådmannen hadde lagt premisser for arbeidsgruppas mandat.

⁹⁶ Intervju med Knut Wilhelmsen Framtid i Nord 16 desember 1995.

4.2.4 Kommunestyret vedtar hallutbygging med minste mulig margin

Bakgrunnen for at saken kom tilbake til kommunestyret forholdsvis raskt etter at vedtaket ble fattet må forklares med at det fantes en næringslivsgruppe som arbeidet for realisering av hall og at sentrale politikere som ønsket saken satt på dagsorden igjen i kommunestyret. Arbeidsgruppe som foretok en gjennomgang av prosjektet med tanke på å komme frem til en alternativ finansieringsmodell arbeidet hurtig og la frem innstilling like over nyttår. Formannskapet behandlet i møte 8.02.1996 notatet fra arbeidsgruppa og det ble fattet et enstemmig vedtak:

Formannskapet viser til notat av 07.02.96 fra arbeidsgruppa for "Hall i Nord-prosjektet og ser positivt på det arbeidet som hittil er utført. Formannskapet ber arbeidsgruppa legge fram et endelig forslag så snart som mulig slik at sak kan legges frem for kommunestyret i møte 22.02.96.

Arbeidsgruppas innstilling innebar økonomiske konsekvenser for kommunen. Finansieringsandelen til kommunen og driftskostnadene var redusert. Fotballforbundet og fotballkretsen gav tilsagn om kr. 50.000 i aksjekapital dersom det ble opprettet et eget driftsselskap. Arbeidsgruppa foreslo at driftsselskapet betjente en gjeld på kr.4.150.00 ved selv å forestå låneopptak. Leiesummen til kommunen vil da kunne reduseres med kapitalkostnadene som måtte betale på åpnet.

Gruppen la også vekt på hvordan det utenomsportslige ville styrke hallens økonomi.

Ved vurdering av inntekspotensialet er det viktig å ha for øye at en hall i Finnjordbotn vil bli en flerbrukshall som i tillegg til fotball vil gi rom for mange andre idretts- og kulturaktiviteter som vil ha stor bruksbetydning for store deler av befolkningen i regionen. Det er også viktig å merke seg at Norges Fotballforbund har lagt fram en skisse for framtidig samarbeid mellom de 10-11 kommunene i landsdelen med sikte på å samordne markedsaktiviteter som skal tilføre den kommersielle delen av drifta positive bidrag.

Rådmannen innstilte på bygging av kommunal hall med forbehold om momskompensasjon og at det var mulig for å finansiere kommunale tilskudd. Rådmannen gikk inn for at det ble dannet et eget driftsselskap hvor kommunen hadde aksjemajoriteten.

Birger Kaspersen satte på vegne av H/Kr.F/SP fram et forslag mot bygging av hall:

Kommunenes økonomiske situasjon samt kommunestyrets prioritering av helse-, sosial- og skolesektoren gir ikke rom for finansiering av "Hall i Nord"- prosjektet i økonomiplanperioden 1996-99.

Det forelå dermed to innstillinger kommunestyret stemte over. Kommunestyret var delt i en venstre fløy bestående av AP/SV og borgerlig fløy bestående av H/Kr.F/SP.

Kommunestyret i Lenvik fattet følgende vedtak om hallutbygging i sak 44/96.⁹⁷

1. *Kommunestyret vedtar å gjennomføre "Hall i Nord" –prosjektet innenfor en kostnadsramme på kr 17.500.00. Utgiftene finansieres slik:*

<i>Spillemidler</i>	<i>kr.</i>	<i>5.075.000</i>
<i>Ekstraord. Tilskudd</i>	<i>kr.</i>	<i>1.250.000</i>
<i>Tilleggsmidler NFF</i>	<i>kr.</i>	<i>350.000</i>
<i>Tilskott/forskuddsleie</i>	<i>kr.</i>	<i>5.825.000</i>
<i>Låneopptak</i>	<i>kr.</i>	<i>5.000.000</i>

⁹⁷ Møtebok Lenvik kommune k.sak 44/96 Hall i Nord.

Endrete driftskonsekvenser innarbeides ved neste rullering av økonomiplanen.

2. *Kommunestyret forutsetter at drift av hallen skjer i regi av et eget driftselskap og gir formannskapet fullmakt til å organisere og opprette selskapet slik at dette er operativt i god tid før hallen settes i drift. Kommunens aksjekapital skal være kr. 500.000.*
3. *Kommunestyret legger til grunn for sitt vedtak at driftselskapet bidrag (husleie) vil utgjøre ca kr. 220.00 pr år.*
4. *Lenvik kommune gir kommunal driftsgaranti i hht. Regelverket for å oppnå spillemidler til prosjektet.*
5. *Lenvik kommune ber administrasjonen arbeide videre med å redusere investerings- og driftskostnader. En bør spesielt vurdere hvorvidt dugnadsinnsats kan være med på å redusere investerings- og driftskostnader.*
6. *Lenvik kommunestyre pålegger rådmannen og ordfører å ta kontakt med fylkesordfører for å få fylket til å bidra med finansiering av garderobeanlegget.*

Det tre første punktene i rådmannens innstilling ble vedtatt med 19 mot 18 stemmer. De tre siste punktene enstemmig.

Hvordan var det mulig å snu kommunestyrevedtaket ?

Informant i Troms Fotballkrets påpeker at vedtaket i kommunestyret førte til mobilisering.

Det ble mye styr etter vedtaket. Ordføreren ble utsatt for politisk press fra idretten og næringslivet. Det fant sted en rekke møter mellom idrettsledere og ordfører. Ordføreren gikk etter hvert bort fra sin programklæring og støttet hallen. Høyre sprakk og noen representanter ved siden av ordføreren gikk inn for hall slik at det var flertall for å endre vedtaket og gå inn for hallen.

Det gikk altså bare 10 uker fra kommunestyret sa nei til kommunal hall til det samme kommunestyre med knappst mulig flertall gikk inn for å bygge en kommunal hall.

4.2.5 Hete debatter

Analysen avdekker ulike fortellinger om beslutningsprosessen i kommunen. Det var stor motstand mot bygging av kommunal hall gjennom hele beslutningsprosessen. Valget høsten 1995 bidro til å styrke opposisjonen mot hall. Høyresiden kom i posisjon, men greide ikke å gjennomføre sitt valgkamplofte.

Idrettsanlegg - Offentlig eller privat

Argumentasjonen til den borgerlige fløyen i kommunestyret gikk ut på at anlegget kunne bygges, men som et privateid. anlegg. Debatten dreide seg også om arbeidet med idrett og friluftsliv som på mange måter er et av kommunens viktigste virkeområde. I St.meld. nr.41 Om idretten. Folkebevegelse og folkeforlystelse ble det understreket at det offentlige skal ta seg av tilrettelegge, mens organisasjonene skal ha ansvaret for aktivitetene. Dette utelukket ikke at andre kunne stå som eiere av anlegg. I meldingen ble det videre presisert at "det offentlige har et særlig ansvar i tilfeller der det skal bygges store anlegg som krever store kostnader både i investeringer og drift". Hvordan et slikt stort kostnadskrevende anlegg som prosjektet innbar kunne blitt realisert av private investorer var ikke fremme som et alternativ i debatten. Opposisjonens argumentasjon ved å overlate byggingen til private kan også forstås som en kritikk mot planprosessen. Imidlertid hadde på den andre siden kommunen gjennom sin kommuneplanlegging og investeringsprogram ikke prioritert anlegget. Andre aktører kom på mange måter inn å planstyrte utbyggingen på det kommunale nivå ved valg av anleggstype og finansieringsmodell.

Målgrupper

En argumentasjon fra den borgerlige fløyen var at kommunen måtte prioritere målgrupper annerledes. Debatten handlet i liten grad om hvilke anleggstyper som skulle prioriteres for å få flere i aktivitet, men hvilke målgrupper kommunen skulle bruke ressurser på. Opposisjonen ønsket å prioritere andre sektorer som helse-, sosial og skolesektoren fremfor kultursektoren. Halltilhengerne argumenterte for at utbyggingen måtte settes inn i en bredere sammenheng hvor sektorer som skole og idrett ble sett i sammenheng.

Lobbyisme

Det var gunstige faktorer som gjaldt for halltilhengerne. En rekke lobbyister og frivillige idrettsledere talte hallens sak. Organisasjonsstrukturen innen fotball kan bidra til å forklare at de ble involvert i prosessen, da sentrale aktører ble invitert til å delta i arbeidsgruppa som utarbeidet et nytt forslag som la de endelige premissene for at hallen ble vedtatt. Fotballens representanter lyktes med å få til et slags "diskursivt" hegemoni, det vil si å få sine argumenter til å fremstå som mer gyldige enn flertallets. Det er kanskje et paradoks at flertallets argumenter ikke nådde fram. Som informanten fra idretten påpekte var dette et prosjekt som ble solgt inn i kommunen utenfra og hadde dermed ikke sitt utspring i den lokale idretten. Sentrale aktører utenfor kommunestyret handlet ved hjelp av de ressurser de hadde til disposisjon innfor de muligheter som omgivelsene bød på. En annen finansieringsmodell ble solgt inn og fikk støtte fra kommunens øverste leder. De klarte å sette gjennom sin vilje i det sosiale samkvem, selv om andre aktører gjorde motstand.

4.3 Lyngenhallen

Det viste seg etter at kommunene var invitert til å delta i prosjektet at flere kommuner Nord-Troms viste sin interesse. Også nabokommunen Nordreisa var interessert i å få en av treningshallene og sendte inn en søknad om å få være med i prosjektet. Det oppstod dermed en slags konkurranse mellom de to kommunene om lokalisering av idrettsanlegget. Anleggskomiteen hadde innstilt på at hallen i Nord-Troms skulle lokaliseres til Nordreisa. Da saken ble behandlet av styret i Troms Fotballkrets snudde de på innstillingen og gikk inn for at hallen skulle lokaliseres til Lyngen.⁹⁸ Siden det bare var aktuelt å bygge en hall i Nord-Troms ble resultatet at hallen ble bygd på Lyngseidet. Hallen stod ferdig i 1996. Hallen ble lokalisert i nærheten av skolen på Lyngseidet. En gang fra hallen knyttet anlegget sammen med Eidebakken ungdomsskole.

4.3.1 Lyngenfotballen

Selv om fotballklubbene hadde flest medlemmer var det ikke bygd kunstgressbane. Fotballaktiviteten i kommunen ble drevet av klubbene Lyngen Karnes og Furufalten. På grunn av lang reiseavstand var det vanskelig å få med ungdom på trening fra klubbene Lenangsøyra II og Lyngstuva SK..

Det fantes ingen store kommunale idrettsanlegg i kommunen før hallen ble bygd. Lyngen var den eneste kommunen i vårt utvalg hvor det ikke fantes idrettshall før hallen ble bygd. Det fantes verken idrettshall eller kunstgressbane i kommunen da det kom en invitasjon til kommunen om å delta i ”Hall i Nord” prosjektet til Norges Fotballforbund. Idretten i Lyngen hadde siden begynnelsen av 70-tallet arbeidet for bygging av hall, lokalisert til Eidebakken. Det hadde vært en målsetting i lang tid i kommunen for å legge til rette for innendørs aktiviteter før kommunen kom med i prosjektet.

4.3.2 Kommunen tidlig inn i planleggingen

Lyngen kommune gav på et tidlig tidspunkt uttrykk for at man var interessert i å bygge hall. I et brev fra Norges Fotballforbund ble hallkonseptet skissert og kommunestyret fattet et positivt vedtak om deltakelse.⁹⁹ Det største idrettslaget, Lyngen Karnes viste tidlig interesse for prosjektet. Både ordfører og leder av idrettslaget engasjerte seg i tidlig i arbeidet. Arbeiderpartiet hadde flertall i kommunestyret og mange i partiet var positive til hallprosjektet.

Fotballhall i Nord-prosjektet kom inn i kommunes handlingsplan for perioden 1994-1997 som et uprioritert tiltak utenfor rammene. Under kommunestyrets behandling av rammeplanen for 1995-1998 ble det vedtatt å videreføre urealiserte tiltak for forrige periode. Hall-prosjektet var dermed ikke ført opp som et prioritert tiltak da kommunestyret skulle behandle saken i 1994.

Hallen var innarbeidet i den kommunale delplanen for idrettsanlegg og friluftsliv. Slik hallkonseptet fremstod mente kulturkonsulenten i kommunen at hallen tilfredstilte de behov kommunen hadde for en flerbrukshall. Hovedutvalget for kultur og fritid hadde arbeidet for å legge forholdene bedre til rette for innendørs aktiviteter. I sin innstilling til hovedutvalget stilte hun seg positiv til bygging av hall, men at etableringen ikke måtte gå på bekostning av budsjettet til idrett og friluftsliv i kommunen.¹⁰⁰ Selv om hovedutvalget vedtok innstillingen mot to stemmer var ikke prosjektet høyt prioritert av kultursektoren i sitt handlingsprogram. Det at utvalget ikke gikk inn for å prioritere midler til prosjektet kan forstås slik at en omprioritering av midler kunne ført til mindre aktivitet i en rekke lag og foreninger i kommunen som var avhengig av en årlig bevilgning av kulturmidler.

4.3.3 Rådmannen negativ til hall

I rådmannens sin innstilling gikk det frem at hallen ville bli for kostbar for kommunen:

⁹⁸ Opplysning gitt av leder Troms Fotballkrets i samtale 26.01.06.

⁹⁹ Brev fra NFF til Lyngen kommune 30.03.1993.

¹⁰⁰ Saksutredning fra kulturkonsulenten til hovedutvalget for fritid og kultur

Prosjektet "Fotballhall i Nord" vil bety en betraktelig økning på kommunens totale driftsutgifter. Kommunes overordna målsetting for programperioden om å forbedre kommunes driftsresultat gjennom bl.a. fastfrysning av kommunens totale driftsutgifter vil ikke nåes – med mindre eksisterende driftsutgifter fjernes. Prosjektet vil også føre til økte rente- og avdragsutgifter – noe som i handlingsprogrammet er forutsatt holdt på dagens nivå.

Prosjektet er også ført opp på uprioritert plass i kommunens handlingsprogram forutsatt et "eksklusivt tilbud". Tilbudet kan nok nok for så vidt sies å være "eksklusivt" i den forstand at kommunens andel av byggekostnadene vil bli på ca. 40 prosent og at vi neppe vil få et slikt tilbud igjen i overskuelig framtid.

Nå er realiteten den at de merkostnader disse 40 prosentene medfører – sammen med de økte driftsutgifter for øvrig – er mer enn Lyngen kommune kan make innenfor de framtidige gitte rammene. Rådmannen kan derfor ikke – uten å evt. Begi seg inn på omprioriteringer som det tilligger politikerne å – å tilrå at prosjektet gjennomføres.¹⁰¹

Mens administrasjonen var negativ til bygging var det politikerne som skulle fatte beslutningen om bygging. Dette gjaldt ikke minst for gruppa som hadde det politiske flertallet i kommunestyret. En av informantene mente at *ordføreren egentlig i utgangspunktet var mot bygging av hallen, men fikk et stort press innad i gruppa. Byggesaken førte til polarisering. Blant mindretallet i kommunestyret var det mange som var motstander. Presset innad i gruppa og den voksende motstanden blant opposisjonen gjorde at ordføreren ikke hadde annet valg enn å gå inn for prosjektet.*

4.3.4 Kommunestyret vedtar hallutbygging

På formannskapsmøte 10. november 1994 ble saken behandlet.. Det ble fremmet et forslag fra Johnny Hansen, Sølvi Jensen og Odd Larsen som ble vedtatt mot en stemme. Da saken kom opp til behandling i kommunestyret ble det fremmet forslag fra Torstein Karlsen om ta opp rådmannens innstilling slik at det ble en debatt om Lyngen kommune skule gå inn for hall eller ikke. I den endelige avstemmingen ble fellesforslaget vedtatt med 21 mot 7 stemmer.

Innstillingen fra formannskapet som ble vedtatt inneholdt en rekke punkter.

1. *Lyngen kommune takker ja til tilbudet fra Norges Fotballforbund om bygging av hall i Lyngen.*
2. *Det taes sikte på byggestart våren 1996.*
3. *Bygging av hall skal ikke skje på bekostning av helse- eller sosialbudsjettet.*
4. *Hallens investerings- og driftskostnader innarbeides i Handlingsprogrammet /LTB umiddelbart.*
5. *Finansieringsplan som fremgår av kulturutvalgets saksframlegg godkjennes.*
6. *Ordføreren gies fullmakt til å undertegne endelig byggekontrakt med totalentreprenør.*
7. *Formannskapet gis fullmakt til å oppnevne byggekomite` og til å oppta nødvendig lån i KLP.*
8. *Kommunens merutgift skal i hovedsak dekkes over kulturbudsjettet.*
9. *Pkt.5 på prioriteringslista over tiltak i vedtatt handlingsprogram/LTB, ny stilling som prosjektmedarbeider kr.130.000,- i 95 og 96 samt stipend ungdom kr.100.000,- blir vurdert nærmere før realisering blir foretatt i 1995. Evt. besparelse avsetts fond Fotballhall, og vil i tillegg gi delvis dekning av fremtidige driftsutgifter.*

¹⁰¹ Rådmannens innstilling til Lyngen kommunestyre sak 62/94: Fotballhall i Nord.

Debatten dreide seg om bla. om økonomi og tjenestetilbud i kommunen. Da formannskapet behandlet saken ble det opprinnelige forslaget utvidet med to punkter som begge tok for seg økonomien. Forslaget fra Bjarne Larsen som fikk tilslutning i formannskapets behandling innebar at merutgiftene til hall skulle dekkes over kulturbudsjettet og var sammen med forslaget fra Eilif Simonsen om hvilke poster i budsjettet som det var aktuelt å omdisponere en presisering av budsjett og budsjettposter. Blant en rekke representanter var det åpenbart bekymring for at hallprosjektet ville gå utover kommunes tjenestetilbud til eldre. Debatten dreide seg i hovedsak om økonomi og budsjett og det var på dette grunnlaget mindretallet stemte for rådmannens innstilling.

Bruk av hallen ble også debattert. Parketten som skulle plasseres oppå kunstgresset ble trukket frem som et hinder for annen aktivitet. For å fjerne eller legge på parkettgulvet var det beregnet at ni mann måtte jobbe i seks timer hver gang og det ble stilt spørsmål med hva slags hall man egentlig bygde. Torstein Karlsen (SV) hevdet sterkt at det selvsagt var snakk om en fotballhall, noe som var helt i tråd med Norges Fotballforbund. Dette var ikke ordfører Odd Larsen (AP) enig i. Han hevdet at det var snakk om en idrettshall i ordets videste forstand. *"Har skal det kunne arrangeres størreturneringer i for eksempel håndball, volleyball og friidrett. Det er til og med aktuelt å bygge en skikkelig grop for lengdehopping"*.¹⁰²

Enkelte representanter var også bekymret for at hallprosjektet ville gå utover drift av desentraliserte skoletilbud. Et slikt synspunkt fikk liten tilslutning da saken ble tatt opp til votering.

4.3.5 Nye vedtak og underskriftskampanje mot hall

Motstanden mot hallen fikk en ny dimensjon da hovedutvalget for oppvekst på møte 11 januar 1996 vedtok med seks mot en stemme at de ønsket at kommunestyret skulle ta opp igjen hallsaken på neste møte. Begrunnelsen for å ta hallsaken opp var at utvalget mente kommunestyret måtte få fremlagt "oppdaterte og realistiske kostnadsoverslag. Videre heter det at driftsutgiftene for hallen syntes å være satt for lavt."¹⁰³ Kritikken gikk videre på at grunnarbeidet hadde startet uten at finansieringen var i orden. Kritikerne mente det rimte dårlig at Lyngen kunne bygge hallen fem-seks millioner billigere enn Lenvik. Kulturkonsulenten på sin side understreket at hallen var godkjent av fylkeskulturutvalget og departementet.

Det ble tatt et initiativ til en underskriftskampanje mot hallen. I oppropet som folk ble bedt om å støtte stod det bla.

Vi oppfordrer Lyngens politikere til å ta til fornuft. Stopp byggingen ! Allerede nå har en budsjettoverskridelse (gjelder grunnarbeidene). Både bygging og drift av hallen vil bli et pengesluk Lyngen kommune ikke har råd til !!

Initiativtakeren til aksjonen begrunnet aksjonen med at hallen kunne ha sine fordeler for idretten i sentrum, men blant de som bodde i utkanten ble anlegget oppfattet som råflott. Hun regnet med at det ble store overskridelser på budsjettet og at dette ville rammet kulturlivet og helse- og skoletilbudet.¹⁰⁴

I følge en av informantene som gikk mot hallen var dette mange som var mot hallen og dette måtte kommunen ta hensyn til. I løpet av kort tid ble det samlet inn over 500 underskrifter som ble forelagt kommune styret. Underskriftskampanjen oppstod nærmest spontant. Det ble laget underskriftslistor og man gikk fra gård til gård for å samle inn underskrifter. En av informantene som var aktiv motstander av hallen forteller at det var ikke vanskelig å få folk til å skrive under på listene. Det var bare en som nektet å skrive under ellers så sluttet folk i ytre Lyngen opp om kravet at alen ikke skulle bygges. Dette var en betydelig del av kommunens 3 300 innbyggere.

¹⁰² Nordlys 29.september 1994.

¹⁰³ Framtid i Nord 13. januar 1996.

¹⁰⁴ Initiativtaker til underskriftsaksjonen intervjuet i Framtid i Nord 16. januar.

En av informantene som var aktiv med i underskriftskampanjen mot hallen fremholder at kommunen ikke hadde råd til å bygge hallen. Dette gikk utover skole og gamle. Dessuten ville dette være en hall som ikke kunne brukes av andre som bodde i Indre-Lyngen.

Da underskriftskampanjen ble satt i gang i januar 1997 hadde kommunestyret allerede fattet vedtak om å starte prosjektet. Saken var ferdig utredet fra kommunen sin side. Høsten 1996 var allerede byggearbeidene satt i gang.

I følge en av informantene som jobbet for hallen var det motstandere i ytre Lyngen som tok initiativ til underskriftskampanjen mot hallen. Motstanderne vektla det økonomiske. Driftskostnadene ville bli en belastning for kommunen, og særlig ville forbruket av strøm føre til store kostnader.

Selv om folk i Ytre-Lyngen sluttet opp om kravet var det ingen tok initiativ til en underskriftskampanje i Indre-Lyngen.

Underskiftene ble overlevert ordfører. Kommunestyret behandlet saken 29. februar hvor det ikke kom opp forslag om å stoppe byggingen.

Motstanderen startet også en avis debatt. Et innlegg pekte på kommunestyret hadde fått en ny sammensetning etter valget høsten 1995 og at det derfor var nødvendig å ta saken opp på nytt.

Jeg er ikke så sikker på, selv om det var et stort flertall i kommunestyret som stemte for bygging av Lyngenhallen at det dermed var et klokt vedtak ,..... At dette vedtaket også var en medvirkende årsak til at 17 av kommunestyrets 29 representanter ble sparket ved valget i høst, kan vel ikke benektes. Dette bekreftes jo med at byggingen av Lyngenhallen ble satt i gang hals over hode, både uten penger og beregninger, før det nye kommunestyret fikk anledning til å tre i funksjon.¹⁰⁵

De kommer en rekke aktører på banen for å stoppe hallen. Det parlamentariske vedtaket i hovedutvalget reiste en ny debatt om det forsvarlig å fullføre byggingen av hallen, og var på mange måter oppsiktsvekkende i den forstand at kommunen allerede hadde inngått en forpliktende avtale med entreprenøren om bygging og at grunnarbeidet allerede var påbegynt. Hvorvidt det nye kommunestyret som var valgt høsten 1995 hadde gått inn for hallprosjektet ble brukt mot tilhengerne for å svekke beslutningsgrunnlaget. Avisdebatten som fulgte viste at de lokale partene stod hardt mot hverandre. Underskriftskampanjen mobiliserte folk i distriktene.

Da hallen ble offisielt åpnet sa ordføreren i sin åpningstale at en stopp ville ha kostet kommunen fire-fem millioner kroner i form av erstatningssøksmål fra entreprenøren og utgifter som var løpt. Resultatet ville blitt Nord- Norges dyreste hull i bakken. Ordføreren takket også hallskeptikerne som satte økonomien i fokus.¹⁰⁶

4.3.6 Fylkesmannen kritisk til kommunens kapitalutgifter

Fylkesmannen i Troms underkjente kommunestyrets budsjettvedtak for 1996. Når det gjaldt kapitalbudsjettet påpekte fylkesmannen at kommunen manglet en økonomiplan som kunne forsvare det planlagte låneopptaket på lang sikt. I 1996 var det budsjettet med betydelige låneopptaksom skulle finansiere følgende prosjekter.

<i>Lyngenhallen (k-sak 40/96)</i>	<i>kr. 5.948 000</i>
<i>Lyngenhallen, forskottering av tippemidler (k-sak 40/96)</i>	<i>kr. 3 000 000</i>
<i>Diverse prosjekter budsjett 1996 og tidligere</i>	<i><u>kr 3 646 000</u></i>

¹⁰⁵ Framtid i Nord 20.januar 1996.

¹⁰⁶ Framtid i Nord 1.oktober 1996.

Når finansieringen i stor grad skjer ved bruk av lån, er denne ikke å anse som sikret før godkjenning foreligger fra fylkesmannen. I dette tilfelle har kommunen ikke innhentet de nødvendige godkjenninger på forhånd. Vi er heller ikke blitt orientert om kommunens planer om realisering av Lyngenhallen.¹⁰⁷

Begrunnelsen for vedtaket fra fylkesmannen var så lenge økonomiplanen var i reell ubalanse manglet et vesentlig forutsetning for å godkjenne låneopptaket til Lyngenhallen. Fylkesmannen påpekte videre at kommunen allerede hadde igangsatt prosjekter som var vedtatt lånefinansiert. En nektelse av låneopptak fra fylkesmannen ville ytterligere belaste kommunens likviditetsreserver, med den konsekvens at kommunen måtte ha åpnet kassakreditt for å ha midler til lønnsutbetaling. Som en følge av fylkesmannens underkjennelse av budsjettvedtaket ble spillemidlene på 3 millioner holdt tilbake.

Fylkesmannen beklager at kommunen ikke har fulgt gjeldende bestemmelser i denne sak, og at fylkesmannen pga. dette settes i en tvangssituasjon mht. godkjenning av låneopptak. Dette skader det tillitsforhold som er nødvendig mellom kommunen og fylkesmann i forhold til håndtering og behandling av spørsmål regulert i kommuneloven.¹⁰⁸

Kommunestyret behandlet budsjettet på nytt i juli 1996 og fylkesmannen godkjente kommunes årsbudsjett under sterk tvil. Dette innbar at fylkeskommunen og departementet kunne utbetale spillemidlene til kommunen.

4.3.7 Strid om innstillingen om spillemidler

De statlige midlene utgjorde 1.250.000 kroner for hver treningshall. Norges Fotballforbund gav et rammetilskudd på 350.000 til hver av treningshallene. Hver hall ble sponset med 1 million dvs at en million ble fratrukket i totalregningen til kommunen. Den vanskelige delen av mellomfinansieringen var spillemidler. Prosjektet ville øke behovet for tippemidler for de tre nordligste fylkene.

Kommunen sendte inn søknaden til Troms Fylke som ikke innstilte hallen. Lyngen kommune var avhengig at prosjektet ble innstilt til spillemidler. I intervjuet trakk informanten fra NFF's anleggskomite frem dette.

Særlig husker jeg at det politiske miljøet i Lyngen jobbet aktivt for å få lagt en hall til kommunen. Både ordfører og rådmann var konstruktive i prosessen sammen med dyktige tillitsvalgte i Lyngen/Karnes. Det var selvfølgelig skuffet da hallen ikke ble tildelt spillemidler og reagerte med å sende et brev. De lyktes til slutt med å få hallen lokalisert til bygda selv om idrettskretsen hadde et annet valg. Jeg var selv tilstede på åpningen av hallen på Lyngseidet som var en storslått begivenhet.

Hvilket klima preget arbeidet med prosjektet ?

Prosjektet ble positivt mottatt ute i kommunene og det var en rekke politikere og lokale tillitsvalgte som engasjerte seg i arbeidet for hallene. De politikerne som jeg hadde kontakt med var positive til prosjektet. Prosjektet møtte også politisk motstand og særlig var idrettskretsen i Troms kritisk til prosjektet. Da fylkeskulturutvalget skulle fatte vedtok om prosjektet endret det politiske flertallet innstillingen fra administrasjonen ikke minst på grunn av at lederen av utvalget hadde en annen innstilling. I møtene som jeg hadde med henne hadde hun hele tiden vært positiv og konstruktiv i forhold til prosjektet. Det er jo en del av

¹⁰⁷ Brev fra Fylkesmannen i Troms til Lyngen kommune 27.mars 1996.

¹⁰⁸ Brev fra Fylkesmannen i Troms til Lyngen kommune 2. juni 1996.

demokratiet å være mot og det var naturlig at prosjektet møtte motstand da det ble introdusert. All forandringer er konfliktfylte og det tar tid i informasjonsprosesser for at folk skal få et eierforhold til prosjektet.

4.3.8 Hva var de rådende argumentene ?

Det var ulike situasjonsbeskrivelser av prosjektet. Kunnskapen om hallen ble formidlet og fikk feste gjennom nettverk av kunnskapsprodusenter, kunnskapsformidlere og kunnskapsbrukere. Det kan pekes på tre ulike posisjoner i diskusjonen. For å få en bedre forståelse av hvilke interesser, argumenter og oppfatninger som fikk gjennomslag har jeg betegnet tre diskursive posisjon i debatten ; det eksklusive tilbudet, anleggsbruk, distriktsoppørret. Det var flere måter å strukturere kunnskap og sosial praksis på hvor flere forståelser konkurrerte om hegemoni.

Deltakelsen fra engasjerte innbyggere som dreide seg om innsikt i økonomi, forståelse av anleggsbruk, idrettens legitimitet og distriktpolitiske interesser. Hallprosjektet førte til at det utspilte seg diskursive kamper mellom ulike samfunnsinteresser der det ikke var opplagt at noen bestemte interesser skulle prioriteres foran andre. I et slikt perspektiv ble idrettsfeltet en arena for heftige debatter som på ulike måter handlet om prioriteringer av ressurser og bruk tog

En sentral aktør fylte rollen som kunnskapsprodusent og kunnskapsformidler. Gjennom sine posisjoner i kommunestyret, leder av byggekomiteen og leder av driftstyret ble han en viktig premissleverandør når ideen om hallen ble kastet frem. Videre var han aktiv når kunnskapen om prosjektet ble formidlet slik at det skapte en koalisjon som gikk inn for prosjektet. Da diskursene ble institusjonalisert i de politiske organene fikk diskursene en strukturerende kraft. Han hadde god kjennskap til det lokale idrettsmiljøet i bygda. Gjennom en årrekke hadde han hatt sentrale verv som trener og leder.

De som deltok i debatten i avisen ønsket å få omgjort vedtaket. Selv om motstanderen var kommet i mindretall i det forrige kommunestyret var det åpenbart at de forpliktelser som kommunen hadde satt seg i var av mindre betydning. Det gikk klart frem av innleggene at målet var å stoppe prosessen. En heftig avisdebatt fra desember 1995 til mars 1996 viste at det var motstand mot byggingen. En motstand som ble støttet av mange gjennom at de skrev under på listene som krevde stopp i byggingen.

Et eksklusivt tilbud

En situasjonsbeskrivelse handlet utelukkende om kostnader. I Selv om rådmannen var negativ i sin innstilling trakk han frem den gode økonomien i prosjektet. "Tilbudet kan forsåvidt sies å være eksklusivt..... og at vi neppe får et slikt tilbud igjen i overskuelig fremtid".¹⁰⁹ Det var dette som var det tungtveiende argumentet som førte frem til et positivt vedtak. Debatten og uenigheten blant tilhengerne dreide seg mer om budsjettposter. Argumentasjonen fra motstanderne var at Lyngen kommune hadde et atfor lite befolkningsgrunnlag til at en slik investering kunne forsvares, og at kommunen hadde andre oppgaver for befolkningen som burde prioriteres. Det ble vist til grunnarbeidende som allerede var satt i gang og som hadde ført til store overskridelser.

Anlegg og anleggsbruk

Kritikerne beskrev hallen som en fotballhall. Formannen i byggekomiteen var sterkt uenig i dem som beskrev hallen som et fotballanlegg. "Lyngen hallen er ingen fotballhall, slik mange hevder. Når hallen står ferdig vil denne romme tilbud til mange idretter.."¹¹⁰ Da kommunen inngikk kontrakt med Lønnheim Entreprenører ble dette kommentert. "Vi ønsker at ordet "fotballhall" utgår og erstattes

¹⁰⁹ Rådmannens innstilling til Lyngen kommunestyre sak 62/94: Fotballhall i Nord.

¹¹⁰ Framtid i Nord 23. desember 1995.

med "Lyngenhallen" eller "idrettshall" i kontrakten og i fremtidige dokumenter".¹¹¹ Det ble videre pekt på at fotballen var flinkest til å skape tilbud til barn og unge i bygda.

En annen situasjonsbeskrivelse handlet behov og bruk av anlegget. Kritikerne mente at siden ikke kommunen hadde råd til å ta vare på eksisterende anlegg som svømmebasseng burde kommunen ikke påseg driftsansvaret for nye kostnadskrevende anlegg. Kritikerne trakk frem at siden det stort sett allerede fantes en rekke fotballanlegg og at driften av den lokale klubben hadde opparbeidet underskudd mente de at dette var en overinvestering i anlegg. Det ble også argumentert med at skigruppa i det lokale idrettslaget aktiviserte store grupper barn og unge. Anlegg var ikke den begrensende faktoren, men tilgangen på folk som hadde tid til å påta seg oppgaver.

Distriktsprofil

Tilhengerne la vekt på at Lyngen hadde vunnet lokaliseringskampen mot andre nabokommuner. Konkurransen om hallene var stor og det var ingen selvfølge at det ble hall i Lyngen. En ny hall ville bety mye for de som bor i Lyngen. Selv om det var fødelsoverskudd i kommunen gikk folketallet ned. Ungdom og yrkesaktive flyttet fra bygda. Hallen ville være en viktig trivselsfaktor for befolkningen.¹¹² En gruppe som bodde i ytre Lyngen hadde motforestillinger som gikk på bruk. Avstanden til hallen ville bli for stor til å innbyggerne på Leangsøyra kunne bruke anlegget. Et tredje argument var at kommunen ikke hadde råd til å bygge hallen på grunn av store drifts- og byggekostnader. Før saken ble behandlet kommunestyret ble det samlet inn 500 underskrifter.

Det var sterk debatt om hallen, og da i begynnelsen hovedsak om økonomi. Etter hvert ble andre forhold debattert i det offentlige rom. Debatten flyttet seg fra de folkevalgte organene ut i mediene først etter at byggearbeidet var startet opp. Opposisjonen i kommune var representert med politikere fra Krf. og SP. Det var denne grupperingen som krevde stans i byggingen, mens de valgte politikere som deltok lite i den offentlige debatten. Flertallet for bygging av hall ble drevet frem av politikere fra AP. Pådrivere i prosessen kom fra dette partiet. Noen sentrale aktører fylte flere roller som kommunestyrerepresentant, formannskapsmedlem, medlem av byggekomitee. Ved siden av sentrale politiske verv var disse også aktive som ledere inn den frivillige idretten som ledere og trenere.

Det ble satt i gang en underskriftskampanje som krevde stans i bygging av hallen. Motstanderne kom seint på banen noe som førte til en heftig debatt i lokalsamfunnet. Aksjonen mot utbygging hadde sitt utspring i Ytre Lyngen og fikk stor oppslutning.

En informant understreket at det var tre grunner som var avgjørende for at hallen ble lokalisert til Lyngen. For det første at prosjektet var billig. Videre at kommunen var tidlig på banen. Et tredje moment som han mener var viktig var at NFF ønsket å belønne "lyngenfotballen".

Leder av fylkeskulturutvalget som behandlet søknaden om spillemidler og støtte Lyngen i lokaliseringsspørsmålet oppsummerte debatten på denne måten i et avisintervju:

Dersom dagens type halldebatt hadde funnet sted i lyngen for halvannet til to år siden, føler Anne Dalheim seg slett ikke sikker på at en hall ville havnet på Lyngseidet. Mest sannsynlig ville Norges Fotballforbund, departementet og fylkesutvalget ikke gitt Lyngen sjansen i "Hall i Nord" prosjektet.¹¹³

Hvorvidt en debatt om hallprosjektet som hadde kommet tidligere ville stoppet prosjektet er et åpent spørsmål. Det som imidlertid står som et resultat er at de aktørene som kom på banen var for sent ute i forhold til behandling i kommunestyre. Selv om det var valgt nytt kommunestyre kom ikke saken opp til ny behandling. Et vedtak om byggestopp vill vært dramatisk selv om det var målet for de som støttet underskriftsaksjonen. Hvorvidt debatten på idrettsfeltet svekket troen på demokratiske prosesser

¹¹¹ Brev fra Lyngen kommune til Lønnheim Entreprenør a/s 28. februar 1996.

¹¹² Leder for byggekomiteen i innlegg Framtid i Nord 23. desember 1995.

¹¹³ Intervju med Anne Dalheim i Framtid i Nord januar 1995.

slik motstanderne hevdet kan også forstås som et argument for å svekke motstandernes argumenter og legitimitet.

4.4 Lofothallen

4.4.1 Kommunen går med i Hall i Nord prosjektet

Prosjektet ble presentert for 25 kommuner i de tre nordligste fylkene. I alt 15 kommuner meldte sin interesse for å delta i prosjektet. I Lofoten og Vesterålen var det foruten Vestvågøy kommune også interesse for prosjektet i Vågan og Hadsel kommune. Ordfører og rådmann var positiv til å lokalisere en hall til kommunen da de ble presentert for Hall i Nord -prosjektet. NFF hadde bestemt at en av hallene skulle lokaliseres til Lofoten. Det var med andre ord flere kommuner som i utgangspunktet måtte konkurrere om stedsvalg. Situasjonen hadde mye til felles med Troms hvor det var flere kommuner som ønsket å bygge hall i det samme området enn det antall som inngikk i prosjektet.

Anleggsdekningen i kommunen varierte for ulike anleggstyper da invitasjonen kom til å delta i prosjektet. Det fantes 6 grusbaner og en kunstgressbane. For utendørsanleggene hadde kommunen en lavere dekningsgrad dvs. at antall innbyggere pr. fotballanlegg var høyere enn landsgjennomsnittet mens for idrettshaller hadde kommunen en høyere dekningsgrad dvs. et lavere antall innbyggere pr. anlegg enn landsgjennomsnittet.¹¹⁴ I 1993 utarbeidet anleggskomiteen i Hålogaland Fotballkrets en ny anleggsplan. I kretsen fantes det 56 grusbaner, 29 gressbaner og 7 kunstgressbaner. Den nye anleggsplanen viste også til hvor det trengtes nye fotballanlegg. Einar Botnmark som var medlem av komiteen utalte følgende om banesituasjonen i Lofoten til lokalavisa. *Verst stilt er Harstad-området, der det i forhold til antall lag og aktivitet er stor underdekning. Deretter følger Vestvågøy og Vågan.*¹¹⁵ Det fremgikk med andre ord av fotballens anleggsplan for Hålogaland Fotballkrets at anleggssituasjonen i begge kommunene som ønsket å bygge hall hadde underdekning.

For en rekke klubber i kommunen ville hallen bedre de innendørs treningsmulighetene. Det fantes ved siden av Leknes Fotballklubb som hadde den største medlemsmassen en rekke andre klubber i kommunen som Gravdal UIL, Ballstad UIL og Blest II som drev med alderbestemt idrett.

4.4.2 Kommunestyret vedtar enstemmig å bygge hall

I oktober 1994 ble det diskutert hvor hallen skulle lokaliseres. En diskusjon som hadde betydning for kostnadsnivået. Det fantes to aktuelle alternativ enten å legge hallen på den gamle grusbanen ved siden av Vestvågøy videregående skole eller i tilknytning til Leknes Idrettspark. Dersom hallen ble lagt på den gamle grusbanen ville det spare kommunen for 1 million kroner i grunnlagsinvesteringer. Hallen var kostnadsberegnet til 13 millioner kroner. I et intervju med lokalavisa understreket kulturkonsulenten at:

*Beløpene er foreløpige, og at fordelingen avhenger om næringsliv og idrettslag investerer i hallen. Blant andre skal kommunen ha møte med IL Blest for å diskutere om det velbeslåtte idrettslaget vil bidra med penger.*¹¹⁶

Saken kom først opp til behandling i november 1994. Ivar Ekeberg fra NFF som var invitert av ordfører og rådmann orienterte om prosjektet. Ut fra de kildene som har vært tilgjengelige ble det ingen opphetet debatt hvor ulike partier frontet hverandre. Kommunestyret i Vestvågøy fattet følgende enstemmige vedtak om bygging av hall på Leknes i sak 100/94.

Finansiering, mellomfinansiering og øvrige forhold vedrørende hallutbyggingen godtaes. Ordføreren får fullmakt til å inngå byggeavtale med entreprenøren. Kommunestyret godtar

¹¹⁴ Dette er KRISS data.

¹¹⁵ Lofotposten 10.november 1993.

budsjettet for bygging, finansiering og drift av fotballhallen. Kostnadsrammen for prosjektet er kr.13.000.000, med en maksimal kostnad for Vestvågøy kommune på kr.5.420.000.

Lånet opptatt gjennom kommunens ordinære låneopptak forutsettes betjent gjennom inntekter av Fotballhallen.

Fotballhallen skal hete Lofoten fotballhall.

Etter at vedtaket ble fattet inngikk kommunen en avtale med entreprenøren hvor kostnadsrammen for prosjektet var 13 millioner kroner. NFF ønsket at hallen skulle bygges allerede i 1996. Kommunen fant ikke rom i finansieringsplanen til å bygge hallen før i 1997.

Det ble arbeidet med å få med idrettslag til å drive dugnad, investere i og drifte hallen. Et av idrettslagene, Blest ble invitert av kommunen til å bidra med midler til byggekostnadene. Det var et ønske fra kommunen at idrettslaget skulle bruke en million kroner på hallprosjektet. Saken ble behandlet på årsmøtet i idrettslaget i desember 1994, like etter at kommunestyret fattet sitt vedtak. Innviten som kommunen ble ikke særlig godt mottatt i følge dekningen lokalavisen.

Det var en tydelig vred forsamling som møtte til årsmøte i IL Blest forleden. Den kommunale invitten til laget om at Blest skulle gå inn med en million kroner i hallprosjektet fikk folk til å reagere. Tilbudet fra kommunen er at laget skal få leie hallen gratis i ti dager pr.år i periode på ti år fremover. Og dette fikk årsmøtet til å reagere. Kommunens generøsitet betyr at IL Blest må betale en dagleie på kr.10 000 eller 100 000 kroner per. I tillegg til dette taper laget renteinntekter på 70.000,- -80.000 kroner .per.år. Dette er et skammelig tilbud og vi forstår rett og slett ikke hvilke tanker kulturkontoret har gjort seg om ledelsen i idrettslaget ble det uttalt.¹¹⁷

I stedet for å støtte opp om hallen på Leknes fattet årsmøtet et enstemmig vedtak om at idrettslaget skulle engasjere konsulent for å planlegge en egen idrettshall/kulturhus. Idrettslaget ønsket et bygg etter modell fra nabobygda Gravdal som hadde bygd en kombinert idrettshall/grendehus. Selv om idrettslaget ikke ville bidra med en million tegnet næringslivet aksjer seg for kr. 375 000 kroner og de andre idrettslagene i kommunen aksjer for 365 000 kroner.

Under behandling av saken forslo Inger Lise Rist (FRP) at saken skulle utsettes. Begrunnelsen for å utsette byggingen av hallen var at kommunene hadde andre og mer pressede oppgaver som burde prioriteres foran bygging av hallen.

Det er fullstendig meningsløst å bygge en giganthall samtidig som kommunen må bygge ned barneskolen. Det er bare ikke rett bruk av pengene. Hvis vi tilførte skolebudsjettene de pengene det her er snakk om ville vi kunne ruste opp alle skolene i kommunen.(.....) Vi er i en situasjon der behovet for midler til pleietrengende vil øke i årene som kommer. Dersom man skulle bygge en hall – vi har to fra før – burde de som ønsker det og som skal bruke den se seg om etter midler til et slikt prosjekt et annet sted.¹¹⁸

Hun karakteriserte prosjektet som et uttrykk for stormannsgalskap og hun mente at kommunestyrerepresentantene var delvis apatiske da saken ble behandlet. Åge Rist som var gruppeleder for Høyre tok sterk avstand fra disse påstandene.

Dette kunne vi ikke si nei til . Mange vil få glede av fotballhallen, samtidig som den vil være med på å høyne nivået på idretten i kommunen. Og driftsmessig vil den jo gå i balanse med engasjement fra næringslivet. Fotballhallen må heller ikke sammenliknes med andre typer haller vi har i kommunen. Denne har et helt annet bruksområde enn f.eks. Gravdalshallen og Lekneshallen.¹¹⁹

¹¹⁶ Lofotposten 21.oktober 1994.

¹¹⁷ Lofotposten 3.desember 1994.

¹¹⁸ Lofotposten 9.desember 1994.

¹¹⁹ Lofotposten 10.desember 1994.

4.4.3 Lokaloppgjør om lokalisering

I avslutningsfasen var det 13 kommuner som ønsket være med videre på prosjektet. Hvilke kommuner som fikk tildelt hall ble offentliggjort på en pressekonferanse i Alta 18. september 1994. I forkant av pressekonferansen hadde de ulike kommunene møte med representanter fra NFF. Det var kjent i forkant av møtet i Tromsø at Vågan og Hadsel var innstilt som nr. 1 og 2 fra Hålogaland fotballkrets. Vestvågøy kommune inviterte presidenten i forbundet Odd Flattum for å diskutere lokaliseringen fordi kommunen følte seg forbigått i hallspørsmålet og ønsket å få det belyst på et møte med Flattum. Dette ble avvist av Flattum og kommunen ble som de andre aktuelle kommunene invitert til et møte med NFF. Kommunen stilte mannsterkt på møtet i Tromsø med ordfører, kultursjef, representanter fra idrettsrådet og representanter fra den videregående skole. Vågan kommune deltok på et tilsvarende møte med NFF i Bodø. Etter møtet var begge ordførerne fornøyde selv om sjansene for at det ble lagt to haller til Lofoten var minimale fordi de to prosjektene lå for nærme hverandre.

Jeg er styrket i min tro på at en fotballhall blir lagt til Vestvågøy. Møtet med NFF var veldig positivt. Frank Rist, Ordfører Vestvågøy.

Det var en nyttig samtale med NFF, vi fikk de svar vi var ute etter. Dette går vår vei.

Steinar Molvik, Ordfører Vågan.¹²⁰

Etter at NFF hadde gjennomført møtene med kommunene bestemte 14 personer den såkalte "Hallkomiteen" hvordan hallene skulle fordeles regionalt og hvilke kommuner som skulle få tildelt hallene. Hallkomiteen skulle fatte beslutningen uten at NFF sentralt skulle overprøve beslutningen. Gruppen som tok beslutningene om tildeling og fordeling av hallene bestod av Ivar Ekeberg, Gunnar Wilhelmsen, Åge Tovan, Terje Rørby, Svein Aune og Per Ulseth fra NFF og Leiv Johansen og Mary Nyheim Hålogaland Fotballkrets, Terje Hansen og Fred Eliassen Nordland Fotballkrets, Tor Inge Holm og Knut Wilhelmsen Troms Fotballkrets og Johannes Henriksen og Hauk Johnsen Finnmark Fotballkrets.

De fire fotballkretsene i Nord-Norge la frem sine innstillinger til fordeling av hallene i prosjektet. I følge Gunnar Wilhelmsen ville utvalget følge kretsenes innstilling. *I følge Wilhelmsen skal det godt gjøres at man vil gå utenom kretsenes innstilling. Jeg tror ikke det blir aktuelt å gå utenom prioriteringslisten til fotballkretsene.¹²¹*

Etter pressekonferansen i Alta hvor kommunene ble presentert ble det klart at Hadsel og Vestvågøy ble tildelt hallene.

Vi mener likevel at Leknes egner seg best, blant annet, blant annet på grunn av at prosjektet er innarbeidet i et regionalt plankonsept. Videre har vi tatt hensyn til at det er et studiested med fotball som spesialområde forklarte Ivar Egeberg i Norges Fotballforbund.¹²²

Senere da Wilhelmsen ble spurt av en representant fra Kabelvåg IL om hvorfor Leknes ble valgt fremfor Vågan gav han følgende svar: *Wilhelmsen innrømmet at det hadde vært en uhyre vanskelig å hårfin avgjørelse å ta, men at de etter lange og grundige avgjørelser fant det mest hensiktsmessig å legge hallen til Leknes.¹²³*

Hallen ble lagt til en kommune som hadde færre aktive og idrettslag enn Vågan. I vurderingen må andre forhold enn det rent idrettslige ha hatt betydning for lokaliseringen. Et argument for å velge Vestvågøy var at den videregående skolen hadde idrettslinje og at halvparten av elevene hadde valgt fotball som fordypningsfag. Et annet argument som åpenbart fikk betydning var at plangruppa som hadde utarbeidet en regional anleggsplan for Lofoten prioriterte fotballhall i Vestvågøy fremfor

¹²⁰ Lofotposten 17.september 1994.

¹²¹ Lofotposten 15.september 1994.

¹²² Lofotposten 19.september 1994.

¹²³ Lofotposten 21.november 1994.

Vågan. En av som informantene deltok på møtet som utarbeidet den regionale anleggsplanen gir følgende forklaring;

Da jeg som drev med kultur og idrett i kommunen deltok i forumet som utarbeidet den regionale anleggsplanen opplevde jeg for første og siste gang at det ble stemt i gruppen som bestod av kultursjefene fra de ulike kommuner i Lofoten. Avstemningen gjaldt prioriteringen og lokaliseringen av en fremtidig fotballhall i Lofoten. Vi fikk støtte fra Moskenes og Flakstad slik at Vågan kom i mindretall. Værøy og Røst betydde lite i denne sammenheng. Argumentasjonen fra flertallet for å gå inn for at hallen skulle lokaliseres til Leknes var at den lå midt i Lofoten og at dette var en gunstig plassering for Flakstad og Moskenes.

Dette kan forstås slik at det ikke ville vært mulig å endre innstillingen om ikke kommunen gjennom kulturetaten hadde vært en aktiv pådriver i prosessen.

4.4.4 Spill om spillemidler

Etter at det var bestemt hvilke kommuner som skulle få tildelt hallene og etter at kommunestyrene vedtok hallutbygging var det stor usikkerhet knyttet til utbetaling av tippemidler. Knut Hammervold som var Kultursjef i Hadsel mente at: *"Alle andre anlegg ikke kunne stoppe opp mens fotballhallene realiseres".*¹²⁴ Han mente at NFF og kulturdepartementet ville finne løsninger slik at finansieringen gikk i orden. Dette innebar bla. at hallene måtte prioriteres i de fylkeskommunale anleggsplanene. Roar Blom som var seksjonssjef for idrett og friluftsliv ved kulturavdelingene i Nordland fylke var lite villig til å endre på prioriteringene.

Fotballhallene må konkurrere om midlene på lik linje med andre prosjekter. Og det er ikke så mye å konkurrere om. I 1994 fikk vi 23 millioner i tippemidler, og bare tre av dem kunne vi brukt til oppstart av nye anlegg.(.....) Han er bare måtelig begeistret over fotballforbundets rolle i "Hall i Nord". Han mener NFF har presset saken frem og ført kommunene bak lyset i sin rosenrøde fremstilling av prosjektet.

*Det har aldri vært noen automatikk i at prosjektet skulle få tilgang til tippemidler.*¹²⁵

Etter at kommunene hadde fattet vedtak om bygging manglet altså en vesentlig brikke nemlig når anleggene kunne få utbetalt tippemidler. *Selv om vi skulle bruke to millioner i året vil det ta 10 år å finansiere de fem hallprosjektene (Sandnessjøen, Mosjøen, Vestvågøy, Vågan, Hadsel) som var vedtatt bygd i fylket,* uttalte Blom til lokalavisa.

For å bøte som den situasjonen som hadde oppstått sendte fylket et brev til departementet hvor fylket ba om ekstraordinære midler til å bygge "Hall i Nord". Fylkestinget mente at den nordlige landsdelen burde gies en ekstra satsing ved at Hall i Nord prosjektet ble finansiert utenfor fylkesrammen. Fylkestinget ønsket å få til en finansiering utenfor fylkesrammen. På den måten unngikk man at prosjektet tok midler fra andre anlegg som ikke ville komme i betraktning.

*"Hall i Nord" er et omfattende prosjekt, som er lansert av Norges Fotballforbund overfor kommuner og fylkeskommunene i Nord-Norge. Kulturdepartementet har ikke på noe tidspunkt vært pådriver i utviklingen av dette prosjektet, men har – fra det tidspunkt prosjektet ble presentert for departementet, forsøkt å bidra til å finne løsninger bl.a. for tippemiddelandelen.*¹²⁶

Svaret fra departementet var at det ikke ville bli gitt ekstraordinære midler, men at hallene ville føre til at den samlede søknadssummen økte slik at fylket ville bli tilført en større andel gjennom den ordinære spillemiddeltildelingen. Hvilke anlegg som skulle prioriteres var det opp til fylket å bestemme.

¹²⁴ Lofotposten 2.desember 1994.

¹²⁵ Lofotposten 2.desember 1994.

¹²⁶ Framtidig behov for tippemidler til Nordland. Brev fra Kulturdepartementet til Nordland Fylkeskommune. 22 november 1994.

Fylkestinget fikk spillemiddelsaken til behandling. Nordland Idrettskrets hadde innstilt Vågan foran Vestvågøy. Fylkestinget som hadde møte i Mo i Rana inviterte kommunen til å legge frem prosjektet.

Jeg dro til møtet sammen med ordføreren. Vi orienterte om våre planer. Det var en litt uvant situasjon at ordføreren i Vågan som var medlem av komiteen skulle være med å fatte beslutning om hvilken hall som skulle prioriteres.

Saken kom opp til behandling og fylkesutvalget endret innstillingen og prioriterte hallen i Vestvågøy.

4.4.5 Kommunestyret vedtar utbygging

Nærings- og kulturkomiteen klarte ikke å samle seg om et felles forslag til bygging av hall. Et flertall i komiteen var skeptisk til så vel drift som den økonomiske rammen. SV, Vestvågøylista og Senterpartiet mente at saksutredningen ikke gav svar på om hallen ville gi inntektstap for de andre hallene i kommunen og om kommunens låneopptak på over 3 millioner kroner. KRF's Elisabet Holsether var i tvil og mente at andre store utbygninger i skoleverket burde komme før hallen. Bare Høyre og Arbeiderpartiet gikk ut med et klart standpunkt om at hallen burde realiseres.¹²⁷ Saken ble oversendt kommunen uten innstilling fra komiteen. Etter at rådmannen hadde lagt frem sitt forslag til budsjett hvor av de totale investeringene på 31,5 millioner også var lagt 3 millioner til fotballhall. Låneopptaket til hallen skulle dekkes inn gjennom leieinntekter. Da saken igjen ble behandlet i nærings- og kulturkomiteen før kommunestyremøtet brukte formannen sin dobbeltstemme for å få til et positivt hallvedtak. Det var særlig i KRF og SP hvor representantene var delt i synet på byggingen.¹²⁸

Saken ble behandlet i kommunestyret i Vestvågøy 19. november 1996. I innstillingen fra administrasjonen i kommunen ble det lagt vekt på erfaringer fra driften av andre haller og de lave byggekostnadene.

Signaler fra disse stedene, særlig fra Sandnessjøen som har vært lengst i drift, at hallen har overtruffet forventningene som har vært stillet både fra idrettens og næringslivets side.

Prosjektet er unikt i sitt opplegg, der Norges Fotballforbund har bidradd vesentlig med gunstige avtaler med entreprenører og leverandører, slik at prisen for hallene må sies å være særdeles gunstig.

Med de ekstraordinære tilskudd ut over spillemidlene som er gitt fra Kulturdepartementet og fotballforbund gir dette oss et stort anlegg for en egenandel lokalt som er svært lav.¹²⁹

Da saken kom opp i kommunestyret var det uklart om det var flertall for hallen. Assisterende generalsekretær i NFF Sven Mundal var invitert av ordfører og rådmann til møtet og gav kommunestyret en orientering om prosjektet. En rekke partier hadde ikke avklart sitt standpunkt før møtet. Debatten slik den ble referert i lokalavisen underbygget dette.

Vi kan ikke støtte hall ut fra for mange usikkerheter til driften. Vi har to haller om ikke har overskudd i driften. Bedre vil det neppe bli for Lofothallen, sa FRP's Mareno Arntsen og mente at kommunen først burde gripe fatt i de mange uløste lovpålagte oppgavene.

Vestvågøylista hadde tidligere et annet utgangspunkt, men har nå fått svar på de vi stilte og vil gå inn for hall.

¹²⁷ Lofotposten 14.november 1996.

¹²⁸ Lofotposten 20.november 1996.

¹²⁹ Bygging av "Lofothallen" på Leknes. Sakspapirer til kommunestyremøte Vestvågøy 19.11.1996.

Senterpartiet hadde det mest problematisk der ordfører hadde et klart mandat for å jobbe for hall. Et nei fra SP ville ha vært å legge ordføreren nærmest død av eget parti. Gruffefører Laila Christoffersen ønsket allikevel ikke hall. Det begrunnet med de økonomiske usikkerheter hun mente at prosjektet hadde. Partiet måtte i alle fall ha gruppemøte før avstemming, mente hun.

SV's Wenche Bolle var også kritisk til hallprosjektet, men la vekt på politisk redelighet og ville stemme ja.

Så vel Arbeiderpartiet og Høyre hadde politisk klarering for bygging av hall.

KrF forholdt seg taus i det meste av debatten. Helt til Gunveig Justad kunne fortelle at hun ike ville gå inn for hallen ut fra store oppgaver på eldre og skolesektoren. Men halltilhengerne kunne likevel trekke et lettelsens sukk da det ble klart at Justad var alene om å si nei.¹³⁰

Hvorvidt det ville bli flertall for hall ble klart etter at SP's hadde gruppemøte sent på kvelden hvor det ble klart at av de 11 representantene var det mange nok til å sikre flertall for hall.

En av informantene som var tilstede under kommunestyrets behandling mente at:

Representantene var positive til å bygge hall men at et slikt stort bygg ville gå tungt inn på driftsiden. Debatten dreide seg mer om hvor tung post dette ville bli på driftsiden, mens man var mindre opptatt av selve byggekostnadene.

NFF var tilstede under hele debatten og saksopplysninger som ble gitt i møtet kan ha påvirket den enkeltes stemmegivning. Tidligere på dagen hadde assisterende generalsekretær orientert nærings- og kulturkomiteen om prosjektet.

Svein Mundal kom på vegne av NFF med ytterligere garantier om støtte til hallen. Ved en inntektsvikt som følge av manglende inntekter via fotballklubbene, kunne han gi garantier på at NFF ville dekke et eventuelt underskudd hvis beløpet ikke oversteg kr. 300 000.¹³¹

Det innebar at han over bordet garanterte for at NFF ville dekke et underskudd på inntektsiden dersom disse ble mindre enn 300 000 kroner med inntil 50 000 kroner de to første årene.

I det første vedtaket ble hallen benevnt som fotballhall. I den samme innstillingen ble det foreslått å endre navnebetegnelsen. Begrunnelsen var at dette ikke var en spesialhall men en flerbrukshall.

Kommunestyret vedtok navnet "Lofoten fotballhall" i sak 100/94. I Sandnessjøen ble ordet "flerbrukshall" brukt svært bevisst, for å understreke at hallens bruksområde er nærmest ubegrenset, og at hallen i Sandnessjøen fikk navnet "Helgelandshallen".

Jeg foreslår for kommunestyret at man kaller den hallen som skal bygges i Vestvågøy for "Lofothallen".

Kommunestyret fattet følgende vedtak om bygging av hall på Leknes i sak 100/96.

Kommunestyret i Vestvågøy vedtar å starte byggingen av flerbrukshallen "Lofothallen" på tomt ved Leknes idrettspark, med ferdigstilling i 1997.

Kommunestyret vedtar den foreslåtte finansieringsplanen.

Vestvågøy kommune skal være eier av hallen, mens driften settes bort til aksjeselskapet "Lofothallen A/S", der kommunen har 51% av aksjekapitalen, og idrettslag og næringsliv til sammen 49 %.

¹³⁰ Lofotposten 21.november 1996.

¹³¹ Lofotposten 21.november 1996.

Kommunestyrets vedtak ble fattet med 23 stemmer mot 12 stemmer. I forhold til det forrige vedtaket som var enstemmig var det en tredjedel som stemte mot kommunal hall. Mindretallet bestod av en fra KrF, fem fra FRP og seks fra SP.

Et annet moment var at politikerne ble invitert til å stemme over endring av anleggstypen, noe som innebar at hallen endret betegnelse som anleggskategori fra spesialhall til flerbrukshall.

4.4.6 Debatter – rådende argumenter for Lofothallen

Diskursanalysen avdekker ulike fortellinger om beslutningsprosessen i kommunen. Det var liten motstand mot bygging av kommunal hall da kommunestyret fattet sitt første vedtak i 1994. Beslutningen i Tromsø om å tildele Vestvågøy en hall gikk på bekostning av Vågan sin deltakelse i prosjektet. Et forhold som kan forklare den politiske enstemmigheten. Det at to kommuner ønsket å bygge hall og at bare en av hallene skulle lokaliseres til regionen førte til et slag "lokal derby". Selv om hallen på Leknes var prioritert i den regionale anleggsplanen var nok dette av mindre betydning for å omgjøre beslutningen om lokalisering. En omgjøring av fotballkretsens innstilling kan forklares med at ordfører og kultursjef drev aktiv lobbyvirksomhet og var pådrivere i prosessen. Kommunen hadde fattet de nødvendige vedtak slik at finansieringen var på plass da representanter for kommunen møtte fotballforbundet. Dette var ikke tilfelle for Vågan kommune som først fattet mer bindende vedtak etter at hallene var tildelt.

Et annet vedtak som lå til grunn da kommunestyret skulle det enstemmige vedtaket var at hallen var blitt prioritert i køen av spillemidler foran hallen i Vågan. En fordeling som kunne ha blitt annerledes dersom fylkestinget hadde fulgt innstillingen fra byråkratiet.

Prosjektet endret navn fra "Fotballhall i Nord" til "Hall i Nord". Dette kan ha sin bakgrunn i at det ikke fantes en anleggstype som var godkjent som fotballhall. Et annet argument var at slike store kostnadskrevenne anlegg vanligvis var basert på flerbruk. Bakgrunnen for å endre navnet fra Lofoten fotballhall til Lofothallen kan sees på som et forsøk på å samle støtte for anleggets bruksområde. Det var åpenbart lettere å få politikere til å fatte vedtak om å bygge en hall som skulle følge et flerbruksprinsipp. Visjonen var at dette skulle gjøre hallen til *lokalsamfunnets storstue for idrett, kultur og næringsliv*.

Det var sannsynligvis et flertall som ikke ønsket hall før saken ble behandlet andre gang i kommunestyret. Argumentene for å ikke gå inn for hall handlet om prioriteringer av andre oppgaver og ikke om det var behov for anlegget. Det handlet særlig om prioriteringer av bygninger innen skole og omsorg.

Kommunen hadde inngått byggeavtale med entreprenøren og det ville ha satt kommunen i samme situasjon som Lenvik dersom det ikke ble flertall for kommunal hall. For en del representanter ville det ha gått utover den politiske troverdigheten dersom de endret standpunkt. Prosessen frem mot beslutningen og debattene gjorde at mange representanter som hadde vært i mot eller skeptiske endret standpunkt. Det at fotballen hadde en av sine sentrale ansatte til stede som invitert på av det høyeste politisk nivå i kommunen kan ha gitt føringer for beslutningsprosessen.

Den viktigste beslutningen regionalt var å få endret innstillingen om lokalisering. Selv om sentrale aktører i forbundet uttalte at det var vanskelig å endre på innstillingene fra kretsene førte lokalderbyet til debatt mellom lokale idrettsledere, politikere og offentlig ansatte i de to kommunene. Prioriteringen av fotballhall til Lekenes i den regionale anleggsplanen og at det fantes et valgfgstilbud i fotball ved den videregående skolen var viktige premisser i drøftingene. Imidlertid var kommunens aktive deltakelse og lobbyvirksomhet overfor sentrale politikere i forbund og krets kanskje avgjørende for at hallkomiteen gikk mot Hålogaland fotballkrets innstilling om å prioritere Vågan og Hadsel. Det at kommunen hadde lagt inn midler på langtidsbudsjettet til bygging av hallen kom opp i kommunestyret i Vågan etter at hallene var fordelt og Vestvågøy hadde fattet sitt endelige vedtak.

Økonomien i prosjektet var åpenbart viktigere enn anleggsbehovet. Det fantes langt flere lag og aktive i Vågan kommune enn i Vestvågøy.

5 Idrettspolitiske beslutningsprosesser

Utgangspunktet for denne studien har vært et ønske å avdekke maktpillet i forbindelse med byggingen av store kostnadskrevende innendørsanlegg i Nord-Norge. Studien viser at utbyggingen av hallene skapte betydelig konflikter innad i idretten og utad i forhold til omgivelsene. Plan – og beslutningsprosessene førte til idrettspolitiske debatter om forvaltning og styring av idrettsfeltet. De grunnleggende maktstrukturene i den norske styringsmodellen ble utfordret; ikke minst pga at prosjektet ble initiert av aktører som stod utenfor den formelle NIF-linja. NFF fulgte en utradisjonell fremgangsmåte og fremmet i liten grad prosjektet i samarbeid med de ledd som hadde et overordnet ansvar for planlegging av idrettsanlegg (NIF, krets, idrettsråd). Det høye konfliktnivået kan også forklares med at det aksjonsliknende prosjektet grep direkte inn i fordeling av en betydelig andel av spillemidlene. Studien har særlig lagt vekt på å klarlegge ulike aktørers rolle i prosessen fra ideen om hallene kom opp til det ble fattet vedtak om bygging.

For å forstå hvilke interesser som fikk gjennomslag i anleggs- og idrettspolitikken, var det relevant å ta utgangspunkt i makt og ressurser. Siden spillemidlene fordeles utenom stasbudsjettet, dvs. direkte fra regjeringen, medfører dette mye makt til idrettsbyråkratiet. Spillemiddelinstusjonen har vært konstituerende for utviklingen av den idrettspolitiske styringsmodellen i Norge. En styringsmodell hvor det har utviklet seg tette formelle og uformelle bånd mellom aktører fra idrettsbyråkratiet og idrettsorganisasjonene (Goksøy 1996, Selle 1995, Bergsgard 2002, 2005). De sentrale idrettspolitiske aktørene deler ofte en grunnleggende oppfatning av hvilke spilleregler som gjelder i fordeling av ressurser til anlegg. En analyse av fordeling av spillemidler til anlegg avdekker med andre ord hva som gir og hvem som har makt i idrettspolitikken. Dette er viktig for å forstå relasjonen mellom idrettsfeltet og det politiske feltet. Kulturdepartementet har fullmakt til å foreta fordeling innenfor rammen av de enkelte postene for eksempel fordelingen mellom nærmiljøanlegg og ordinære anlegg og fastsette prosedyrer og detaljregler for fordelingen. Imidlertid er det fylkeskommunene som foretar den spesifikke fordelingen av spillemidler til anlegg, mens det er NIF som foretar den spesifikke fordelingen av spillemidler til aktivitet og administrasjon. Det innebærer at det er andre koblinger mellom idrettsfeltet og det politiske feltet og at fordeling av spillemidlene til anlegg skiller seg fra idrettsorganisasjonenes fordeling av spillemidlene. De politiske prosessene er tilsynelatende mer åpne ved fordeling av midler til anlegg siden det skal fattes vedtak i kommunestyre og fylkesting, vedtak som umiddelbart ikke endrer på den prosentvise fordelingen til ulike anleggs kategorier (ordinære anlegg, nærmiljøanlegg, nasjonalanlegg).

På den andre siden er idrettsfeltet blitt mer pluralistisk og motsetningsfylt (Bergsgard 2005, Heinzerling & Rommetvedt 2002). Pluraliseringen innebærer i denne sammenheng at skillelinjene innad i idrettsbevegelsen øker i forbindelse med bygging av anlegg. Økt spesialisering og profesjonalisering har ført til økte krav til differensierte og spesialiserte anlegg. En fotballbane er ikke lenger bare en fotballbane men også et moderne stadion, storhall, kunstgressbane og ballbinge. Det er ikke bare alliansen med andre idretter som har gått i oppløsning i forbindelse med bruken av anlegg men også en differensiering av anlegg tilpassett ulike brukergrupper. En pluralisering som også fører til at idrettsorganisasjonene forsøker å etablere nettverk og partnerskap utenfor idretten i forbindelse med bygging av anlegg (Heinzerling 2002). I starten av prosessen forsøkte NFF å løse finansieringsproblemet på en mer utradisjonell måte ved lobbyvirksomhet overfor en rekke politikere utenfor NIF og idrettsavdelingen. Hensikten var å få en bedre finansiering av prosjektet og at dette var en forutsetning for prosjektet fordi det var vanskelig å få realisert et slikt stort prosjekt med

midler fra kommunene. NFF lyktes delvis i å få finansiert prosjektet utenom den tradisjonelle spillemiddeltildelingen. Hvordan spillemidler fordeles til organisasjon og anlegg kan bidra til å forklare NFF's satsning på anleggssektoren.

5.1 Fordeling av spillemidler til organisasjon og anlegg

NIF er en organisasjon av organisasjoner hvor NFF er det største særforbundet blant de 55 særforbundene i NIF. Både NIF og NFF har som mål å skaffe ressurser til sine medlemmer. En rekke studier (Bergsgaard 2005, Mangset og Rommetvedt 2002) har fokusert på bruk av spillemidler til organisasjonen og til aktivitet, mens vårt studie tar for seg fordeling av spillemidler til anlegg. Det at NIF sentralt fordeler spillemidler fra staten til idrettens ulike ledd kan forstås slik at NIF dermed fungerer som en forlenget arm for staten. Dette forholdet fører til regelmessig kontakt med politiske og administrative organisasjoner. Innen dette systemet har NIF, idrettskretser og særforbund ulike grad av forhandlingsmakt over ressursene og forholdet preges ofte av interessekonflikter.

Maktbalansen mellom særforbund og mellom særforbund og idrettskretser handler i første rekke om fordeling av spillemidler til organisasjon og aktivitet. For NFF betyr fordelingen av spillemidler til organisasjon og aktivitet svært lite for fotballforbundets virksomhet. I 1999 utgjorde spillemidler fra NIF 0,5 prosent av forbundets totale inntekter, mens de f.eks utgjorde 92 prosent av Norges Klatreforbunds totale inntekter (Enjolras, Seippel & Waldahl 2005). NFF's virksomhet er med andre ord i liten grad basert på fordeling av spillemidler mellom idrettsavdelingen og NIF, men virksomheten er derimot helt avhengig av at det fordeles spillemidler til fotballanlegg. Den politiske prioriteringen av anleggssektoren fra slutten av 80-tallet innad i NFF underbygger et slikt synspunkt.

5.2 Maktspill langs to parallelle linjer

Den historiske sammenslåingen av Arbeidernes Idrettsforbund og Landsforbundet for idrett i 1946 har formalisert seg i en organisasjonsmodell med to parallelle linjer. Vi kan snakke om en organisasjon med to organisasjonsmodeller. En organisasjonsmodell som følger særforbunds linja og en som følger NIF-linja. Denne studien har vist at makten til å forvalte anleggfeltet også utspilte seg langs disse linjene. Bergsgard utdyper disse ulikhetene i sin studie som vektlegger fordelingen av spillemidler til NIF, men som også er svært relevant for maktspillet om spillemidler til hallene.

Det har vært vektlagt at NIF-linjen skal fokusere på administrative oppgaver, og ikke minst det strategiske og politiske arbeidet overfor offentligheten, mens SF-linjen skal ha hovedansvaret på det taktiske og operative nivået i forhold til idrettslig aktivitet på topp- og lagsnivå. Disse forholdene, bl.a. spørsmålet om hvem som har det operative ansvaret, hvem som "representerer" den idrettslige aktiviteten og lignende, har vært sentrale i motsetningen mellom de to linjene og de to kulturene. (Bergsgard 2005:120).

Diskusjonen rundt hvem som skal bestemme over bruken av spillemidler til anlegg er ikke bare en fordelingssak mellom Idrettsavdelingen og NIF, men involverer som det går frem av denne studien i større grad det politisk valgte lokale og regionale nivå når det gjelder anlegg. Fra 1988 ble anleggstilskuddene til kommune fordelt av fylkeskommunen ut fra en pott fra staten basert på retningslinjer knyttet til søknadssum, anleggsdekning, befolkning osv. Dette innebærer at politiske valgte organ fatter vedtak om prioriteringer og bevilgninger til idrettsanlegg. Fordeling av den største potten av spillemidler foregår med andre ord gjennom kommunale og fylkeskommunale vedtak, mens idrettsrådene og idrettskretsene er rådgivende organ.¹³² Vi kan kanskje si at forvaltning av spillemidlene til idretten forvaltes ulikt nemlig det vi kan betegne som en "intern fordeling" administrasjon og organisasjon og en "ekstern" fordeling til anlegg. Det er åpenbart at den "interne" fordelingen av spillemidler til organisasjon og administrasjon betyr lite for NFFs virksomhet, mens

¹³² Fordeling av spillemidler på hovedpostene 1990-2005 viser at andelen av spillemiddelloverskuddet har vært over 50 prosent i perioden. Kilde: Hovedfordeling, KD/KKD:<http://odin.dep.no/KKD/>

den ”eksterne” fordelingen betyr svært mye. Oppbygging og utbygging av den idrettslige infrastrukturen var prioritert som en satsningsområde allerede i 1988. Anleggsutbygging var av stor strategisk betydning for organisasjonen, og i vårt case ble prosjektet sett på som en viktig del av oppbyggingen av store innendørsanlegg i Nord-Norge som ville sikre likeverdige treningsforhold i forhold til resten av landet.

Plankravet gjør at kommuner som ønsker å søke om spillemidler til idrettsanlegg må innarbeide disse i kommunale delplaner for idrett og friluftsliv. Da prosjektet søkte om teknisk godkjenning for de 10 hallene var disse ikke innarbeidet i de kommunale anleggsplanene. Dette skyldes i hovedsak at prosjektet var noe som ble tilbudt kommunene ”utenfra”. Dermed hadde ikke idrettsrådene eller idrettstyrene i de tre idrettskretsene fått anledning til å innstille og evt. prioritere hallene, mens den politiske ledelsen i kommunene hadde gått inn for å bygge hall gjennom sin deltakelse i prosjektet. Dette skapte en del problem med den formelle godkjenningen. Et par av kommune hadde ikke utarbeidet egne delplaner for idrett og friluftsliv så sent som i januar 1995. Det ene var det formelle grunnlaget med å utarbeide planer i de kommuner hvor disse manglet og få prioritere hallene noe annet var å føle de retningslinjer som departementet, fylket og NIF anviste for behandling av planer og fremdrift. Situasjonen var at idrettens anleggsplan i mange av kommunene ikke var uttrykk for en innstilling fra en samlet idrett.

Kravet om at hallene også måtte innarbeides i kommunale og fylkeskommunale anleggsplaner for idrett og friluftsliv og godkjennes politisk i den enkelte kommune for å få tildelt spillemidler, førte til politiske diskusjoner og interessekonflikter mellom NIF-linjen og SF-linjen. Interessekonfliktene mellom de to linjene ble særlig tydelige i Troms hvor idrettskretsen og fylket hadde andre forslag til prioritering og lokalisering i forhold til SF-linjen. En forklaring på disse uoverensstemmelsene hadde sin bakgrunn i at det var flere kommuner i Troms fylke som var interessert i å bygge hall og at NIF hadde arbeidet med planer om å bygge en storhall i tilknytning til sitt idrettsenter på Bardufosstun. NIF-linjen ønsket å prioritere og lokalisere hallene i andre kommuner hvor man argumenterte for at behovene for hallene var større.

5.3 Nettverksbygging

Samspillet mellom aktører kan forklare politikkdannelsen innen anleggfeltet. NFF fulgte en utradisjonell fremgangsmåte som i vårt case involverte andre aktører enn de som vanligvis tar del i fordeling av spillemiddelressurser til anlegg. I oppstarten av prosjektet ble politiske aktører utenfor idrettens institusjoner involvert. I første rekke ble det etablert kontakter med statsråder i regjeringen. Hensikten var å få til en ekstraordinær tildeling på 32,5 millioner kroner i tillegg til at hallene ville få tildelt ordinære spillemidler. Det å få til en politisk allianse som utløste ekstraordinære midler til idrettsanlegg over statsbudsjettet ville stille prosjektet i Nord-Norge i samme kategori som OL-anleggene på Lillehammer. Selv om tildelingen ikke ble så stor som forutsatt, påvirket denne beslutningen andre handlinger. Vedtaket hadde styrket NFF sin makt og økt forbundets sjans *”til å sette gjennom sin vilje i det sosiale samkvem, og det selv om andre i det kollektive liv skulle gjøre motstand”* (Weber 1971:53). Dette trekket ved relasjonen var et uttrykk for makt. NFF hadde fått gjennomslag for at prosjektet var spesielt. Dersom vi spissformuleres betydningen av denne relasjonen kan vi si at NFF hadde fått legitimitet utenfor idrettens forvaltningsnivå til å sette gjennom sine interesser. Beslutningsprosessen omkring den ekstraordinære andelen av spillemidlene stod i kontrast til den prosessen som foregår ved tildeling av spillemidler mellom fylkeskommunene og idrettsavdelingen.

De forholdene vi har beskrevet ovenfor påvirket forholdet mellom NFF som frivillig organisasjon og offentlige myndigheter. Rommetvedt & Opedal (1995) skiller mellom ulike former for politisk påvirkning avhengig av hvem som er adressaten eller målet for påvirkningen. Alliansen mellom NFF på den ene siden og politikere på den andre siden bidro åpenbart til å få gjennomslag i den politiske prosessen. Lobbyvirksomheten var uformell og adhocpreget. Selv om NFF tok initiativ til møte med statsministeren for å presentere sine synspunkter og argumenter ville et slikt møte ha skapt et problem i forhold til forvaltningen av spillemidlene dersom det hadde funnet sted. Vi kan si at NFF delvis

lyktes med sin parlamentslobbyisme da enkelte statsråder støttet prosjektet, selv om organisasjonen ikke fikk etablert noen formell kontakt med regjeringen. Selv om kontakten med regjeringen ikke førte frem i forhold til fordelingen av ekstra midler, spilte aktører fra regjeringspartiet en sentral rolle i beslutningsprosessene. Studien av beslutningsprosessene i de fire kommunene viser at representantene fra Arbeiderpartiet unisont stemte for hallutbygging, mens meningen var delte i de andre partiene. Vi kan si at den sosialdemokratiske retningen identifiserte seg med den frivillige bevegelsen, og i den grad det kom til interessekonflikter mellom NIF-linjen og SF-linjen på fylkes nivå støttet politikerne opp om særforbundslinjen enten det gjaldt lokalisering eller tildeling av midler.

Goksøyr (1996) peker på hvordan bemanningen av lederstillinger innen NIF styrket den sosialdemokratiske innflytelsen innen idrettspolitikken på begynnelsen av 90-tallet. I forbindelse med utarbeidelse av den første idrettsmeldingen i begynnelsen av 90-tallet nedsatte Arbeiderpartiet et eget idrettspolitisk utvalg for å påvirke arbeidet med meldingen. Odd Flattum som var president i fotballforbundet var også leder for Arbeiderpartiets idrettspolitiske utvalg. I tillegg kom det faktum at NIF var bemannet med det som i idrettsammenheng må betegnes som Arbeiderpartiets toppfolk med William Engseth som president og Svein-Erik Jensen som generalsekretær og med sterke særforbundsledere som støttespillere. Dette var aktører som kunne spille både på politisk tyngde og faglig innsikt. Disse aktørene hadde alle tre sentrale posisjoner i prosjektperioden. Odd Flattum var president i NFF (1992-1996) og William Engseth president i NIF (1990-1994), mens Svein Erik Jensen var generalsekretær i NIF (1991-1995).

Det politiske nettverket mellom ledende aktører i NFF og politikere i Arbeiderpartiet skapte en allianse som fikk stor betydning da det ble fattet vedtak i fylkeskommunene og den enkelte kommune. I de fire kommunene som inngår i vårt case stemte Arbeiderpartiet samlet for prosjektet. Vi kan snakke om det som Kjellberg og Reitan (1995) betegner som et politisk nettverk. Et politisk nettverk som var adhocpreget, men som fungerte på regionalt og kommunalt nivå. Debattene og resultatene fra avstemningene viste at selv om alliansene blant politiske motstanderne skiftet stemte Arbeiderpartiet sine representanter samlet for hallene i fylkesting, fylkesutvalg, hovedutvalg og kommunestyrene. Dette uformelle politiske nettverket mellom sentrale aktører i NFF og fylkespolitikere var helt avgjørende for f.eks at hallen i Alta ble bygd. Det fylkeskommunale tilskuddet som ble bevilget fra Finnmark fylke til de tre hallene i fylket kompenserte på mange måter for det reduserte statlige tilskuddet og kommunens manglende finansiering.

NFF ønsket gjennom den politiske relasjonen innad i regjeringen å få til en ekstraordinær bevilgning til prosjektet, noe de også delvis lyktes med. NFF fortsatte lobbyvirksomheten ved å ta initiativ overfor idrettsavdelingen for å fremme sine interesser. Da NFF hadde fått "ekstra" ressurser til disposisjon, men samtidig ønsket å redusere omfanget av prosjektet for å styrke økonomien ble dette avist.. Dersom idrettsavdelingen hadde fulgt NFF hadde dette endret forutsetningen for stortingets vedtak. NFF skulle være ansvarlig og garantist for gjennomføring av hele prosjektet. Forhandlinger om omfanget av prosjektet og fordeling av midler førte til at forbundet kom i tettere relasjon til idrettsavdelingen. Dette var ikke en relasjon mellom NIF og departementet, men en relasjon mellom et særforbund og idrettsavdelingen. Kontaktformen var uformell og mindre forutsigbar i forhold til den formelle kontakten som følger posisjoner innen NIF og idrettsavdelingen. Mens det var parlamentslobbyisme som hadde ført til ekstraordinære midler førte ikke lobbyen overfor idrettsavdelingen frem til et bedre finansielt grunnlag for prosjektet.

Maktfordelingen i vårt case viser at fordelingen av spillemidler i systemet at NIF sentralt og regionalt hadde begrenset styringsrett overfor særforbundets organisasjonsledd. Dette styringsproblemet illustrerer rollefordelingen mellom ulike organisatoriske strukturer i NIF. Dette ble tydelig i Troms hvor ulike organisatoriske ledd konkurrerte med hverandre. NIFs dobbelte hierarkiske struktur med to linjer, NIF-linjen og SF-linjen førte til uenighet om lokalisering, finansiering, prioritering og anleggsbehov. Lokalt ble vedtak effektivisert når de ble styrt av aktører som inngikk i lokale politiske nettverk. Beslutningsprosessen i Lenvik underbygger en slik forståelse. Endring av kommunestyrevedtaket ble drevet gjennom av aktører utenfra det valgte politiske miljøet; ledere i fotballkretsen og næringslivsaktører.

For å kompensere for forholdet mellom Idrettsavdelingen og NIF implementerte NFF prosjektet hos utvalgte statsråder i AP regjeringen. Det politiske arbeidet fra NFF førte til at landsmøtet i AP behandlet prosjektet og sentrale aktører arbeidet overfor ledelsen i Kulturdepartementet at prosjektet skulle tildeles ekstraordinære spillemidler. Selv om NFF ønsket å redusere omfanget av prosjektet ble idrettsavdelingen avhengig av NFF som implementeringsorgan for prosjektet. Selv om NFF fikk økte midler til prosjektet fikk de ikke større selvstyre over spillemidlene. NFF var avhengig av idrettsavdelingens tildeling av spillemidler til prosjektet. Politikutformingen som skjedde mellom noen få aktører i NFF og den byråkratiske ledelsen i idrettsavdelingen handlet om teknisk godkjenning, kategorisering av anleggstypen, overføring av spillemidler og plankrav.

Politikere fra Arbeiderpartiet spilte en sentral rolle i de kommunale og fylkeskommunale beslutningsprosessene. AP var det viktigste posisjonspartiet i de tre nordligste fylkene. Vedtakene i fylkespartiene om å støtte prosjektet viste at NFF lyktes i sin strategi da det skulle fattes vedtak på regionalt nivå. Beslutningsprosessen som førte frem til at realisering av hallen i Alta ble sikret gjennom vedtak i fylkestinget. Et vedtak som kan sees på som et resultat av NFFs lobbyarbeid overfor sentrale AP politikere på fylkestinget. En av informantene som deltok i nettverket beskrev sin arbeidsmåte slik:

I politikk er nettverk viktig og det er ofte gjennom nettverk at man legger føringer for de beslutningene som skal vedtas, og jeg hadde så sentrale posisjoner at det var nødvendig å jobbe uformelt for at saken ikke skulle bli stoppet. Hadde saken vært sent ut på forhånd hadde det skapt debatt på landsmøtet og det ville ha vært vanskelig å fått flertall. Etter at saken ble sendt over til sentralstyre uten realitetsbehandling hadde jeg en slags ryggdekning for å jobbe videre med prosjektet.

Det at aktøren hadde hyppig kontakt med aktører i NFF og politikere i fylkeskommunen, delte medlemskap og stod for den samme politikk og ideologien gjorde at han hadde personlig betydelig makt til å påvirke beslutningene.

5.4 Allmenngjøring

Hallene som case er illustrerende for avveiningen og samspillet mellom ulike typer politiske virkemidler. Selv om planlegging på kommune- og fylkesnivå er juridisk forankret i plan- og bygningsloven, tilhører den likevel primært ”myk-jusen” med appellerende retningslinjer og prosesskrav om samordning og medvirkning (Nenseth, Schmidt og Solheim 2006). Den lite institusjonaliserte formen og forankringen i lokalsamfunnene førte til en aktiv påvirkningsstrategi fra NFF’s side. Representanter og tillitsvalgte i NFF argumenterte sterkt for at anleggene ved siden av å sikre fotballmiljø i Nord-Norge likeverdige treningsforhold med Syd-Norge ikke bare ivaretok egeninteresser, men at anleggene også fremmet allmenne verdier i den enkelte kommune. Hallene måtte ha en bredere begrunnelse enn bare økonomi eller plan som styrer det hele. At andre typer av begrunnelser enn de rent fotballfaglige ble kombinert ved etablering av hallene, var derfor særlig interessant. For å skape allianser med andre aktører i kommunene var det særlig to begrunnelser som ble brukt i de lokale kontekster; for det første at hallene ville få en langt større betydning for innbyggerne enn bare de rent idrettslige og for det andre at hallene ville være et tilbud også til andre idretter.

Det ble viktig for alliansebygging og dermed påvirkning av beslutningsprosessene å argumentere for hallenes betydning utover det rent sportslige. Hallene skulle ved siden av den idrettslige aktiviteten også fungere som konsertlokale, messelokale, utstillingsrom, ”kulturhus” og lokal storstue. Argumentasjonen for å bygge hallene utover det rent idrettslige var at hallene ville ha stor betydning for næringslivet og det lokale kulturlivet. Debattene i de fire kommunene viser at standpunktene fikk gjennomslag slik at hallene ikke bare ivaretok fotballens egeninteresser, men også tok hensyn til mer allmenne verdier. Hallene skulle også være et tilbud til andre brukere i andre kommuner. Hallene ble derfor gitt navn som Lofothallen, Finnmarkshallen etc. Det ble skapt allianser med andre aktører og

interessegrupper. En allianse som ikke minst var av stor betydning for å få til finansiering av Midt Troms hallen etter at kommunestyret fattet vedtak mot bygging av kommunal hall.

Spesialisering og profesjonalisering bidrar til at idretten utvikler spesialtilpassete anlegg. En spesialisering av idrettslandskap som fører til oppsplitting av funksjoner. Arenaer hvor det før kunne spilles fotball, drives friidrett og arrangeres skøyteløp om vinteren er blitt oppsplittet i ulike anleggstyper. Studien viser at det ble argumentert for at hallene ville fungere som flerbrukshaller dvs et anlegg som kunne nyttes av flere idretter i lokalsamfunnet. Et mobilt gulv over kunstgresset ville legge forholdene til rette for andre aktiviteter. Det paradoksale i situasjonen var at mens NFF søkte allianser utenfor idretten for å bygge utendørs stadionanlegg for toppfotballen ønsket de allianser innen idretten for å bygge store kostnadskrevende anlegg innendørs. Selv om departementet ikke godkjente hallen som flerbrukshaller, men som fotballhaller og Håndballforbundet var kritisk til hallbruken ble det allikevel i debattene skapt en forståelse av at dette var flerbrukshaller. Det at kommunestyret i Vestvågøy vedtok å endre navnet på hallen med en slik begrunnelse understreker det symbolske i navnevalg. Hallene skulle fungere som storstuer for idretten i regionen. Talsmenn for hallene lyktes med å få til et slags ”diskursivt hegemoni”, det vil få sine argumenter til å fremstå som gyldige og allmenne. Argumentene knyttet til flerbruk, lokal betydning og liknende fikk gjennomslag i den praktiske politikken særlig på kommunalt nivå. Dette underbygget positive fortellinger om fotball og det begredelige dersom hallene ikke ble bygd. På tross av at de økonomiske rammene ble endret og motstanden mot hallene økte var det et gjennomgående argument at tilbudet var så gunstig at det var umulig å takke nei. Denne form for diskursiv makt kom tydelig frem i diskusjoner av mål og midler. Organisasjonsfaktoren kan være en forklaring på at NFF lyktes i å tale sin sak bedre enn andre. Tillitsvalgte i fotballforbundet hadde sakskunnskap og kom raskt på banen og deltok aktivt i de offentlige debattene. Det var kanskje et paradoks at andre idretter som hadde bygd anlegg eller var prioritert i anleggsplanene i mindre grad enn fotball nådde fram med sine argumenter.

5.5 Nye aktører bak idrettsanlegg

Nenseth, Schmidt & Solheim (2006) sin studie av etablering av kunstgressbaner i Oslo har mye til felles med planprosessene i ”Hall i Nord” prosjektet. I begge prosjektene ble det utviklet et privat/offentlig samarbeid. Planprosessene førte til deltakelse fra nye aktørgrupper. Forfatterne bruker governance perspektivet dvs. et samspill og samhandling mellom offentlige og private aktører i sin analyse av bygge- og planprosessene. Denne studien viser at andre aktører fikk økt medvirkning i bygge- og planprosessene i forhold til bygningskonstruksjon, utbygging, teknisk godkjenning etc. NFF lyktes med å etablere nettverk og partnerskap med næringslivet og kommunene som førte til at finansieringen kom på plass. NFF søkte nye alliansepartnere utenfor idrettsegmentet og studiet av plan og beslutningsprosessene på lokalt nivå viste at man klarte å løse finansieringsproblemene ved å trekke inn næringsliv og politikere. Studien har også vist at det i kommunene ble utviklet former for nettverk mellom representanter fra NFF, kommunale myndigheter og næringslivsaktører. Nettverk som spilte en viktig rolle i finansieringen av hallene. Heinzerling (2002) og Heinzerling & Rommetvedt (2002) viser at idrettens behov og interesser kommer stadig oftere i konflikt med andre samfunnsmessige hensyn i forbindelse med planlegging av store kostnadskrevende idrettsanlegg som ny fotball stadion i Stavanger, ombygging av Bislett stadion og bygging av golfbane på Bærheim i Sandnes. Selv om planprosessene inngår i et system med klare formelle overordnings- og underordningsforhold, fikk prosessene også karakter av reelle drøftinger og forhandlinger mellom kommunen og NFF.

Nenseth, Schmidt og Solheim(2006) studerte planprosesser i lys av et såkalt governance-perspektiv, som innebærer en utvidet forståelse av offentlig styring og som empirisk er i overensstemmelse med dagens politiske og forvaltningsmessige praksis. Det er for en stor del snakk om et samspill - en samhandling i et nettverk av private og offentlige aktører. Denne politiske prosessen får karakter av det man kan kalle ”nettverksstyring”, og det kan være mer dekkende å tale om et partnerskap mellom offentlige myndigheter og private interessegrupper (Rommetvedt 2002). Det gjelder for eksempel når deler av planprosessen ble privatiseres ved at planforslag og utredningsarbeid ble overlatt til

entreprenøren Lønnheim og et privat konsulentfirma, og at kommunene forhandlet fram bindende utbyggingsavtaler tidlig i prosessen for å få realisert prosjektet. Det innebar ikke at selve planleggingen entydig var markedsprivatisert eller ”satt ut på anbud.”, men at kommunene fikk både tilbud om hall fra NFF og anbud fra entreprenøren på et tidspunkt hvor anleggene var fraværende både i de fylkeskommunale- og kommunale anleggsplanene. Anleggsplanene måtte nødvendigvis som lovregulert virksomhet vedtas av kommunale og fylkeskommunale politiske organer. Governance-perspektivet fanger aktører som har vært pådrivere for å komme seg inn i planprosesser i en situasjon der offentlige myndigheter hadde trukket seg tilbake i forhold til gjennomføring av utbyggingsprosjektet slik særlig situasjonen var i Lenvik kommune. Governance-perspektivet i vårt case fanger opp og beskriver i så måte et nettverk med et stort innslag av privat/offentlig samarbeid på kommunalt nivå.

5.6 Oppsummering - kriterier for realisering av hallene

Studien har vist at det var markante skillelinjer innad i den frivillig organiserte idretten. Den enhetlige og monolittiske NIF-linja ble utfordret av det største særforbundet. I prosessen fra NFFs forbundsstyrets beslutning om å iverksette prosjektet til vedtak ble fattet ble adgangen til beslutningsarenaene begrenset; representanter fra NIF og departementet manglet informasjon og ble holdt utenfor i den første fasen. Fylkeskommunene og idrettskretsene ble etter hvert involvert i beslutningsprosessene. Maktspillet mellom NIF og Idrettsavdelingen og NFF måtte følge de institusjonaliserte maktstrukturene som formelt og uformelt definerer forholdet mellom de sentrale aktørene. Dette forholdet gjelder ikke minst for politikkdannelse på idrettsfeltet hvor disse formelle og uformelle relasjoner bidrar til å knytte det sentrale leddet i idrettsbevegelsen til det statlige idrettsbyråkratiet. Analysen har vist at alliansebygging med aktører utenfor idrettsfeltet skapte nye relasjoner i idrettspolitikken. På mange måter førte alliansebyggingen til at maktbasen til NIF-linja ble utfordret. Den formelle makta i idrettsavdelingen er basert på fordeling av spillemidler til idretten og idrettsanlegg og at NIF representerer idrettsfeltet. Dette er et forhold som krever gjensidig legitimering. Svekket maktgrunnlaget for den ene av aktørene vil det kunne svekke den andres maktgrunnlag. Det at et særforbund arbeidet for å få fordelt en ekstra statlig bevilgning til idrettsanlegg over statsbudsjettet utfordret maktbasen på et tidspunkt i prosessen.

I studiet av beslutningsprosessene på regionalt og lokalt nivå så vi at den idrettspolitiske styringsmodellen ”normaliseres” etter hvert med hensyn til formalisering og prioritering av anleggene i kommunedelplaner og fylkesplaner, tildeling av spillemidler og beslutninger i kommunene og fylkeskommunene. Selv om alliansebyggingen ikke medførte forrykking av formelle maktposisjoner innen styringsmodellen viser makten i beslutningsprosessene at andre aktører spilte en betydningsfull rolle. Prioriteringer i kommunene og tildeling av fylkeskommunale midler til hallene avdekket at dette var prestisjefulle beslutninger. I den grad det var uenighet regionalt endret politikere forslagene til vedtak slik at NIF-linja fikk lite gjennomslag.

Beslutningsprosessene kan vi betegne som en blanding mellom forvaltningskorporatisme – hvor de formelle prosedyrer måtte følges i tildeling av spillemidler til anleggene og palamentslobbyisme ved at NFF opptrådte som interesseorganisasjon overfor statsråder, fylkespolitikere og kommunepolitikere. Det var fortrinnsvis politikere fra Arbeiderpartiet som arbeidet for hallene, mens opposisjonen kom fra de ulike borgerlige partiene og i enkelte kommuner også fra SV representanter. Noe forenklet kan vi si at NFF var opptatt av maktens utøvelse, mens NIF og Idrettsavdelingen som etter hvert hadde den formelle styringen av prosessen var mer opptatt av den institusjonelle ramme makten skulle utøves innenfor. Case studiet viser at realpolitikken for prosjektet ble bestemt av NFF’s organisasjonsledd, mens formalpolitikken i kommunestyre, fylkesting og idrettsavdelingen hadde mindre betydning for realisering av prosjektet.

På spørsmål om hvem som hadde størst innflytelse over de endelige vedtakene trakk informanten som satt sentralt i prosjektet dette frem.

Det at vi introduserte et samlet prosjekt var en ny måte å jobbe på. Det idrettspolitiske arbeidet til kretsene ble viktig siden dette var en utradisjonell fremgangsmåte for å bygge idrettsanlegg. Våre tillitsvalgte lokalt jobbet strategisk for å få anleggene på plass i de enkelte kommunene og jeg tror ikke prosjektet hadde latt seg gjennomføre uten deres idrettspolitiske arbeid.

Behandlingene av prosjektet i de formelle politiske organene fikk karakter av å ta til etterretning realpolitiske beslutninger om prosjektet som var truffet andre steder enn i disse organene.

Hva er suksesskriteriene for beslutningene som førte til realisering av hallene? Vi kan oppsummere dette med noen stikkord;

- En utbygd organisasjonsstruktur som arbeidet med anleggspolicy. Aktive ledere i anleggskomiteene og i kretsene var en forutsetning for å nå frem. Motstanderne var ikke organiserte, hadde få spredte talsmenn og opptrådte lite samlet..
- Sterke talsmenn i NFF som kjente det politiske og administrative systemet både lokalt og sentralt.
- Støtte for prosjektet blant statsråder innen AP regjeringen. Behandling av saken på landsmøtet i Arbeiderpartiet og oversendt sentralstyret uten realitetsbehandling. Behandlingen i de politiske organene gav sentrale politikere ryggdekning til å jobbe uformelt med saken.
- Aktiv og pågående lobbyvirksomhet mot politikere og administrasjon regionalt og lokalt.
- Allmenngjøring og alliansebygging som strategi. Lyktes med å sannsynliggjøre at man jobbet for allmenne interesser utenfor idretten og at hallene ville ha betydning for andre idretter enn fotball.
- Skaffet private sponsorer og støtte fra næringslivet til hallene lokalt.
- Formaliserte avtaler med entreprenør for hele prosjektet – Fikk til et offentlig og privat samarbeid i kommunene gjennom bindene avtaler i en tidlig fase.

NFF sitt utradisjonelle prosjekt utfordret maktfordelingen i systemet. Den statlige idrettspolitikken er i stor grad preget av interessekonflikter mellom staten og NIF i forhold til finansiering av administrasjon og aktivitet, mens denne studien også avdekket ulike interesser innad i idretten i forhold til anleggspolitikken. Det at idretten er avhengig av spesialiserte anlegg som er offentlig eid og finansiert forsterker styringsproblematikken. Rollefordelingen mellom ulike organisatoriske strukturer i NIF er ikke klare. Makten i beslutningsprosessene viste med all tydelighet at to ulike organisasjonsledd konkurrerte med hverandre. Denne dobbelte strukturen med to linjer – NIF linjen og særforbundslinjen – fører lett til at mål og oppgaver blir uklare. En dobbelthet som i vårt case førte til at de to linjer konkurrerte i liten grad om ressurser men om legitimitet, hvem som skulle forvalte prosjektet. Selv om idrettsforvaltningen var opptatt av at planverket skulle følges opptrådte idrettsavdelingen ad.hoc da de endret holdning og åpnet for en finansiell løsning som skapte motstand innen NIF-linjen.

Gjennom å belyse beslutningsprosessene og selve substansen i beslutningene, hva de resulterte i kan vi si at NFF konstituerte politikken på de ulike nivåene og målbar disse interessene fra ideen om prosjektet kom opp til hallene var i drift. Videre forskning på anleggsfeltet vil vise hvor fruktbar delingen mellom en frivillig organisasjon (NIF) og departementet (regjeringen) for å forstå politikkkutforming på et felt som fått fordelt stor selvstendig myndighet. Studien har vist at mål og midler i anleggssektoren sett i relasjon til politisk formulerte vedtak i fylkeskommunene og statlige offentlige dokumenter hadde begrenset politisk betydning. I vårt case kan vi si at forvaltningen av idrettspolitikken var mer fragmentert og at drivkraften i politikkkutforming for en stor del lå utenfor den familierelasjonen jeg har omtalt tidligere.

Litteratur

- Acker, J. (1992): Gendering organizational theory, i Mills A.J. og P. Tanced, eds.: Gendering Organizational Analyses. California: Sage Publications.
- Augestad, P. (2003): Skolering av kroppen. Om kunnskap og makt i kroppsøvningsfaget. Doktorgradsavhandling. Universitetet i Oslo.
- Augestad, P. (2000): Rommets betydning. Essay i vitenskapsteori. Høgskolen i Telemark
- Baker, J.C.J & Abernety, B (2004): From Play to Practice. A Development framework for the Acquisition of Expertise in Team Sports. (referance)
- Bale, J. (1985): Sportens rasjonelle landskaper, i Centring nr.2 1985, s.100-110.
- Bale, J. (1993): The Spatial development of the Modern Stadium. Int. Rev. for Sociology of Sport, Volum 28, no 2/3, s.121-135.
- Bale, J. (1995) Sport as Theatre ? Some ambiguities of the Segmented World of Sportscape, i Weiss, O & Schultz, W (red): "Sport in Space and Time. Vienna University Press, s.253-264.
- Bergsgard, N.A. (1999): Idrettspolitikkfeltets organisering i 1990-årene. Bø: Telemarkforskning-Bø, Arbeidsrapport nr.5/99.
- Bergsgard, N.A. (2005): Idrettspolitikkenes maktspill. Endring og stabilitet i den idrettspolitiske styringsmodellen. Doktorgradsavhandling. Universitetet i Oslo
- Bourdieu, P. (1999): Meditasjoner. Pax forlag. Oslo.
- Breivik, G. & Rafoss, K. (2004): Aktivitet, barrierer og verdier. En kartlegging og analyse av anleggsbruk i den norske befolkning. Arbeidsnotat.
- Breivik, G. & Vaagbø, O. (1999): Jakten på det gode liv. Utviklingen i fysisk aktivitet i den norske befolkning i perioden 1985-1997. Norges Idrettshøgskole.
- Corneliussen, J. (1998): Forholdet mellom statlige intensjoner og signaler knyttet til utbyggingen av nærmiljøanlegg, og den lokale iversetning: en studie av iversettingsprosessen i Oppegård og Drammen kommune. Hovedfagsoppgave, Norges Idrettshøgskole. Oslo.
- Dietrich, K. (red). (2002): Socialisation and the Social Change in Movement Culture and Sport. University of Copenhagen.
- Drivenes, I. (1994) Eiere og driftsmodeller ved idrettshaller i Akershus fylke. Hovedfagsoppgave, Norges Idrettshøgskole, Oslo.
- Elias, N. & Dunning, E. (1986): Från riddatrspele til fotbollcup. Stockholm.
- Enjolras, B., Ø. Seippel & R. Waldahl (2005): Norsk idrett. Organisering, fellesskap og politikk. Arkilles.
- Erstad, N. (1996): Bruken av idrettsanlegg i Vestfold. Prosjektoppgave. Høgskolen i Telemark.
- Fasting, K. (1989): Women`s Lives – consequences for leisure and sports ? Nytt om kvinneforskning (13), 4:18-26.

- Fasting,K. (1993): Female leaders in the Norwegian Confederation of Sports, i Giess-Stuber, P & I.Hartmann-Tews,eds.:Frauen und Sport in Europa.St.Augustin:Academica Verlag.
- Fasting,K., Scraton,S.,Pfister, G.Bunual,A.(1999): The Experience and Meaning of Sport and Exercise in the Lives of Women in Some European Countries. Report prepared for and with financial assistance of the International Olympic Committee. Oslo: Norwegian University of Sport and Physical Education.
- Felde,K. (1991): Beslutningsprosesser knytta til lokaliseringa av isanlegga for OL på Lillehammer: ei analyse av idretten sin medverkad i prosessen. Hovedfagsoppgave Norges Idrettshøgskole.
- Flyvbjerg,B. (1991): Rationalitet og makt.. Det konkrete videnskap. Odense:Akademisk forlag.
- Giddens,A. (1982): Profiles and critiques in Social Theory. Berkeley.University of California Press.
- Gilberg,R. & Breivik,G. (1998): Hvorfor ble de beste best ? Barndom, oppvekst og idrettslig utvikling hos 18 av Norges mestvinnende idrettsutøvere. Norges Idrettshøgskole. Olympiatoppen. Oslo.
- Goksøy,M. (red.) (1996): Kropp, kultur og tippeskamp. Universitetsforlaget.
- Goksøy, M. & Olstad, F.(2002):Fotball. Norges Fotballforbund 100år. Norges Fotballforbund.
- Grønmo,S.(2004): Samfunnsvitenskaplige metoder. Bergen:Fagbokforlaget.
- Guttmann,A. (1979): From ritual to record. University press.
- Hapnes,O.K.(1998): Elvepadling i Sjøa. Forhold omkring bruk og brukere av riksbanlegget for elvepadling i Sjøa. Hovedfagsoppgave. Norges Idrettshøgskole.
- Heinzerling,G.(2002): Plan- og beslutningsprosesser omkring utbygging av lokale idrettsanlegg – casebeskrivelse. Arbeidsnotat RF-2002/089.Stavanger:Rogalandsforskning.
- Heinzerling,G. & Rommetvedt,H.(2002): Utbygging av idrettsanlegg – planer penger og partnerskap, i Idrett og politikk – perspektiver og utviklingstrekk, i Mangset,P.& Rommetvedt,H.(red.): Idrett og politikk. Fagbokforlaget, Bergen.
- Hellevik,O. (1977): Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap. Universitetsforlaget.
- Holm,K. (1995): Løkkebruksundersøkelsen. En undersøkelse av 15 balløkker i fylkene Vestfold, Oppland og Telemark. Samlet rapport fra vinter- og sommerundersøkelsen. Høgskolen i Telemark.
- Hompland,A. (1984): Bygda og ballen. Sport og kultur som lokal interaksjon og symbolsk integrasjon, i Sosiologi i dag 3/84,s.73-86.
- Hovden,J. (1999): It is Worth the Price ? Women`s Involvement in Leadership and Coaching in Sport Organization in Norway. Women in Sport & Physical Activity Journal (8),1:23-46.
- Hovden,J. (2000):Makt, motstand og ambivalens. Betydninger av kjønn i idretten. Avhandling for graden doctor rerum politicarum. Universitetet i Tromsø.
- Haavind,H. (1994): Kjønn i forandring – som fenomen og forståelsesmåte. Tidsskrift for Norsk Psykologforening (31),9:767-783.
- Ingebretsen,O.J.(1988): Tilskudd til idrettsanlegg 1947-1987. Kultur- og vitenskapsdepartementet, Oslo.

- Ingebretsen,O.J.(1989): Tilskudd til idrettsanlegg fordelt på anleggstyper 1947- 1987. Kultur- og vitenskapsdepartementet.
- Jespersen,E. & Riiskjær,S. (1980): Idrettsfaciliteter I Ringsted kommune. Forlaget Bavnebanke.
- Jørgensen, T.K & Sandall.T. (2000): Storhallen som gymsal. En empirisk undersøkelse av bruken av Finnmarkshallen som undervisningsrom ved Alta Videregående skole. Prosjektoppgave.HIF.
- Kjellberg,F.& M. Reitan(1995):Studiet av offentlig politikk.-en innføring.Oslo:Tano.
- Klein,M-L. (1993): Social-Spatial Conditions Affecting Women`s Sport: The Case in the Ruhr Area, I International Review for the Sociology of Sport, Vol 28, no 2/3 1993,s.145-159.
- Kulturdepartementet, idrettsavdelingen (1997): Idrettsanleggsregisteret rapport nr.2.
- Kulturdepartementet, idrettsavdelingen (1997): Idrettsanleggsregisteret rapport nr.3.
- Kulturdepartementet & Norges Idrettsforbund (2003): Tilstandsrapport 2003. Om idrett og fysisk aktivitet i Norge. Akilles.
- Langkaas,L. (red.) (1997): Nasjonalatlas for Norge: Idrett. Statens kartverk, Hønefoss.
- Lukes,S.(1995): Power. Reading for the seminar on power. European University Insititute, Florence.
- Løberg,K .(1988): Idrettshaller. Litt om kostnader og finansiering/drift. Notat. Trondheim.
- Mangset,P.& Rommetvedt,H.(2002): Idrett og politikk. Fagbokforlaget, Bergen.
- Magnussen,T,A. Gjertsen og A. Røiseland: Mellom statlig plankrav og kommunalt spelerom – evaluering av kommunedelplanar for anlegg og område for idrett og friluftsliv. Bodø, Nordlandsforskning, NF-rapport nr.1,2002.
- Miller,B.W., G.C. Roberts & Y. Ommundsen (2004): Effect of motivational climate on sportspersonship among competitive youth male and female football players. Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports 2004:14:193-202.
- Nenseth,V.,Schmidt.L.&Skogheim,R.(2006): Kunstgress i vekst – svømmehall i forfall. Planlegging og prioritering av idrettsanlegg. NIBR-rapport 2006:3.
- Olsen,A. (1994): Sognahallen – vurdering av bruk og moglege ringverknader. Vestlandsforskning. VF-rapport 6/94.
- Olsen,A.M. & Giske,R.(1994): Idrettshaller i fokus. En sluttrapport fra hallbruksundersøkelsen. Norges Idrettshøgskole og Kulturdepartementet, Oslo.
- Olsen,A.M. & Giske,R (1996): Svømmehallbrukere og bruk av svømmehaller. Kulturdepartementet, Idrettsavdelingen, Oslo.
- Olsen,A.M. (1999): Bruk og brukere av stadionanlegg. Rapport fra prosjektet Idrettsanlegg 2000 Nr.3 1999/00.
- Olsen, A.M. (1996): Forskning i tilknytning til idrettsanlegg og idrettsutøvelse. Notat til programforberedende utvalg NFR: Idrettens omfang, betydning og betingelser i det norske samfunn, Norges Forskningsråd.

- Olsen,A.M. (2000): Anleggstyper og anleggsbruk. Rapport nr.10, 2000/01 Norges Idrettshøgskole.
- Ommundsen,Y.(1993): Mestring, motivasjon og læring hos barn og unge i kroppsøving og idrett – Et sosialt kognitivt perspektiv, i Barn – nytt fra forskning om barn i Norge, 11,(3) 1993, s.39-53.
- Ommundsen,Y. & Vaglum,P.(1997): Competance, pecieived importance of competance and drop-out from soccer: A study among young players, Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports, 7, 373-383.
- Pfister,G.(1993):Appropriation of the Environment, Motor Experiences and Sporting Activities of Girls and Women, i International Review for the Sociology of Sport. 2/3 1993,s.159-174.
- Protinus (2003a): Bruk av idrettsanlegg –nasjonalundersøkelse av flerbrukshaller og svømmehaller.
- Protinus (2003b): Bruk av idrettsanlegg – nasjonalundersøkelse av fotballhaller og ishaller.
- Ragin,C.(1994): Constructing Social Research. Thousand Oaks: Pine Forge Press.
- Rafoss,K. (1991): Kommuneplan idrett. Idrettens kontaktutvalg i Alta. FDH-Undervisning 1991:2.
- Rafoss,K. (1999):”Storhall – et mangfoldig idrettsanlegg for befolkningen i Alta ?” Paper presentert på nordisk forsknings konferanse om ”Idrettsanlegg – Idrettspolitik” , Bø i Telemark 29.-30 oktober 1999.
- Rafoss,K.&Rolland,C.(2001): Kvinner tar S.A.T.S. – På lag uten idrettslag. Paper presentert på nordisk forskningskonferanse om ”Idrettspolitik som styrket mening og skapende kraft”, i Bø i Telemark 3.-4.desem,ber 2001.
- Rommetvedt,H.(2002): Idrett og politikk – perspektiver og utviklingstrekk, i Mangset,P.& Rommetvedt,H.(red.): Idrett og politikk. Fagbokforlaget, Bergen.
- Rommetvedt,H. & S.Opedal (1995): Miljølobbyisme og næringskorporatisme ? , i Nordisk Administrativt Tidsskrift, 3:279-302.
- Skjerk,O. (2001): Dameudvalgets inderlige overflødigheid. Kvindehandbold i Danamrk 1900-1950. Ph.d.afhandling. Københavns universitet.
- Slagstad,R.(1998): De nasjonale strateger. Pax, Oslo.
- Selle,P.(1995): Idretten og det offentlige:Ein familie ?, i Klausen,K.& Selle,P.(red.): Frivillig organisering i norden.Tano,Bergen.
- Spradley,J.P. & Curdy, D.V(1988): The Cultural Experience. Etnography in Complex Society.
- Statistisk Sentralbyrå (2002): Levkårsundersøkelsen 2001. Oslo – Kongsvinger.
- Stroker,G.(1998): Governance as theory: Five propositions, International Social Science Journal, 1998.vol2 (24).
- Støve,O.W.(1998): Alpinanlegg. Forhold omkring bruk og brukere av et utvalg norske alpinanlegg. Hovedfagsoppgave. Norges Idrettshøgskole.
- Sørliie, K.(2001): Kommune-Demografi. NIBR-Prosjektrapport 2001:5.

Tangen,J.O.(1997): Samfunnets idrett. Doktorgradsavhandling. Universitetet i Oslo.

Tangen.J.O.(2001a): Silent Expectations, Silent Knowledge, and the Movements that Connect. A System Theoretical Attempt to explain the Use and Non-Use of Sport facilities.(Submitted for publication)

Tangen.J.O. (2001b): Making the Space. A Sociological Perspective on Sport and its Facilities.(Submitted for publication).

Tangen,J.O.(2001): Idrettsanlegg og anleggsbrukere – tause forventninger og taus kunnskap. HiT Skrift 2-2004.

Tangen,J.O.(2003): Tause forventninger og taus kunnskap – en oversett sammenheng mellom idrettsanlegg og deres brukere. Idrettsforum.org/artikler.

Thomassen,F. (1994): En deskriptiv fremstilling og en analyse av prosessen frem mot realisering av idrettshall i tre kommuner. Et ”nyinstitusjonelt” perspektiv. Hovedfagsoppgave Norges Idrettshøgskole.

Torkildsen,G. (2000): Leisure and Recreation Management. E & FN Spoon. London og New York.

Waldahl.R. (2005):Statlig idrettspolitik. En studie av dannelse på idrettsfeltet. Hovedfagsoppgave i statsvitenskap. Universitetet i Oslo.

Weber,M. (1973): Den protestantiske etikk og kapitalismens ånd. Oslo.

Weber,M. (1971):Makt og byråkrati. Oslo:Gyldendal.

Vedlegg: Intervjuguide

Arbeid med prosjektet

- Når kom du med i arbeidet med prosjektet ?
- Hvordan var du involvert i arbeidet med prosjektet ?
- Hvilken betydning hadde din posisjon for at du kom med i arbeidet ?
- Hva gjorde du for å fremme prosjektet overfor de besluttede organ ?

Aktører

- Hvem hadde du kontakt med i forbindelse med prosjektet innen egen organisasjon ?
- Hvem hadde du kontakt med i forbindelse med prosjektet utenfor egen organisasjon ?
- Hvem definerte hvem som skulle være med i arbeidet med prosjektet ?
- Hvilken form hadde denne kontakten ?
- Fikk du innspill eller hadde du kontakt med andre utenfor din organisasjon/institusjon ?
 - politikere
 - journalister
 - forskere

Forholdet mellom aktører

- I hvilken grad delte din organisasjon/institusjon oppfatningen til sentrale aktører i NFF ?
- Hvilket klima preget arbeidet med prosjektet ?
- Hvem hadde størst innflytelse over de endelige vedtakene ?
- Hvilke aktører fikk du informasjon fra om prosjektet ?